

**БЪЛГАРСКО
ЕЗИКОВЕДСКО
НАСЛЕДСТВО**

ПОРЕДИЦА
„БЪЛГАРСКО ЕЗИКОВЕДСКО НАСЛЕДСТВО“

Редакционна колегия:
проф. ХРИСТО ПЪРВЕВ
ст.н.с. ВАЛЕНТИН СТАНКОВ
доц. ВЕНЧЕ ПОПОВА
ТАНЯ БЕХАР

НЕОФИТ РИЛСКИ

БОЛГАРСКА ГРАМАТИКА

ФОТОТИПНО ИЗДАНИЕ

ИЗДАТЕЛСТВО
НАУКА И ИЗКУСТВО
СОФИЯ, 1984

„Болгарска граматика“ е написана от големия просветител Неофит Рилски и е издадена през 1835 година във връзка с откриването на знаменитата Габровска гимназия. Първата възрожденска граматика съдържа обширен увод, в който авторът излага възгледите си върху устройството на българския книжовен език, и същинска част.

Настоящото издание е снабдено с предговор, в който се очертават мястото и приносът на Неофит Рилски и на неговия труд в българската граматична традиция.

„Болгарска граматика“ ще намери добър прием не само сред специалистите-филолози, а и сред широк кръг читатели, тъй като е един от най-важните паметници на нашето културно възраждане.

© Христо Иванов Първев, предговор, 1984
c/o Jusautor, Sofia

Индекс 808 Б

НЕОФИТ РИЛСКИ И НЕГОВАТА „БОЛГАРСКА ГРАМАТИКА“

Измежду нашите възрожденци името на Неофит Рилски остава напълно заслужено сред най-тачените. Манастирските му години от детство до дълбока старост са допринесли той да се изгради като забележителна фигура от Българското възраждане: първосъздател на светски училища и пръв организатор на нова образователна система през втората четвърт на XIX век, автор на учебници и учебни помагала (между които първата българска граматика), преподавател в богословското училище на о. Халки (Цариград) и преди всичко — учител. Неофит Рилски е известен не само сред нашите възрожденци, за това говори покрай другото кореспонденцията му с наши и чужди просветни, обществени и културни дейци. И като останалите изтъкнати възрожденци той е бил с енциклопедични интереси (но главно с филологическа насоченост), бил е неспокойна и предприемчива натура, проявявал се е не случайно като първоначинател в почти всички области, където е работил. За това несъмнено му е помогала широката общокултурна подготовка, която не толкова в училище е получил, колкото сам е успял с времето да си изгради. Рилският монах е притежавал висока за онези години филологическа осведоменост — тя проличава в неговите книжовни прояви, в творческия му път и в цялостната му дейност.

Неофит Рилски (Никола Поппетров) е роден през 1793 г. в Банско, изконно българско място, дало на старата и на новата ни история не едно величаво име. Той се утвърждава и през целия си живот се проявява като верен и последователен родолюбец, като борец за общ български книжовен език, който да бъде изграден и да се развива върху основата на живата общонародна българска реч, без да скъсва и с предходната книжовна традиция (у Неофит Рилски преди всичко черковнославянска). Своите възгledи за характера на националния ни книжовен език той излага

и обосновава не на едно място и неведнъж, но те най-добре проличават в самата му творческа и книжовна практика. Неговото цялостно дело се представя от учебна книжнина, преди всичко от „Болгарска граматика сега перво сочинена“ (1835) и от още някои помагала: „Взаимоучителни таблици“ (1835, три издания), „Буквар“ (1835), „Священний катихизис“ (1835) и „Христоматия славянскаго языка“ (1852). Шест издания е претърпял преведеният от Неофит „Новий завет“ (1840). Освен това издал е няколко „служби“ и жития (за Иван Рилски, Харалампий Магнисийски и др.), оставил е едно „Описание болгарскаго священнааго манастиря Рилскаго“ (1879). Времето е присъдило своята най-висока оценка за школските трудове на рилския монах, те са оказали и най-силно въздействие върху живота на поколения възрожденци.

Съвсем естествено е било по онова време (началото на миналия век) будното момче от Банско да бъде насочено към много авторитетното училище на близкия Рилски манастир. Отначало младият Никола учи живопис (иконопис), става и послушник, но търде скоро е вече ученик в известното гръцко училище в Мелник, където се проявява между първите със своята жива творческа природа. В Мелник той започва да работи върху първия по-серииозен гръцко-български речник, останал за жалост недовършен и неиздаден. Тогавашната действителност не е предоставяла по-големи възможности и Неофит се завръща в Рилския манастир, за да положи начало на своята учителска дейност.

Няма нищо чудно следователно, че младият банскилия не е искал да се посвети на затворен монашески живот с пословичната леност и бездействие, с пост и молитви, с бягство от житейските проблеми и от борбите на българския народ. Явно такова „тихо“ и „безбурно“ съществование не е много допадало на новия монах, затова през манастирските си десетилетия той не се е отдавал на празно калугерско безделие. Наистина той не е забравял духовното си „предопределение“ и през целия си живот е работил под знака на рилската обител, чието име не случайно приема. Но Неофит идеално е съчетавал до края на житейския си път почитаното име на Рилския манастир (като средище и символ на българшина за всички съна-

родници от Македония, Тракия и Мизия) именно с неуморната си книжовна, просветителска, съзидателска, организаторска, творческа и родолюбива дейност. С авторитета на рилски манастирски представител той е можал много по-резултатно да върши своята неуморна дейност — не толкова като духовник, а като възрожденец и народен будител. Изглежда, че тоя служител на църквата е вършил типично църковната си работа покрай другото, а основната му дейност по своята същност е била преди всичко будителска и просветителска. Затова има всички основания да се каже, че Неофит Рилски е изпълнявал монашеските си задължения тъкмо така, както е изисквало тогавашното време: използвайки църковните одежди, той е решавал неотложните светски проблеми на утвърждаваща се българска нация. Благодарение на монаси като него българската църква през Възраждането е вземала активно участие в разрешаването на жизнени за нашия народ въпроси.

Оказва се, че най-подходящо за природата на Неофит Рилски си остава учителството — в най-широкия смисъл на тази дума. Той е учител на млади и стари, на свещеници и учители, на книжовници и писатели, на общественици и търговци, на занаятчии и селяни — на целия народ от всички краища, където се е слушала българска реч. Учителството на Неофит Рилски е насочено към светските пътища на народното образование, а не към църковните догми и атрибути, които още в началото на миналото столетие са престанали да съответствуват на тогавашното революционизиращо се възрожденско време. Особено характерна е организаторската работа, извършена от приемчивия рилски възрожденец. През целия си живот той създава нещо, проправя пътеки и пътища за своите сънародници и с това най-последователно изпълнява заветите на Паисий Хилендарски. Никак не е случайно, че Васил Априлов се обръща именно към Неофит Рилски, за да уреди първото българско светско училище в Габрово. И този неуморен учител дава съгласието си да замине за Букурещ, където да се запознае по същество с взаимноучителните методи на обучение (1834). Учителствува той и в Самоков (1827—1831), и в Габрово (1835—1837), и в Копривщица (1837—1839), и в Рилския манастир (1831—

1832, 1839—1848), и на о. Халки (1848—1852), след което се прибира завинаги в манастира и до края на живота си се занимава с книжовна дейност. Естествено той не е можел да се отзове на всички покани от различни български краища да създава нови училища и да учи децата на възраждащите се българи, ала това не му е попречило да посвети целия си живот за пробуждане на своите сънародници.

Не са много наши възрожденци с такава известност приживе. Неофит Рилски е бил много любознателен, начтен, с обаяние сред околните. Непосредно или чрез писма той е поддържал връзки с нашите най-известни дейци. С тях той е споделял своите тревоги и грижи по неотложните въпроси на образованietо, книжовността, езика и културата на утвърждаващата се българска нация. Със своя оптимизъм и вяра в бъдещето на българите той е поддържал духа у своите сънародници, у своите ученици и следовници. Неговата кореспонденция е ценен извор за историята на народа ни през XIX в. и за историята на книжовния ни език, негови писма са бивали неведнъж предмет на внимание у изследвачите. Много са проблемите, които Неофит Рилски е обсъждал със свои съвременници (В. Априлов, Р. Попович и др.) — за необходимостта от светско българско училище, за устройството на единен и общ за всички българи книжовен език въпреки диалектното разчленение, за нуждите от речник и граматика на българския език.

Особено големи са заслугите на Неофит Рилски за разработката на основни проблеми из граматиката на новобългарския книжовен език от първата половина на XIX в. Естествено е преди всичко да се има пред вид неговата „Болгарска граматика“ — първото системно съчинение, посветено на формиращия се български национален книжовен език. Тя е първата, която документира и „материализира“ наличието и реалното съществуване на националния книжовен български език, какъвто е бил той в началото на истинското си изграждане и както си го е представял Неофит Рилски. Несъмнено делото на родоначалника на новобългарското граматично предание няма да престане да занимава специалистите-българисти — между другото и затова, че по-конкретният преглед на

IX

граматиката предлага много интересни и важни положения и моменти, които отразяват състоянието и възможностите на нашата възрожденска граматична мисъл още в нейните наченки.

Преди всичко трябва да се има пред вид пространният увод към Неофитовата граматика — известното „Филологическо предуведомление“. Това е в същност първият наш възрожденски трактат върху основните въпроси на българския национален книжовен език от втората четвърт на миналото столетие. Заслужават внимание основните теоретични положения, с оглед на които авторът гради своята система и своя подход към тогавашния български език. Едно от тези главни положения се отнася до жизнената необходимост от единство на книжовния език. Трябва според Неофит Рилски нашите книжовници да надживеят своите „поместни“ наречия, да престанат да се придържат всеки към собствения си диалект, тъй като от това „не произходи нищо друго освен безполезное критикованиe (порицание)“. Книжовният език трябва да бъде единен за всички, с устроена граматика. „Явно е проче — пише той — защо е потребна една обща граматика за сичката Болгария, по която требува сички да последуват своите списания, а не секой да писува по своето поместно произношение без никакво основание и доказателство.“ Той знае много добре, че такава обща граматика „не е дело на един човек, но на мнозина“. И за да не може един или друг „да се уклони от правий и приискренний болгарский язик“, винаги трябва да се има пред вид „неговиат источник“, т.е. черковнославянският език. Затова всеки книжовник, „ако иска да защища и да уважава своя поместний язик, требува да има всегда готов неложен свидетел славенският и твердо да се держи за него, за да не заслужава порицанието на другите“. Това е в същност основният принцип в книжовоезиковото строителство на Неофит Рилски — когато живата българска реч в отделните области борави с различни (макар и второстепенни особености), за последен съдия да се има пред вид черковнославянският език. А това означава, че например измежду *нога* и *крак* следва да се предпочете първата дума, тъй като тя се употребява в черковнославянски. Проблемата за единството на българския книжо-

X

вен език е изначална, от нейното разумно решаване зависят по-нататък и други, по-конкретни и „оперативни“ въпроси от устройството на граматичния строеж на същия този език. Върху много такива конкретни положения се спира той, много от тях решава или утвърждава справедливо (напр. наличието на член, възвратноместоименната частица *се*, частичата за бъдеще време *ще*, установяване на някои причастия и др.).

Естествено винаги е нужно да се има пред вид и времето от втората четвърт на XIX в. с неговите най-актуални обществено-политически, стопански, просветни, църковноорганизационни и други проблеми — т.е. цялостният „контекст на епохата“, когато излиза от печат „Болгарска граматика“. Не бива да се забравя, че това са десетилетия на всестранен, ала все още начален подем сред българското общество. С цялостното си книжовно дело и особено със своята граматика Неофит Рилски се проявява като признат и авторитетен родоначалник на т. нар. славяно-българска (компромисна) школа през втората четвърт на XIX в., когато е трябвало да се решава актуалната и най-важна проблема — за основата на изграждащия се национален книжовен български език. Има в същност известно недооценяване на приноса и ролята на Неофит Рилски, когато се разглежда книжовноезиковата обстановка от третата четвърт на миналото столетие и по-специално когато се характеризира славяно-българската школа. Обикновено се изтъква, че като „междинна“ тая школа се стреми да примири двете противоположни течения сред нашите книжовници от онова време (привърженици на живата народна реч и привърженици на черковнославянската традиция), та най-много, което ѝ се признава, е по-голямата близост на тая школа до новобългарската, отколкото до черковнославянската. В действителност Неофит Рилски със своята отлична филологическа школовка и широки филологически познания, както и особено със своя верен усет за нуждите на изграждащия се национален български книжовен език много добре е разбирал какво е необходимо за писмената практика във всички жанрови направления. Той е бил не само и не толкова теоретик, но в истинския смисъл на думата практик, книжовник-творец и строител на книжовния език. Без съмнение той е от онези възрож-

денци, на които е чуждо съзерцанието и пасивността, напротив — той се нарежда сред най-активните строители и законодатели на българския национален книжовен език. През целия си живот този неуморим народен будител е бил за единен книжовен език, който да обединява българите от всички краища на езиковото ни землище. Той много добре е виждал диалектното разнообразие в живата българска реч (макар че не е можел да го разбере и да го приеме за естествено), това разчленяване го е доста тревожило именно с оглед на желаното от него и от всички единство сред българите.

По-конкретното проследяване на „Филологическото уведомление“ откъм съдържание, идеи, анализи, обобщения, изводи и пр. показва наистина, че неговият автор е бил сред своите съвременници първият, способен реалистично и разумно да пристъпи към решаване на въпросите около националния книжовен български език в началния етап от неговото истинско формиране. Стойността на този филологически труд се повишава още повече, като се вземе под внимание, че той (както и самата граматика) представя първият увод в изучаването на новобългарския книжовен език от онова време. Освен това тук може да се види първото системно обобщение върху състоянието и върху основните процеси, които вече са се очертали в изграждането на книжовния ни език. С богатството от наблюдения, с анализите, решенията, изводите и препоръките „предуведомлението“ поставя достойно начало на днешната граматична традиция. Като цяло „Болгарска граматика“ основателно е донесла заслужено уважение за своя създател, с нея са се съобразявали не само нашите възрожденци, но и тогавашните най-авторитетни слависти в Европа. С нея Неофит Рилски утвърждава началния тласък не само в изграждането и развитието на националния ни книжовен език, но и на националната ни граматична традиция. И в двата случая първите стъпки се отличават с реализъм и широта, с познаване на тогавашната книжовноезикова действителност, с разбиране спрямо най-основните нужди на формиращия се книжовен национален език. Сега не е трудно да се види, че Неофит Рилски е имал реална представа за пътищата и начините, по които да се решава неотложният и съдбован „езиков въпрос“.

Както се знае, в историята на нашия национален книжовен език много характерен процес е гоненето на турцизмите. Вековното потисничество е довело сред българското население до принудителен билингвизъм, задържал се в разговорната реч до първите следосвобожденски десетилетия. Но що се отнася до езика на новата българска книжнина, там нещата се развиват много по-бързо, особено при някои характерни книжовноезикови прояви. Така например в учебната книжнина много рано биват ограничени и изоставени турцизмите, а употребата им в публицистиката и в художествената литература скоро започва да се съобразява с тяхната бърза пейоризация, т.е. с тяхното стилистично принизяване и специализация да изразяват отрицателно емоционално отношение спрямо назованите предмети, явления, действия и признания. Без съмнение отрицателното отношение спрямо турските думи и изрази е било в непосредна връзка с националноосвободителните борби и със стремежа към утвърждаване на формиращата се българска нация. Не е безинтересно да се припомни, че Неофит Рилски е в същност първият ни възрожденец, който мотивирано подхожда към излишните турски и гръцки думи. Той не изпада в крайен пуритъзъм, но е последователен в становището си, че с някои малки изключения книжовният ни език трябва да се освободи от турските и гръцките думи. И за да може „да ги гледа секой“, авторът прилага към граматиката си кратко речниче от „Речи турски и неколко гръцки, които са во употребление на сегашното време в сичката Болгария, изтолкувани по возможности с равнознаменователни славенски или русийски“. Сред предложените съответствия не са рядкост също така новоизковани и калкирани (дословно преведени) чужди думи. Ето някои примери от тези „речи“: *арабаджия* — колар, колесницеделател, *бахт* — щастие, *берекет* — изобилие, *борч* — долг, *бояджия* — красилник, *гюмрукчийница* — митница, *джирах* — язвоцелител, хирург, *дукян* — лавка, делателище, *ибрик* — сосуд умивателний, *кабахат* — вина, согрешение, *леген* — рукомойник. Символично и показателно е, че още първата българска граматика поставя въпроса за чистотата на езика и началото на съзнателно отстраняване на ненужни чужди думи. Примерът на Неофит са последвали почти всички ав-

XIII

горитетни книжовници след 30-те години от миналото столетие. Иван Богоров например също така прибавя към своята „Първичка българска граматика“ (1844) подобен речник.

Трябва да се подчертва още, че и в областта на новата българска граматика Неофит Рилски се проявява като първоначинател и като строител. За стойността и за голямото значение на неговото дело в областта на книжовния ни език и на граматичната ни мисъл говори съпоставката с направеното от неговите съвременници, автори на български граматики. Граматиките на Неофит Бозвели (1835) и на Христаки Павлович (1836, 1845) са повече или по-малко компилации, във всеки случай у техните автори надделява компилативният елемент, а липсва самостоятелното, творческото начало; значително по-самостоятелно е работил Иван Богоров, когато е разглеждал конкретния български материал. У Неофит Рилски компилации също не липсват, но облик на цялостното изложение дава творческият подход, реализът и верният усет. Дори и когато времето е отхвърлило значителна част от препоръките на Неофит, пак от това не страда неговият авторитет, нито пък се понижава стойността на пионерското му дело. Именно първоначинателството и верният усет за нуждите на книжовния национален език характеризират „Болгарска граматика“. Това живо и творческо отношение се усеща просто на всяка страница — в „предуведомлението“, в самата граматична част, в „примечанията“ на края и под линия. Цялото изложение е насищено с възрожденския патос на създателя и строителя. С мащабността и с широката си теоретична основа за онова време „Болгарска граматика“ наистина удивлява, тя говори за отлично познаване на тогавашната книжовноезикова обстановка в нейната жизнена връзка с цялостната общество-политическа, стопанска и просветно-културна действителност.

И още нещо много показателно има за автора на първата българска граматика — сътвореното от него той сам проверява чрез работата си като учител в различни български краища. Впрочем казаното не се отнася само за „Болгарска граматика“ или за другите му учебни издания; той прилага и проверява своите идеи и идеали, свързани

с националното осъзнаване и утвърждаване на българите като самостоятелен народ. Специално заслужава да се отбележи още, че Неофит Рилски се е заел веднага с някои добавки и поправки по граматиката си. Той се е вслушвал в критичните бележки на свои съвременници, съобразявал се е и с преподавателската си практика, чрез която най-добре е проверявал написаното от самия него. В нашите най-богати национални книгохранилища се пазят доста екземпляри с подвързани ръкописни допълнения към книжни тела на „Болгарска граматика“; сред тях несъмнено стои и собственоръчното допълнение на Неофит Рилски.

За възгледите и за разсъжденията, за изводите и препоръките на Неофит Рилски същественото е не придържането към черковнославянската граматична традиция. Така например и той като повечето славянски автори на граматики (руски, черковнославянски, сръбски) приема установената схема с традиционните части на речта (име съществително, глагол и пр.) или пък със склонения, падежи, спрежения и т.н.; тези неща се срещат във всички граматики от онова време и по-късно, естествено е да ги видим и у Неофит Рилски. Но по-важното е, че в „Болгарска граматика“ съвсем не са малко новите моменти — например в системата от части на речта (има член), в разработките на съществителното име или на глагола, в „предуведомлението“ или в „примечанията“. Тъкмо някои от тези нови положения, които характеризират първата ни граматика, ще бъдат тук припомнени.

Неофит Рилски е бил отлично запознат с черковнославянската и с гръцката книжовна и граматична традиция, ала това не му е попречило — напротив, помогнало му е — да се ориентира самостоятелно още от младини в най-важните проблеми на новобългарския книжовен език, да си изработи правилен подход и верен усет за тяхното решаване. Той е бил осведомен за постиженията например на славянската филология от края на XVIII и началото на XIX в., имал е в библиотеката си или е познавал съчинения не само на М. Смотрицки и А. Мразович, но също така на Й. Добровски и А. Востоков, запознат е бил и с някои тогавашни филологически идеи, например на В. Караджич и на други славянски научни, обществени и кул-

турни дейци. Изобщо широката осведоменост му помага да се ориентира правилно и в българската езикова действителност — стара и нова писменост, диалектно разчленение, типично български езикови особености и пр. Така например, докато през първите десетилетия на XIX в. назряват и се разрешават спорове около основата на българския национален книжовен език, който вече е бил неотложна необходимост, Неофит Рилски въвежда категорично в граматиката си членната форма — едно явление, което е разделяло нашите книжовници от онова време и ги е обособявало в направления (школи). Това, че той отделя члена като самостоятелна част на речта (най-вероятно под влияние на чужди образци), нито е най-важното, нито пък най-лошото. По-важното и ценното е, че тия живи форми са узаконени още в първата българска граматика, че са представени като необходими за езика на тогавашната книжнина. Наистина авторът е сериозно смутен от голямото формално разнообразие при членните форми в различните диалекти, но в края на краищата той решава (колкото и наивно да е било) да се възползва от тези същите формални различия, като направо приписва на различните членни форми функции за падежни окончания. Затова в склонитбената парадигма например на съществителното *старец* той въвежда покрай другите и следните падежни форми: *старецо* (им. пад.), *на-стареца*, *-руца* (род. пад.), *на старецать* (дат. пад.), *старецать* (вин. пад.) и под. Естествено тези „нагласени“ падежи не са можели да разчитат на сериозен прием в практиката и биват изоставени. Следи от такъв механичен подход могат да се видят в днешното правописно устройство на членуваните имена от мъжки род (пълни и кратки форми). Впрочем този похват (графично да се разграничават несъществуващи в езика формални различия) често е бил прилаган от нашите възрожденци, а съответно „modернизиран“ намира привърженици дори в наше време.

Въпросът за склонението в българския език е занимавал доста сериозно автора на първата българска граматика, той продължава и днес да бъде актуален в нашата наука. Неофит Рилски много добре е виждал, че живата българска реч по същество не борави с богатата склонитбена система на черковнославянския или на останалите славян-

ски езици. Но той не е можел все пак да си представи българска граматика без склонение и без падежи. Естествено трябва да се отдаде нужното на автора и да се вземе пред вид тогавашната обстановка, тогавашните ограничени възможности на нашата книжовност и на книжовниците ни. В случая по-съществено е, че дори и когато умозрително въвежда несъществуващи падежни окончания, Неофит Рилски пак се е съобразявал с българската действителност. Има всички основания да се приеме, че приписвайки на различни членни форми функции за падежни окончания, той се е ръководил не толкова от мисълта да устрои склонение със съответна флексия, а по-скоро да намери място и служба на различните членни диалектни облици, като направи по този начин още една стъпка към общобългарски книжовен език.

За разлика от именната система, където по основните въпроси Неофит Рилски се е придържал така или иначе по-близко до черковнославянската традиция, проявил е той повече самостоятелност, задълбоченост и реализъм при разработката на глагола. Тук и самият наш език предлага доста различия в сравнение с наблюдаваното в черковнославянската граматика или в граматиките на други славянски и неславянски езици. Главно в съответствие с живата езикова действителност Неофит Рилски е търсил да разреши основни и второстепенни въпроси на българското глаголно спрежение. Така например твърде своеобразна е неговата система от дванайсет глаголни времена. Несъмнено той е имал достатъчно грижи и с тяхната семантика, с формалните им особености, пък и с назованията им. Не са били достатъчни познатите черковнославянски или руски термини (*настоящее, переходящее, прошедшее, непрешедшее, непределное, будущее*), та е трябвало да се създават нови, срв. допълнително въведените в „Българска граматика“: *давнопрешедшее, непределное первое (учащательное), непределное второе (единократное), непределное третье, непределное четвертое, будущее первое (многократное), будущее второе (единократное), будущее третье (единократное) и будущее четвертое (многократное)*. Тук задачата не е да се разглеждат в подробности семантичните анализи и разсъждения в Неофитовата граматика. Не може обаче да се пренебрегне добрата авто-

рова ориентация в семантиката на глаголния вид и на миналите времена, в доста усложнените смислови взаимоотношения на глаголното спрежение (залог, вид, време, наклонение и др.).

Заслужават по-специално внимание наблюденията, разсъжденията и изводите, които Неофит Рилски прави във връзка с неличните глаголни форми, по-специално сегашното деятелно причастие. Тук се проявяват твърде ярко неговите възможности да вниква в семантиката на различните облици. Но има и нещо друго — тук се проявява и неговият реализъм и трезв поглед при оценката на езиковите факти, неговото внимание и уважение към действителността, към мнението на другите и не на последно място към читателите. Характерна е честността му, когато сам е затруднен убедително да обясни дадено явление или да намери по-категоричен отговор на конкретни въпроси. Така постъпва той във връзка със сегашното деятелно причастие, употребявано от Христаки Павлович и от други тогавашни книжовници: „Причастието да имаме в язикат, ако не в глаголемиат, поне в пишемиат, секой знае колко е потребно. Но ако последуват и други некои по-висши от мене тоя Христакиев пример и внесат това подражателно и притворено причастие в своите списания и в граматиките..., може по времени да се определи и приложи и тая част граматическа в граматиките и да остане за последородните.“ Естествено той има достатъчно и верни разсъждения, правилни обобщения и изводи по повод на съвсем конкретни форми, явления и особености, например във връзка с миналите страдателни причастия и тяхното участие в състава на някои сложни глаголни форми и др.

Тук се отделя повече внимание за „Болгарска граматика“, тъй като тя е най-важната книжовна проява на Неофит Рилски. Но фигурата му на солиден филолог се дооформя и от други негови издания. Така пряко свързано с граматиката му е съчинението под наслов „Краткое и ясное изложение за разделението, начертанието, именование и произношението на писмената и правилата за срицанието, просодиата и слогат и за правото чтение на греческият язык“ (1835). Това е в същност кратко ръководство и за изучаване на гръцкия език от българи (в съпоставка с български и черковнославянски), та не ще е

XVIII

пресилено да се каже, че Неофит Рилски е и първият по-сериозен книжовник, поставил началото на съпоставителното изучване на български с други езици.

С името на Неофит Рилски се свързва и първият административен наш документ, издаден самостоятелно. Става дума по-точно за „Превод на преписат на царския саморучний хатишериф“ (1841), преведен от Калист Луков Сопотненец. Неофит е фактически редактиран („прегледа се и се изправи“) този превод, който е в същност първа авторитетна самостоятелна проява на административен стил през Възраждането. Характерно е, че тъкмо в текста на наказателния закон са силно ограничени турски и гръцки административни термини (преводът е от гръцки) — заменени са те с черковнославянски и руски, голяма част от които и днес се употребяват в административния ни стил, срв. напр.: *известие, заповед, мнение, надзирател, наказание, началник, председател, преимущество, препис, приложение, решение, свидетел* и др.

Не са по-маловажни заслугите на Неофит Рилски и за нашата педагогическа и дидактична мисъл, за учебно-преподавателската практика. Негови са класическите думи: „По-напред да се напечатат на нашият болгарски яzik потребните за учението книги, а после Ветхий и Новий завет.“ Не е достатъчно да се създаде едно училище — за него са необходими учебници, особено пък граматика: „Дека се е видело училище без училищните в него книги и може ли да се нарече училище онова, в което се не предава поне граматическо учение, ако не други по-високи науки.“ Неофит Рилски използва всички възможности, за да покарва нови образователни и възпитателни идеи. Ето например какво препоръчва той на младите в своите „Взаимноучителни таблици“: „Младите не требува да обичат украшенията, имат обаче должност да не носат оплескани, нито съдрани дрехи.“ Или пък: „Не бой се никогаш от ония, що ги наричат вампири (варколаци) и други подобни, защото не существуват истинно, но токмо в мечтанията на неучените.“ И напълно заслужено историята на нашето образование отделя достойно място на педагогическото наследство, завещано от Неофит Рилски.

Неофит Рилски е български възрожденец, който не заслужава и не трябва да бъде забравян. Не само науката

XIX

за българския език има какво още да черпи от граматичните съчинения на рилския книжовник. Предлаганото фототипно издание на неговата „Болгарска граматика“ ще осигури възможност повече наши сънародници и специалисти да се запознаят по-отблизо с това класическо произведение, чиято научна и културно-историческа стойност не бива да се подценява — тя расте с десетилетията.

Проф. Христо Първев

БОЛГАРСКА ГРАДИМИТИКИ

Сега

ПЕРВО СОЧИНЕНИЯ.

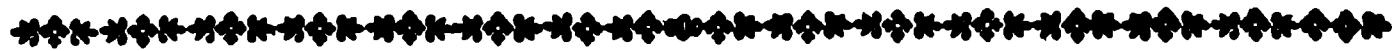
Отъ Небофита П. П. същаго йзвъ сващенныя обитали Рылскія, за оупотрѣблѣніе на Славеноболгарски тѣ оучилица, а на свѣтъ издана отъ люборѣдны тѣ предстоеѧтели за Болгарското просвѣщеніе

Г. Брѣтіа Мѣстакови,

Жители Бѣкорѣшкія, съ иждивѣніе то на общи то въ востоставлено въ Габрово оучилице.

Въ Крагевцѣ
Оуѣ Княжеско-Сербской Типографїи,
1835.

Почтéннѣйшїи и люборднѣйшїи Г. Братїа Мѣстакови!

Комъ дрѹгомъ по любордномъ отъ влсъ
прилично бы былъ да се посвати настољций
опытъ на Сллбеноболгарска та грамматика,
кој то сега пеќти пътъ на съѣтъ се показва,
и съ влшето настољије и побужденије се
сочини; каквото и възимноучителните табла-
чици; воистину ти начатки на влшето
оубо горлеще и оусердное попеченије за свой
те єдиноплеменни; а на-мойте пеќти трѹдо-
ве, не са прилични никомъ дрѹгимъ кромъ
влсъ, кој то като доволно искучни во оуче-
нијето на-свойте єдиноплеменни. Зато и прї-
имате нај пеќбо оніа среѓствла, кој то са по-
требни, (и кој то оупотреблблатъ сички те
просбѣщенији нарди) за начало на просбѣще-
нијето, и спѣшијте вслкими образи да облагодѣтѣлствуете сбоялатъ бѣднији роѓи, за-

шото съе предъсмотрѣли че до сега наши тѣ соотечественници не сѧ познали коѧ є бы-
алъ причина та на непросвѣщеніе то, и защо є
требувало понаредъ да се оустроїатъ
оучилища а по тѣмъ церкви и монастыри.
Понаредъ да се напечататъ на нашіатъ
Болгарски юзъикъ потрѣбныи за оученіе то
книги, а послѣ бѣтий и новыи забѣтъ, (и ли
по речѣнномъ, и сихъ подебаше творити и
онъихъ неостаклѣти). Защо то каквѣ польза
принесоха до сега тіа преведены книги на
Болгарскіята юзъикъ, когато и на своята ю-
зъикъ неизнатъ да ги прочитатъ наши тѣ
бѣдни единоплеменни; сблѣщеніо то бѣблейе,
и на Славенскіята юзъикъ се разумѣба, кой
то може да мъ разумѣе разуматъ, а ищо
не може да разумѣе онзи (осбѣнъ едини рѣчи)
въ него, който не може да мъ вникне въ раз-
уматъ, ако и да є преведено на вѣшины-
атъ мъ прости юзъикъ. Защо то разумѣніе
на-единъ списаніе не стоя въ прости тѣ и ли въ
Славенски тѣ рѣчи, а найпаче на-такиба книги
шото иматъ високи и глубоки разумы,
но требувало да има некой онокъ художество,
съ кое то се постига разумѣніе то на-всакое
списаніе на единъ кой былъ юзъикъ. Защо то
и пѣпагали тѣ произносатъ некон рѣчи кой то

и зъчватъ отъ че^ловѣцъ тѣ, но и са^ми не-
разумѣватъ нѣщо отъ нѣхъ. За то вѣ^ди на-
чина тѣ нача^ло то отъ дѣ^като трѣбувалъ, и
каквото трѣбувалъ, а не залѣшлате дѣло то,
споретъ послѹбница та отъ дѣ^като не трѣбувалъ.
Вѣ^ди сте и зѣстни добре, защо токмо єдны
книги пре^ведены на болгарскїя и зыкъ, не
приносатъ нико^л польза на наши тѣ єдинопле-
мѣнни безъ оученїе, и за то составлявате пѣр-
во гла^вно то срѣдство, то єсть оучилище то,
и предстоѧтъ за сочиненїе то, пре^веденїе то,
и напечатанїе то на оучилишни тѣ книги, за
да се победѣ оученїе то породично и въ на-
шето отечество, и да буде основателно. Зал-
ишто кой є видѣлъ нѣкаде да се работи ко^е
было художество безъ потрѣбни тѣ и прили-
ки тѣ мѣрѹдїлъ; и ли може кобачо безъ чу^къ
и безъ на^кована да искобѣ и да напрахи
нѣщо, ко^е то є на^й прости тѣлесно художе-
ство трѣбувалъ да се работи съ потрѣбни тѣ и
прилики тѣ мѣрѹдїлъ; дѣка се є видѣло оучи-
лище безъ оучилишни тѣ ежъ нѣго книги; и
льжали да се нарече оучилище оноба, ежъ
ко^е то се не предѣба поне грамматическо оуче-
нїе, ако не дрѹги пѹкисоки на^кки; познали
са отъ части и наши тѣ єдиноплемѣнни тѣл
погрешностъ, сирѣчъ, защо са потрѣбни и

оучишила та рабно кокото и церкви те. - (Но лко бы речиз некой и помного не бы погрешилъ защото богочество то може въ нынѣ да и на полана та, и въ пустына та, и въ кжшила та и на всако друго място, да се соверши, каквото що се говори, на всакомъ мястѣ владычество егъ, но оученіе то не може да се оучи на полана, нити въ гора, нито въ пустына, но токмо въ оучишише то), и направиша се доболно оучишила по Болгаріа та, но ѿшъ не можатъ си ромаси те да познаятъ, лко и да гледатъ доболни премѣры отъ другите народы, защо псалтире те и часослоби те не са шкілски книги, но церковны, и оустановлены са за богочество въ церкви те, а не за оученіе во оучишила та, и не можатъ и сами ѿшъ да се оусетатъ. За кой конецъ праятъ тіль оучишила съ только големи иждивенїя. И защо на оучишише то не є на мѣреніе то да є мучишила да мучи малолѣтни и малкий возрастъ дѣтскій, но да имъ подадѣ рѣкоходство ко истиинно то просвѣщеніе, за да познаятъ и себѣ, и бога и христіански та и человѣчески та должности, и да можатъ да преумѣватъ по време и тіль недобопонятны сващенные книги, съ който се мучатъ (или подobre

да речемъ мъчатъ ги оучители те и родители те) безъ никаква полза като единъ папагали въ младыатъ си и недозрѣлъ върастъ. Тамъ истина, говоримъ, позналисте вѣ; и за токъ настолѣвъ да се напечататъ пѣрво оучилишни те книги, съ кой то можатъ да се просветятъ и предвѣтватъ наши тѣ единоплеменни и за други що се касаатъ до православна та наша вѣра, и до христіански тѣ должности, и до други потрѣбни въ човѣческия жиботъ знаниѧ. Тогдѣ ради (зашто починате мудро и основателно дѣло то) ще да остане баше то имѣ безсмертно въ Болгарско то потомство. Ща велегласны тѣ похвали, благодарности благословенїа, и прощаванїа що ще да примиатъ отъ нѣжното наше юношество, ще да буде побуждениѥ и на други любородни да послѣдоватъ вашетъ добръ и богоугоденъ примѣръ, и да благодѣтелствуетъ и онъ на своя тѣ единоплеменни, кой съ каквото єъ возможенъ. Примиете прочее тѣхимъ ѿкомъ и благосклоннымъ сърдцемъ сей малый мой трудъ по башемъ благому желанію, когдѣто сочинихъ съ башето предстоїніе, и приносимъ го бамъ и на съчики тѣ наши любезни единоплеменни Болгари, да се не осудимъ съ лѣни-

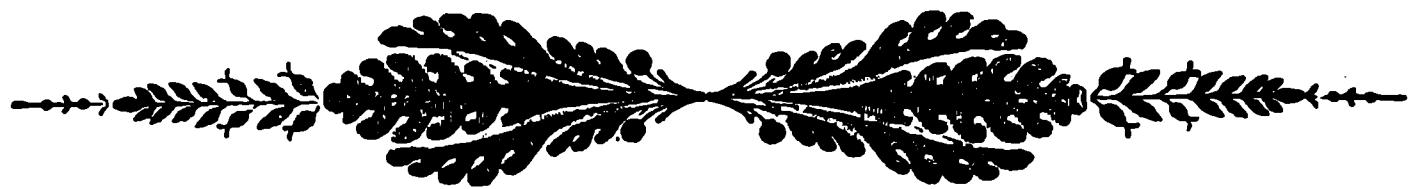
БЫЛЪ ЗЕКАНГЕЛСКІЙ ОНЪ РАБЪ, ЧТО ТО Ё
ЗАКОПАЛЪ ТЛАЛАНТЪ ГОСПОДНІА СВОЕГО ВЪ ЗЕ-
МЛЮ. КОЙ ТО И ЖЕЛАЛЪ БАМЪ ВСАКАГО БЛА-
ГОПОЛУЧІЯ И ДОЛГОДЕНСТВІЯ, ПРЕБЫВАЮ СЪ
ПОЧИТАНІЕМЪ.

БАШЕГО ПОЧИТАЕМАГО МИ БЛАГОРОДІЯ.

ОУСЕРДНІЙШІЙ ДОБРОЖЕЛАТЕЛЬ.

БЗ БУКОРЕФЗ
10. СЕПТЕМВР. 1834.

СОЧИНІТЕЛЬ.

Філологіческо

предѣдомленїе

За Славенновѣлгарска та Грамматика.

Честолюбїє то є єдна голема добродѣтель за єдинъ народъ, и осоьно за всѧкаго человѣка, защото съ него се придобыватъ сѣкакви добры вѣщи. И понеже тобѣ честолюбїє начнѣло є да произнѣкѹла въ настоѧщїй вѣкъ и въ наше то прелюбѣзно отечество, като некой сладковоницкий крінъ отъ терніа и оудоліа, и показуася каквѣ ще процвети прече цвѣтъ благовоненъ междѹ сїчки тѣ почти наши соотечественницы, който са започели да оттрышатъ долгобрѣмennyй сонъ на неувѣжество то и помраченїе то отъ свой тѣ очи, и да оустановятъ погрѣбни тѣ срѣдства за истинно то просвѣщенїе, Злѣто спѣшатъ до вообраꙑлатъ беозбрѣзїе то на - Болгарскїа языки, да бы воѣмогли по брѣмени да се наслаждадѣватъ и на-

пýблатъ слáдки ѿ не мýтныј вóды отъ свойте, а не отъ чýжди те истóчници, каквóто са прaвýли до сегáшно то врéме. За тó ѿ лю-
бовóдни те предстојтели не отлáгатъ врéме да
воспрíйматъ нај приайчни те ѿ потréбни те
зл тобà дýло срéдства, чрéзъ който мóже да-
се ђжидале ѿ постýгнe жeлáемыи конéцъ, ѿ да-
се оўмнóжи похвáлено то честолóбие ѿ въ бýнý-
я Бóлгарски дýши, който до днéшенъ дénъ
не сà м8 зналли ни ѵмето. Онì, гoвóрилъ,
приаѣжáватъ да се преvедáтъ добóлы книѓи
потréбны на маtернïаtъ наšъ ѿзыкъ, чрéзъ
който мóже да се распространѝ оўчéнїе то въ
сýчко то наше ђтéчество, но сýчки те тíа книѓи
и въбóди, трéбувла дасе оўтвéрждáватъ
и ђснóе8ватъ на нéкое добрò ђснобáнїе. То-
гò рáди за да бýде тобà дýло добрò и ђ-
снобáтено, трéбувла да се запóчне каквó то
трéбувла, ѿ отъ дéто трéбувла. Всáком8 є
прóче ѿзвéстно, злiшо пýшемыи ѿзыкъ ѵмл
своë то ђснобáнїе на грамматíчески те прáвила.
И понéже никой ѿзыкъ не мóже да прíйма
своë то благообрáзїе ѿ исправлéнїе иначе, рáз-
вѣкъ лко се не подлóжи подъ грамматíчески прá-
вила, тогò рáди, като нај нýждна бéшъ, по-
трéбна є отъ сýчко нај пéрво ёдна грамма-
тика на нашëатъ маtернïи ѿ прирóдnyи ѿ-

зы́къ да бы спису́валъ сéкой, кóй каквò є воз-
моженъ, на свóйлатъ мазы́къ по прáвила та на-
ёдна ѿбща, а не помѣстна грамматика, отъ
којто не проиходи дрѹго нýще, тóкмо бе з-
полезное крїкіованїе (порицанїе). Шкно є прó-
чее вслакомъ, защо є потрёбна ёдна ѿбща грам-
матика за сýчка та Болгáрїа, по којто трéб-
вал сýчки да послѣдоватъ свóйтє списанїя, а
не сéкой да пису́ва по своé то мѣстно про-
изношёнїе безъ никакво ѿсюдънїе и доказа-
телство, и своé то тóкмо помѣстно нарѣчїе
да защищалъ и да оўблажаба, а чѣждо то,
лóшо илѝ добро безъ разбóръ да оўкорлъба
и оўничтожаба. Но тоба дѣло не є дѣло
на-ёднъ человѣка, но на мнозина, зацио то
сéкой сámъ, илѝ по скóе то естественно само-
любїе не ѿщутитъ блекомъ и прелїплемъ, илѝ
самомнѣнїемъ взымлѧса, илѝ неразсѹднымъ
къ помѣстномъ отечествъ своеимъ любленїемъ
и предпочтениемъ преклонлемъ, илѝ за неবѣ-
жество на-различни те ко вслакомъ страна (дер-
злю речи и бо вслакомъ грáдъ и селъ) про-
изношёнїя, лесно може да се оўклони отъ
прѣвий и приискренний Болгарскїй мазы́къ, ако
не бы се держалъ всегда крѣпко за неговылатъ
источникъ. И каквото не може никой да се
отрече защо Болгарскїй мазы́къ є проистеклаz

като отъ нѣкой неоскѹдныиисточникъ отъ Славенскїатъ, та́ко не мόже ни да противорѣчи, злющѣ отъ него требула да прїйме и своѧ тѣ исправленїе, и да се дополнитъ во свой тѣ недостатки. Който прóчее искл да защищалъ и да оублажалъ скойлатъ почитній мзыкъ, требула да има всегда готовъ неложенъ свидѣтель славенскїатъ, и твѣрдо дасе держи за него, за да не заслужула порицанїе то на-дрѹгите.

Есть прóчее любопытное собысканїе и изслѣдованїе между нѣкои любослобцы (филологи), който начинатъ да сбираятъ и да слагатъ (да сочиняютъ) таккаа Грамматика, въ коали оубо страна въ Болгаріа да се говори и произноси наꙗ чисто и приискренно Болгарскїй мзыкъ, и сѣкой є свободенъ и беззлоренъ да даде перко свое то мнѣнїе за това дѣло, а по тому по многихъ и различныхъ мнѣнїяхъ, да се оупотреби замышленное дѣло, и да се введенѣ дѣйствително во оупотребленїе въ наше то небоначално на-просвѣщенїе то отечество. „Опасенїе во говори, „во сблаженномъ писанїи, во мнозѣхъ совѣтѣхъ „и єто лзъ (като определенъ отъ единѣ общество) и злагай о тому свое то (крико иль право) мнѣнїе. Лзъ мыслимъ, ако да не грѣшимъ, злющѣ Болгарскїй мзыкъ ако бы

се очистиаъ отъ чуждемъчны тѣ рѣчи (а речено отъ Гречески тѣ и Турски тѣ) който са се вкради въ него неощущимо за ради спрѣвѣблїе то и смѣшениe то съ тіа дѣла народа, и ако бы се согласиаъ некогашъ въ многоразлични тѣ члѣнове, и въ глаголы тѣ, да є наѣблїженъ и приискренъ до славенскіятъ отъ сички тѣ дрѹги мѣзыци който са произнешли отъ него. И защо може да се найде совершениъ безъ никаковъ недостатокъ по сичка та Болгарія разпрѣснатъ. А никой да не може да се похвали защо въ една илъ въ дрѹга страна да се говори и произноси наѣ чисто и приискрено Болгарскій мѣзыкъ, каквото се види отъ саѣдѹющи тѣ изслѣдовани. И ако бы было возможно да се соберѣ во едино сичкіо, не бы ималъ тогдѣла по грѣба беке отъ никаква иноязычна рѣчъ (освенъ мало некои който са ги совсѣмъ изгубили Болгаретѣ, илъ и нѣматъ ги никакви, и оѣпотреблѣватъ ги илъ по Турски илъ по Гречески, който и изложихъ на-крайлатъ на-грамматика та, да ги глѣда сѣкой.) Защо ако една рѣчъ се говори на едно място по Турски, илъ по Гречески (илъ и по дрѹги некой мѣзыкъ, което є совсѣмъ мало) на друго място находиашъ таа иѣстата рѣчъ да се говори чисто Болгарски. А на

това листо то място паки гдѣто се говори єдната рѣчъ чисто по Болгарски, та́мо на мѣрѣвашъ па дрѹгъ по Тѣрски илъ по Гречески, (илъ по дрѹги нѣкои юзькъ). Като на примеръ, дѣто говоратъ мѣрдиенъ лѣствица та (стълба та) та́мо говоратъ ножница каніа та. Я дѣто говоратъ гоздеи (то єсть гвоздъ) єксѣратъ, (илъ палмарь, илъ пиронъ, по дрѹги мястѣ) та́мо говоратъ юрдечка патицата (въ којто рѣчъ патица, като извадишъ отъ перекълатъ слогъ а, остава чисто Славенско речениe птица, ѿвци то на-сички те птицы юме. Я дрѹги говоратъ шатица, приличишъ паки отъ шаталюса, илъ отъ прости то речениe шетамсе, защото и шатицата така нѣкакко шатаета въ ходенѣ то си.) На дрѹго място паки говоратъ зидъ (отъ зиждъ слв. приличишъ), на дрѹго стѣна, по Славянски, а на дрѹго дѣбаръ. На дрѹго дланъ, а на дрѹго єгъ, а на дрѹго бѣлаки. Тако и саѣдѹши-те, проворецъ и пенджеръ, крѣтище и чубалъ, алашъ и дѣлбъ, саджакъ и пердсѧлъ, оджакъ и коминъ, огъзда и генъ, подрѹмиче и лай кѹчка, ѿглебъ (илъ оглабиникъ) и юларъ, капунъ и терезинъ, ластіа и мѣрикепъ, каламарь и динйтъ, кожухъ и куркъ, зжрцала (отъ зерцало) и очиля, наочила (отъ очи) и

гюзлъцы. Рáклл (нéгли ôтъ рáка слав.) и дълáпъ и токлъкъ, плéтъ и чýтъ, лъбенъца и карпъсъ, (â дръги злодъпотребители дынъ, но дынъ по Слабéнски знáчи пéпонъ) палпъцы и чéхли (â по дръги мъстъ црéбъ, коéто се нахóжда и въ Йоаннѣ въксархъ Бóлгарскомъ на стран. 105 подъ примѣч. 57 та́ко. Сапогъ — (толковано чревье), ботъши и чýзмы, лїбада и члýръ, ѕдръ и креблътъ (кéрбетъ) ковчéгъ и сендъкъ, котéлъ-мъдникъ и вакъръ, кла́нъ и пепонъ и пжъпеишъ, пшжоль (прили́чнѣ ôтъ Слабéнскїятъ: пользлю-пользоль-пользоль-пшжоль) пжжóкъ-пижóкъ-пжалжóкъ, и ѕхаль, и мéлчо, и рóжко, и шеланигóсъ, бóвъ и ваклл, ремéнъ-ремíкъ и кла́шъ, тáте-тéйко и вавлл, вárъ и кирéчъ, гла́пакъ и лджамíл, блéнь и рогáчъ, бжъгленъ-бжъглища и кюмъръ, ôгнило-ôгнибо и чакмáкъ, разсéль-пресоль и лрмéл, свжрделъ и вðргíл и тибýжникъ, топоръ и влатáкъ, скýира и брáдва и влатíл, зеңгárъ и чýфтъ, кни́га и харгíл, стжъкло и сжрчл, ключáрка-ключéлка, и брáбл, катáнецъ и кðфлръ, ключъ и лнлхтлръ, стблъ и скéмле, сбéшиникъ-светýланикъ и шамдáнъ, ржжéнъ и шýшъ, колáкъ и салмънъ, кóло-коледо-тжрка́ло (ôтъ тжрка́ламъ) и тжекерлéкъ, трáпеза и софрл, колárъ и лрабаджíл, рáло и демалдъгъ, гъмнó и хармáнъ,

пáвти и члpráзи и пéтала, плóча и пéтало,
салáта марðлы и бардóкы, рdóкba и réпа,
ðбéдз и рðчóкz, зáговeздны и поклáды и зá-
пóшка, пíкrlíды и попадíи, шéбз и дикýшz,
людски и чúжды, и дрðги такýва мнóгоe мнó-
жество. И вz глагóлы тe подóбнík, ёдни го-
вóратz чúблmz, дрðги кáрдимz, дрðги пá-
зимz, ёдни ðбéдчамz, дрðги рðчамz, тáко
и говéримz, хорáтимz, хортчамz, сборðблmz,
врéбимz, бесéдимz, свóримz, псчамz и по-
пíржамz, и вz нареchиа тa вáрло и стржено,
скóро и вáрже и чжвржсго, и дрðги такýва
мнóгоe мнóжество, шо то мóже сéкой любо-
пýтенz да кíди вz мáзыкатz. Ё дрðги пá-
ки рéчи вz товà юсто то произношénie оúпо-
треблáблtce вz разлýченz рáзðмz. Като н.
п. глагóлz чúблmz, нéкаде сe оúпотреблáблa зa
стрегð (фулáттo) а нéкаде зa слýшð (áкéш
ччемz) тáко и, не можéхz да гo зatечéмz тá-
мо, дрðги, не можóхz да гo свáримz тáмо,
тáко и, днéсь шe да жéнатz нýбата, вмéсто
шe да жнáтz, и дрðги такýва мнóго. Кóл-
ко є прóчеe разлýчие междð да гo зatечéмz
и да гo свáримz, и междð шe жéнатz, и шe
жнáтz! сéкой мóже да познáе. Тáко зa раз-
лýчие то на-речиа Бóлгарски, илì Грéчески, и-
лì Тýрски, илì дрðги нéкои. Ё зa ðнíл ré-

чи що се божемъ сички те по Бóлгарски го-
вóратъ, що да речéмъ, не знáмъ! єдни лко го-
вóратъ ще да йда, дрѹги говóратъ ше да
йда, дрѹги ке да йдемъ, дрѹги че да й-
демъ, дрѹги ща да йда, дрѹги ща да йда,
дрѹги жда йда. єдни некю, дрѹги нéкемъ,
дрѹги нéчемъ, дрѹги не щéмъ, дрѹги нищà,
дрѹги не щà (а дрѹги паки нбщà вéши тe, та
праѹиата, говóратъ) єдни лко вýкатъ кнý-
га, дрѹги вýкатъ кинýга, єдни тресéмъ, дрѹ-
ги тжрсимъ, єдни трасимъ, дрѹги трајимъ,
дрѹги тжрсл, єдни блажимъ дрѹги мжрсимъ,
єдни дойдè, дрѹги додè, єдни ще дóди (бмъ-
сто ще дóидè) єдни додè (то єсть до гдè)
а дрѹги дордè, дрѹги доклè, дрѹги докáдъ.
єдни каменъ, дрѹги камакъ, дрѹги камикъ.
єдни петóкъ, дрѹги пéтокъ, дрѹги пéтакъ.
єдни песóкъ, дрѹги пáслакъ. єдни хлебъ,
дрѹги лéпъ, дрѹги лáпъ. єдни лáкатъ нó-
котъ, дрѹги лáкетъ нéкетъ. єдни разбóй,
дрѹги стáнъ. єдни свéшь, дрѹги свéка. єд-
ни змїа, дрѹги змà. єдни чобéкъ, дрѹги
чилáкъ, дрѹги чвлáкъ, дрѹги чоéкъ. єдни
мéсецъ, дрѹги мéсечина. Тáко и въ глагóлы-
те, єдни говóратъ хóда, дрѹги хóде, дрѹги
хóдимъ. єдни тжрчýмъ, дрѹги тжрче, дрѹ-
ги тýчамъ. И дрѹи такíва мнóго, който

. Да не ѿзчисламе січки те наредъ, защо не-
щѣ да ни постігне брѣме. Тъка є прѣче до-
стойно да се пожалимъ съ негодобателенъ
глѣсъ, и да речемъ тѣко. О ѿзычѣ разбра-
щеный и небоздѣржны! да ли ѿмѣ и въ
дрѹги нѣкой ѿзицѣ только разбрашнїе и не-
согласїе! отъ предизложннїе прѣче примѣ-
ри, мόже да вѣди сѣкой колькоса ѿспорченъ
рѣчи тѣ и въ произношенїе то, и въ окончанї-
и, и въ оксїи тѣ, кое то имѧ въ нѣкой ѿ-
зицѣ. Но ѿщє да рече нѣкой защо съ товѣ
трѣбъ да се похвальме защо ни є богатъ
и многообразенъ ѿзико, а не да сме оукори-
ни. Товѣ не є богатство но разбрашнїе на-
ѹзицатъ. И коли ни є нѣжда да ѿскаме да
злашишламе только разбрашнїа наѹзицатъ
ни, и да подтвѣрждаме рѣчи ѿспорченъ и
илюзиичны; не є ли пѣдобрь да прилежд-
аме всакъ по сїлѣ скоеи да отвѣгнѹбламе
отъ побрежденнїи тѣ ѿспорченъ тѣ произно-
шенїа: ѿщє да пїшеме нѣщѣ, не є ли пѣ-
добрь вѣши: ѿщє да пїшеме книга, не є
ли пѣдобрь и пѣпрабо книга; и ѿщє да
пїшеме камакъ, не є ли пѣпрабо каменъ;
тѣко и пѣсакъ песокъ, и пѣталъ петокъ, и
лѣпъ хлѣбъ, и чилакъ чебокъ, и каніа нѣ-
жница, и єксеръ гбоздъ, и кракъ нога, и л-

нахтаръ ключъ; и прόчла и прόчла; ве́истиннъ
никогдà не бы́хъ дерзналъ лъзъ да внесемъ въ
моё списанїе или въ преобразъ такбы́л непо-
трéбны рѣчи (ако и да са оўпотреби́тельны по-
некон мѣстѣ по междѹ простиатъ народъ).
Като н. п. тѣтакси вмѣсто ѿбїе, и пóтора и
поди́ръ (защо́то поди́ръ въ сла́шено то пи-
санїе зна́чи єдна́ доля дре́ха, отъ греч. πο-
δήρης) вм., послѣ и потомъ, и тѣй вм. та-
ко илъ тақлъ, и тѣй ѿнѹи вм. тоблъ и ѿно́блъ,
и кра́къ вм. ноглъ (а) (защо́то писанїе не го-
вóри, кра́къ мóй стлъ на пра́ботѣ, но, ноглъ¹
модъ стлъ на пра́ботѣ. И, склони́ши єго по
рѹкѹ и по ногѹ, а не по кра́къ, и, сокеришлъ
но́зъ мои ѿко єлени, и дрѹги тақи́клъ) и ко-
шѹлъ вм. ри́злъ, и хамалъ вм. бáна, и бра́д-
блъ и на́джакъ вм. сѣки́рлъ, и проч. и прόчла.
Защо́то єдина́ мзы́къ що се преда́ла народѹ
пíсменно, трéбѹла да разли́чествѹе отъ єви-
щїл що се оўпотреблъба междѹ множество-
то. Я ако бы́ рéкалъ пекой, защо́ ѿно́блъ що
се пíше, трéбѹла, да се пíше по ѿбꙗко́вén-

(а) Какко́то що́ стоя́ и въ Господи́на Сапѹно́во”
то євáнгеліе єтъ матд. глака 22 стіхъ 43. „Рече
„Гдь на Гда ми: сѣдни ѿдеси́ мени́ дрѹ тѣрла
„врагове твои подкрачие на крака та твой.

но то прёсто произношёнє зл да го разумѣвалъ вслкій, ѿзъ мыслимъ да се не намѣрѹвалъ таکовъ человѣкъ де то да не разумѣє шо ще да се рече нога, а много мόжатъ да се найдатъ де то да не разумѣлатъ країкъ (защо то країкъ се говори и бнова на което тóчатъ корыте за баница та) и за то требува да се предпóчта нога отъ країкъ, та́ко и каючъ отъ алахтаръ, и ѿбие отъ тутакси, и риза отъ кошулъ, и та́ко отъ тѣй, и обѣдъ отъ ручокъ, и прочалъ. Но и да са по оудоевбра-зумители тіл рѣчи и спорчены те отъ правы те, паки требува да ги отмѣтаме и да отвѣгнеме отъ нихъ, защо не са правы. И не є ли потребно да има се кой честолюбїе да напишатъ писаныя отъ изыкъ различенъ отъ простонародныя; иль каквѣ мόже по некое вре-ме да се оукраси и оуработи изыко ни, за да стане и той едина самостоѧтеленъ и исправенъ изыкъ, като шо є простогреческіо и Рускіо, негли и Сербскіо; (каквото шо напра-виха и Бласи те въ наши тѣ времена сега. Них-нио изыкъ макаръ и да се состоя вълшад-часть отъ иноязычны рѣчи, а осбено отъ Славенски, Гречески, Болгарски, Русски и Латин-ски, и отъ дрѹги некои, каквото мόже да види вслкій отъ саѣдѹющы те рѣчи, съжнта

трóицж, святáл трóица. Чел вéчнікъ тáтж,
вéчныи ôтéцж. Пáтїмїе дóмнѹдѹй, стрá-
сти господни. Зїдíрж, твáрь. Рáю, рáй. Щáдž,
лáдž. Бедéре, видѣнїе. Блаздѹхъ, воздѹхъ.
Прáфъ, прáхъ. Чáсъ, чáсъ. Тáргъ, тóргъ.
Обáсъ, ôбéсъ. Гжáскъ, гжáсъ. Отжáпъ, стóлпъ.
причýна, причýна (кинà). Винöвáтъ, винóбенъ.
Врéме, врéмѧ. дѹнъ, мëсѧцъ илъ лѹнъ. Ô-
циéтъ, ôциéтъ. Смокíнъ, смóкva. Иласлíнъ, ма-
слина. Грждíна, грлдíна. Трѹпъ, тéло. дѹхъ,
лѹхъ. Бáл, бáнъ. Бóїл, бóлл. Кастрabéте,
крáстабица. Тако ю пла́пома пáтлѡма, кж-
лжмжрїе иаляриáри, кондéю хондúли. И дрѹ-
ги мнóгое мнóжество. Но со єсё товà, не ма-
риха зл чѹжестрáнны тe р҃бчи но оѹсбоýха ги
ю испрабиýха јзы́катъ си съ грамматїка, ю
прекéдоха сýчки тe наðки на нéго, шо то наð-
нéшно то врéме, ю оѹчатъ ю предáлатъ сýчико
шо є потрéбно зл ôбщестбенныатъ жибóтъ
челокéчески во скойте оѹчýлища, шото мóже
да се нарече на-сегáшно то врéме ю тóй ёдýнъ
ôтъ самостоáтелны тe ю испрабеныите јзы́-
цы), ако не бы́хме ôтвéгали ôтъ тóлко раз-
вралїенїа. И когáто влáси тe сосъ чѹждо бе-
щестбè (то єсть со стрáнны р҃бчи) прибéдоха
до тóл степéнь јзы́катъ си въ мало врéме,
коли пáче мы́ мóжеме да го прибéдеме въ

пóдօбрo сoвeршénствo, шeто нéмамe тóлкaва нóжда ôтз чyждeлзы́чны te рéчи, кóлко то вlaси te; но и да ôстáнатz нéкои чyжeгráнны рéчи по настoлíфemz, вx мáзýкатz ни, ôтz кoйтo нe мóжемe сoвcéлiz да ôтвéгнeme, тoбà нe ни прáби голémo прeпáтstvíe на нe-правléníe то на-мáзýкатz ни, зашóто бýдимe и Сéрbi te и дc дnéшenz дéнь да oúпотгрé-блáватz ôψe нéкои тýрски рéчи. Войстин-нó лко нáчнeme ôтz тýка на тámz да ôтвé-гамe ôтz прoстоlюdнылатz и пóдлылатz мá-зýkz, и дeржíмe сe кóлкoto є бoзмóжно до мáйка тa м8 Оллéнскíатz, скóро сx бóжíj pó-мoць шe да бýдимe нéкой oúспéхz и нeспрa-влéníe на-мáзýko ni. яко ли пýшемe ôψe po-гнéсno и ôтz тóя ôбыкновéннылатz прoстоlю-денz мáзýkz, какbà ли шe пóлзa да oúчýни-ме на нашa тa любéзna юпoсть: илì какbò любопýтно ôко шe да бoзбóдимe вx нýхны-те нéжны дbши, когà то нéма нýшo любo-пýтно и достóинo прiméчáníj вx мáзýкатz ni; на шò шe прóстрatz сboèt o книмáнíe и любопýтstvo; нíe бýдимe тoбà разлýчíe и кz Грéческíатz мáзýkz. Зaшò сýрбчк дрýgo ѕчe сe гoбóри мeжд8 прóсти te чeлoвéцы, а дрý-го ѕчe сe пýшe вx кníги te. яко на прiméрж гoбóри м8жýko èн8 åнфoáп8, мiа мéра, ô-

λη μέρα, δὲ ξέρω, δὲν μπορῶ, μαθαίνω,
πεθαίνω, ἀκόγω, πλένω, τὸ ποδαρίς, τὸ
κεφαλίς, ἢ δρόγη τακίβα. Βζ πύσανыатъ
мазыкъ ги нахóждлшъ тáко, ёнóс а́нфóрп8,
мiаn юмéраn, ѿлηн тijn юмéраn, δὲn ю-
ξεύρω, δὲn юмпорѡ, мiундáнω, ѿпoдuюж-
иω, а́кѡ, πλύνω, τὸ ποδαρίς, τὸ κεφαλίς
и проч. Тáко ю́сто ги произнóсалъ и оўчé-
ни тe и честолюбýви тe бз рáзгобори тe си, а
и не какбóто простлóко. Ъ чудно є злщò меж-
дъ благорóдни тe и сáми тe жены ю́матъ че-
столюбíе дл произнóсалъ тáко чисто рѣчи тe,
а и не като простолюдни тe. И злщòтъ гобó-
ри безкнижныо δὲ ξέρω, δὲ μπορῶ, и проч.
За то ли трéвъба дл ю́матъ неизбѣжна дóл-
жностъ и списатели тe дл посађдъватъ товà
простолюдно произнóшénie; товà ю́сто то бý-
диме и вz Rossíйскїатъ мазыкъ. Вz произнó-
шénie то тiи гобóратъ харашò, но пýшлатъ го
хорошò, бóхъ, но пýшлатъ го бóгъ, хоспóдъ,
но пýшлатъ госпóдъ, и дрόгни такибá. Тáко
и вz Бóлгарскїатъ мазыкъ, злщòтъ гобóратъ
прости тe и безкнижни тe челобѣщи, чилáкъ,
лáпъ, злмà, крáкъ, пáслакъ, нéкетъ, нéψл,
тұтакси, гұдýхъ, пóтора, табрáсъ, и дрόгни
такибá многочиcленниj, за толи трéвъба и вz
книги тe дл се пýшлатъ тáко непремѣнно тiа

рѣчи; а когдѣ тѣко трѣбѹла да пышатъ (ка-
ккото шо мудрстватъ нѣкои) кое исправлѣ-
нїе, али коа сладость можемъ да ожидамъ
отъ нашиятъ языка; а кой ли паки неци да
разбѣре шо ше да се рече чеовѣкъ, хлѣбъ,
змїа, нога, песокъ, вѣши, ѿвѣ, почасъ, трез-
венъ, който са и чисты славенски, и сладост-
ны не токмо въ писчанѣ то, но и въ произ-
ношенїе то; на тобѣ ми свидѣтелствува и є-
динъ списатель наꙑблѣмыи Пантелей Конгѣлацъ
архимандритъ Облатогеоргіевскій, който є и з-
дѣлъ єдно естествословїе на славенской языке,
и печатано є во 1811. лѣто въ Бѣдимъ въ
предисловїе то на крѣлатъ говори тѣко „аще бы
,,кто, на прикладъ, немецки онако писалъ,
„акоже обыкновенїе говорится, оубо бы и
,,проста немецка бѣла книги писати могла.
„И подолѣ, вси народи, и смили и зычницы
,,книги свою по грамматическимъ правиламъ
,,списаша, оубо насы по правиламъ бѣзы смѣ-
лени пышутса.“ Тобѣ се говори зл испорче-
нїе то на рѣчи те, а ако поглѣднемъ въ окон-
чанїя та и въ начертаванїе то на-глаголи те,
колько разлїчїе ше да видиме! глаголъ Славен-
скій, люблю, єдинъ начертавъ по просто

Настоящие

тако,	{ люба а дрѹги	{ любимъ
ед.	{ любиша тако, ед.	{ любиша
	{ люби	{ люби
	{ любимъ	{ любимъ
мн.	{ любите	{ любите
	{ любатъ	{ любатъ

Преходящие.

ед.	{ любахъ	{ любехъ
	{ любаши	{ любеше ты
	{ любаше	{ любеше онъ,
		на, но.
мн.	{ любахмы	{ любехме
	{ любахте	{ любехте
	{ любаха	{ любеха

тако и, пыша, ходя, піл, знáл, чєтъ, лéл, біл, носа, бóдя, гобóрь, и проч. Който глаголы дрѹги произносятъ тако. Пышемъ (или писѹблъмъ) ходимъ, піемъ, знáемъ (или знáмъ), чєтэмъ, лéемъ, біемъ, носимъ, бóдимъ, гобóримъ, и проч. И ако да є пе́рво то начертаниe по́прако, чудимсѧ като начертабатъ отъ Олавéнски те глаголи, пїю, шїю, и знáю, по прости піл, шіл, и знáл, каквò ли не мόжатъ по тоба пра́вило да начертáлатъ и отъ даю дáл, но начертáватъ дáблъмъ; кое́го окончаниe на амъ второ то положениe и къ знáю про-

износи знатъз, и въ пъю піемъз, и въ даю дабъмъз, и въ съички те глаголы сохраниха всегда прѣбило ѿкончанїе на мъз, или на амъз, като дабъмъз, дѣмъз, слагамъз, или на емъз, като піемъз, мѣемъз, шіемъз, пѣремъз, или на имъз, като ходимъз, молимъз, носимъз, и проч. И бѣдисе тіл ѿкончанїя въ пѣрво то лицѣ амъз, емъз, имъз, да се произвѣдатъ отъ втори те лица споредъ ѿкончанїе то ймъз, или за прѣбивностъ, за гладкостъ, и за благогласіе са подражали втори те и трети те лица. Сир. ако второ то лицѣ на-ѣдѣнъз глаголъз скончайва на ашъз, пѣрво то йма амъз, като дѣмъз, дѣмашъз, дѣмла. Ако ли второ то ешъз, пѣрво то емъз, като шіемъз, шіешъз, шіе. Ако ли второ то ишъз, пѣрво то имъз, като ходимъз, ходишъз, ходи. (Тако и въ четвѣрто то сопраложенїе на амъз, бањамъз, бањашъз, бања). И въ страдателны те глаголы са, като н. п. люблюсъ, єдинъ го произносятъ са, дрѹги са, дрѹги се, и полагатъ го и предъ глаголатъ и по глаголатъ, като н. п. ако са нарѣчашъ — ако са нарѣчашъ — ако се нарѣчашъ Христіанъз. И тѣ вѣка по болїши части въ сослагателны те, и подчинителны те глаголы, сир. предъ който предидатъ некои частіцы, като ако, дано, да, кога, когато, и мѣсто-

и мénїл ѿнъ, онà, онò, и дрѹги такýва (в) та́ко же и по глагóлы те по славéнскомъ о́быкновéнью, като шо са са́дѹши те, хвáла-са - хвáла-са - хвáлимс€ сáмъ, илѝ бíлса - бíлса - бíемс€ по глагáта. И кóлко то зл пér-во то са, тò є чисто Славéнско, но нè мнóго вo оúпотребленїе вz прóстыатz мázыкz. Но и спáтчас€ зл поса́дни те дбéте са, и се, кoж да є пóправо, илѝ пóблиз8 до прáво то. Нéкон оúтдерждáвлz зл са, да є тò пóправ-во то и пóближно то до Славéнско то са, но сz ёднò тéкмо доказáтельство, и тò не тóлько твéрдо. И гокóратz защò понéже дбоглáс-но то л, сconstóйтса отz ї, и отz л, като се и зостáби ї-то, о́стáба и́сто то Славéнско л. То добро, и мóже быти да є та́ко и зостáве-но вz тобà са ї-то, и о́стланáло є са, но нíе не бýдиме да прáви тобà и́сто то прóстыю мázыкz и вz дрѹги нéкон рéчи, вz кой то стой л. И лко мóжеше да са и зблáди вz страдá-телны те глагóлы отz са ї-то, та да о́стá-не са, защò да не мóже да се и зблáди и отz пáть, та да о́стáне пáть, илѝ отz патà патà, илѝ отz клáтва клáтва; и понéже тобà не мóже да бы́де, ибно є защò є безоснокá-

(в) Затовà, се, вz страдáтел. глагóлы, зри и 39 примѣч.

ТЕЛНО Й ГНІЛО ТОВАЛ МНІНІЕ, ЗАЩО ТО ВСАКОЕ
МНІНІЕ ТРЕБУВА ДА СЕ ОУТВЕРЖДАВА НА НІКОЕ
ТКЕРДО ОСНОВАНІЕ, СИР. НА ДОКАВАНИ ДОКАЗАТЕЛ-
СТВА, А КОЕТО НЕЩО НЕМОЖЕ ДА СЕ ПОДТВЕРДИ
СЯ ДОБОЛНИ Й ДОСТОВЕРНИ ДОКАЗАТЕЛСТВА, ТО
НЕМОЖЕ ДА БЫДЕ ПОЛОЖЕНІЕ, НО ТЕКМО МНІНІЕ,
Й ВСЕГДА ОСТАВА СОМНИТЕЛНО. ДРУГИ ПОДВЕРЖ-
ДАВАТЪ ЗАЩО СЕ, ДА Ё ПОПРАВО, А Й ПОСЛА-
ДОСТНО ВЪ ПРОИЗНОШЕНІЕ ТО ОТЪ СЛЕДУЮЩИ ТЕ
ДОКАЗАТЕЛСТВА. ПРИМѢЧАЕСЯ ЗАЩО ПРОСТЫО
ІЗІКЪ Ё ОТВЕГНУВАЛЪ ВСЕГДА МЖНО ТО ПРО-
ИЗНОШЕНІЕ, Й ГОНІЛЪ Ё ЛЕСНО Й ТЕНКО ТО, Й
ЗА ТАЛЪ ПРИЧИНА Ё ПРОМЕНУВАЛЪ ВСЕГДА А, Й
Ѣ, НА Е. ЗАЩО ТО НА СЕГАШНО ТО БРЕМЕ ПОЧТИ
НЕ ЧУЕМЕ ГЛАСЪТЪ НА А-ТА Й НА-Ѣ-АТЪ ВЪ
СРЕДЖ РЕЧИ ТЕ ВЪ ПРОСТЫАТЪ ІЗІКЪ, А ВЪ СТА-
РОТО БРЕМЕ НЕМА КОЙ ДА НИ ДОКАЖЕ КАКВО Ё
БЫЛО ТОВАЛ ПРОИЗНОШЕНІЕ. КАКВО ТО СЕ БЫДИ
ЙБНО ОТЪ СЛЕДУЮЩИ ТЕ ПРИМѢРИ. ЗАЩО ТО
БЛІССГО ВАШЕ ГОВОРІ ВЕШЕ, БМ. БРЕМЛ БРЕМЕ,
ДЕБЛТЪ ДЕБЕТЬ, ДЕСЛТЪ ДЕСЕТЬ, ДѢГА ДЕГЕ,
ЗАТЪ ЗЕГЪ, ЙМЛ ЙМЕ, (Г) КЛАГВА КЛЕТКА, МАГ-

(Г) Зрѣ отомъ и въ Іоаннѣ Єксархѣ Болгарскомъ,
на страни. 68.

Понеже въ таѣ Грамматика се приходатъ примѣри
и доказателства отъ Іоанна Єксарха Болгарскаго

ко мέко, мάко мέко, пáматъ пáмегъ, пле́ма
пле́ме, пра́дъ предéмъ, пáдъ пéда, патà пе-
тà, патóкъ петóкъ, пáть пéть, рáдъ рéдъ,
сватéцъ светéцъ, сльма слéмъ, срáща сréща,
сльма сéме, тъма тéме, телà телè, трасчъ тре-
сéлъ, тáжкíй тéжокъ, и въ глагóлы тe бо
втори тe и трéти тe лицà, като стоя́ше сто-
шие, ходáше хóдеши, по́шe по́ешe, излade и-
зéде, и дрúги мнóго. Илì лко да не є от-
кéгнúвлъ отъ произношéнїе на-л-а-тл и
ѣ. а то по нéкое óбыкновéнїе променúвлъ є
л и є, на е. Защò то и́маме свидéтельства ó-

за стáрыатъ Славéнски юзы́къ, потрéбно є и да
знае вслáкíй каквà є тáл кни́га, и кóй є тый
Юáнна защò то се не нахóжда сéкаде. Онà се
надпýсва тáко: „ЮАННЪ ЕКСАРХЪ БОЛ-
„ГАРСКИЙ — изслéдованіе обясняющее исто-
„рю Словéнского языка и литературы IX и X
„(то есть девятаго и десятаго) столътій напи-
„сано Константіномъ Калайдовичемъ — Мос-
„ква“. Печатана въ 1824 годъ: Юáнна Ек-
сáрхъ (каквóто се извлáка въ тáл йстата кни́-
га настрáн. 9.) былъ є современникъ святymъ
Кýриллъ и Медодíю оучительмъ Славéнскимъ, кей-
то са пéрво изнашли и сочинили Славéнски тe пи-
смена и превéли на́й напрéдъ мнóго церквны
кни́ги на Славéнскіатъ юзы́къ. Защò то говори
тáко: „Знаменитый преемникъ славы обра-

тόмъ и отъ с'гáро врéме. Въ Іоаинъ єхáрхъ Бóл-
гарскомъ, на стран. 59. рéдъ 17. та́ко стой
отъ светаго Васи́лїа. бм. отъ святаго Вас. и
на стран. 61. рéдъ 13. слóво пéтое, бм. слóво
пáтое, и на стран. 117. рéдъ 1. 3. и 4. кре-
щающути се, явисе, возлюбленнаго те-
сына именує, явлейсе хрíсте боже. вм.
крецилюцьти съ, иаки съ, возлюбленнаго та-
сына именъ, иаки именъ Христъ Боже. и рéдъ 12.
въ примѣч. 97. трудихсе о семъ писаніи.
и рéдъ 16. почесе писать. и нíже а съврь-
шице. и нíже въ време то. и на стран. 63.
рéдъ 5. къ перкомъ столицъ. дивитьсѧ. и нíже,

„зователя книжнаго языка словенскаго, быль
Іоанинъ пресвiterъ (какъ онъ самъ себя на-
зываетъ) и Ексархъ болгарскій, еще жившій
при Меѳодію и современный отважному побѣ-
дителю Грековъ, Болгарскому князу Симеону.
Тей є (сир. Іоанинъ) превéлъ богослéвію святаго Іо-
анна Дамаскінъ, и шестоднéвникъ святаго Васи-
ліа великаго, и дрѹги книги на Славéнскій языку.
Таа книга (сир. Іоанинъ Ексархъ) веcмà є любопыт-
на и десто памятна, защо то сéкой любопытенъ
гледа въ неѧ мнéги и различны дрeвиности ка-
то презъ неѧо бгледа, и киди како въ є быль
Славéнскій языку въ самото своѧ начало когато
є низнáлъ да се воевраzова.

чудитьсѧ. и нýже, стоеща вм. столща. и на стран. 64. редъ 4. къ пérкомъ столпъ, чудитъ се имъ пунъ аще се прилучитъ єму и кнеза видѣти съдеща. и нýже, но-сеща. и нýже, висеши. и нýже, съдеще. и нýже, въ зврашашесе. и нýже, чудитисе. и нýже, паче се можетъ извѣстънѣе чу-дити. и нýже, сльньцомъ же и мѣсецемъ. и нýже, и умъ си погублю чудесе, вм. чуда. и нýже, гдѣ ли єсть привезанъ. и нýже, удивисе видѣніе твоє мною. и нýже, возвесели ме Господи. и нýже, и воз-радуюсѧ, яко же въ звеличишесе дѣла тво-я. и на стран. 66. къ пérкомъ столпъ, редъ 5. обрещетъ. и нýже, редъ 35. переводить се. и нýже; показаетъсѧ. и на стран. 67. редъ 20. яко же име єсть Еллинъскыи. и нýже, еже се речетъ. и нýже, ходещіи ми. и нýже, глаголетьсѧ. и дрѹги подобни мно-гочисленни прилгѣри въ тѣлѣ йста та книга се нахождатъ, каквѣто може да бѣди сѣкой до салыатъ краї. Тѣко бѣдиме и мѣстоимені-я та ма, та. да ги произноси простыю ю-зыкъ ме, те. Каго біешъ ме, біемъ те, бмѣ-сто біешъ ма, бїю та. (Каквѣто се бѣди и отъ погорнїатъ старъ прилгѣръ, возвесе-ли ме Господи.) Токлѣ йсто то се прилгѣчл-

въ и за ъ въ прѣстылатъ и зицкъ, какбѣто и за а-та. Злѣто влітъсго бѣглю, просто то произношѣе говори бѣглиж, бѣдѣ, бѣдѣжъ бѣдѣж, бѣлж бѣлж, бѣгж бѣгж, кѣжди бѣжди, бѣниѣцж бенециж, бѣрл бѣрл, бѣтрж бѣтрж, гнѣздѣ гнѣздѣ, грѣхж грѣхж, дѣло дѣло, желѣзо желѣзо, зѣздѣ зѣздѣ, колѣно колѣно, лѣнивж ленивж, лѣто лѣто, мѣра мѣра, мѣсто мѣсто, мѣсяцж мѣсяциж, недѣла недѣла, нѣкій нѣкой, нѣкогда нѣкога, нѣмж нѣмж, пленж пленж, понедѣлникж понедѣлникж, прѣсенж прѣсенж, пѣна, пѣснъ пѣсенъ, пѣшж пѣшж, рѣдко рѣдко, рѣжж рѣжелиж, рѣка рѣка, рѣчъ рѣчъ, сбѣтж сбѣтж, слѣпж слѣпиж, смѣхж смѣхж, снѣгж снѣгж, срѣтлиж срѣтлиж, стрѣлѣ стрѣлѣ, сѣдлѣ сѣдлѣ, сѣжж сѣдимж, сѣкж сѣчѣмж, сѣно сѣно, тѣснѣй тѣснѣй, тѣсто тѣсто, тѣло тѣло. Тѣко и въ мѣстонимѣя та мнѣ, тебѣ, сеубѣ, мѣне, тѣбе, сѣбе. И въ нарѣч. добрѣ, злѣ, добрѣ, злѣ, и дрѹги такица. За ъ, нѣмадие свидѣтельствва и К. Анастасъ Стоѧновичъ въ цвѣтсбрѣніето си, който говори тѣко въ предисловіето на стран. XI. „Азъ прѣдѣ

(д) На това свидѣтельство и К. Анастасъ Стоѧновичъ въ цвѣтсбрѣніето си, който говори тѣко въ предисловіето на стран. XI. „Азъ прѣдѣ

притомъ и Сербите непремѣнно та́ко произносятъ се ле не са. Се́кой прόчее види колко съидѣтельства и доказателства има за се, защо є премѣнено отъ ле на е, защо то го на-
мѣрѣблѣ въ толко рѣчи, ле никаде нѣма въ

„да са расположла въ свѣто си намѣреніе, по-
„чѣвсгковахъ и онѣмъ тѣдности кой то происхѣж-
„датъ отъ лишеніето на една грамматика, и
„лексикона на нашата газыка, за ради тѣва,
„вознамѣрилса бѣхъ да оупотребля правописаніе
„естесствено, каквѣто въ посватително то писмо
„са вижда, сирѣчь бѣзъ да оупотребля подобно-
„произнесни тѣ слова и, і, ы, 0, о, ѿ, є, є, ъ,
„сѫ, и Ѹ. Дѣто тѣ подпадватъ въ тажко за-
„паматни правописателни правила, ами шеихъ
„да послѣдовамъ, снова произнесеніе коѣто въ
„насъ натѣрально въ говоратъ сакимъ съществѣ-
„ва“. Коѣ є прѣчее тѣва натѣрально произноше-
ніе, коѣто съществѣва сакимъ въ говореніето, а
не го є оупотребилъ тѣй, но измѣнилъ ма́ло на-
тѣрально то въ притворно, (или подобре да речемъ
растлѣнно то въ го оуправено); кой то чете въ на-
чалото на цвѣтобрѣніе то ма́ко посватително пис-
мо, ше да види защо въ него никаде не є оупотре-
билъ него словесіе въ онѣя рѣчи, кой то пра-
вилио трагбѣкало є да се написватъ съ Ѣ, как-
вѣто про го є напискало на дрѣги мѣстѣ по
сичко то цвѣтобрѣніе. Въ снова писмо стой:
„Бедноста, кмѣсто бѣдностъ да содѣиствѣва,

друга рѣчъ да се промѣнѣла а на л. єдинъ
ли є прѣче свидѣтель подостовѣренъ, илѣ
стѣ; „при уѣстѣхъ бо двою илѣ трѣхъ сви-
дѣтелей, „станиетъ всѣкъ глаголъ“ говори-
се во сблѣщенномъ євангелій, а не при єдинъ,

„вм. да содѣйствва. За дѣломъ, вм. въ дѣломъ.
„На бѣдното, вм. на бѣднство. Человѣколюбіе,
„вм. человѣколюбіе. Сѣнка, вм. сѣнка. Да собесѣ-
„дѣвка, вм. да собесѣдѣвка. Бѣдствіе, вм. бѣд-
„ствіе. Да послѣдоватъ, вм. да послѣдоватъ.
„Прилѣри, вм. примѣри. Да оукрепѧва, вм. да
„оукрѣплява. Благовествѣвамъ, вм. благовѣствѣ-
„вамъ. Благодѣянія та, вм. благодѣянія.“ Іак-
но є прѣче и отъ тіа К. Анастасови примѣри,
защо натѣрално то на-сѣкото Болгарско произно-
шеніе не сбѣча да произноси є, каквото необѣ-
ча и а-та. Но правописаніето ги обѣча. Защо
ако напишешъ нѣма женѣ (ἄλαλος γυνὴ) съсъ
е, ще да стане нѣма женѣ (δὲν ἔχει γυναικα) тѣко и лѣкъ (ἰατρικὸν) и лѣка (ἐλაφρὸς). кѣль-
ко є голѣмо разлицие между нѣма женѣ, и нѣма
женѣ! За това вогори и нѣгоко словесие подо-
лѣ тѣко: „Ала по нѣкайси причини оупотребихъ
„Славѣнското правописаніе“. Тіа са прѣче при-
чини а не други. Защо тѣко причината на-пра-
вописаніето (сирѣчъ на-различни тѣ вѣкви) не
є за оукрашеніе, но за да раздѣли рѣчъ, отъ
рѣчъ който иматъ єднаксвъ гласъ, а различ-
но знаменованіе.

кóй то никогдà не є прїáтенъ и дсстовъренъ.
Тáко и за непráво то оўпотрєблéнїе на-и, де-
то немъ є мѣсто то. нéкои пýшатъ тáко.
Нимóжи нíкой да познáй, вмѣсто не мóже
нíкой да познáе. Защòто и къ Слабéнскo то
стóй не мóжетъ, л нè ни мóжитъ, и, да поз-
нáетъ, л нé да познáйтъ, да призáмни, вм.
да презéме. Ѣве иди, вм. Ѣве идe. да покáжи,
вм. да покáже. рéчи, вм. рéче. приградéнъ,
вл. преградéнъ. Напрáбини Ѣдшли, вм. на-
праbени. Яко Ѣмлхмы, вм. Яко Ѣмлхме. Мó-
жи, вм. мóже. Да спичéлъ, вм. да спечáлимъ.
Ни Ѣщè риchè, вм. не Ѣщè речè. Коý то придáблъ
на мónи тe рацъ, вм. коý то предáблъ. Да
стáни, вм. да стáне. рибè, вм. речè. Не є⁶
мáчно да Ѣ наdчи (сиr. дрї. ф. мéтїка тa) есáкъ
оўчýтель, и да Ѣ придалдè на сбóи тe оўче-
ници, вм. да Ѣ предадè. Прикопáхъ лóзe то
пéть шéстъ пóти, вм. прекопáхъ. Ѣсинь, вм.
 Ѣсенъ. Когдà испáни, вм. когдà испáдne. Каtо
снисè Ѣицè, вм. като снесè. Прáбины, вм. прá-
бени. Да митáтъ, вм. да метáтъ. Прискá-
чаше, вм. прескáчаше. Каtо приэќъ дéгара,
вм. като презé. Припирáхълса єдýнъ пáтъ, вм.
препíрахълсе. Коjжл тa Ѣналдáрхова вíйшъ, вм,
вíешъ. Катаднéбно сбóй испýтоканїе, вм.
сбоè испытob. дүкðргъ придалдè на дакедемó-

нанитѣ низрѣдны злконы, вм. предаде. Прі-
датъ, вм. предатъ. Ъ наꙗ достбйно примѣ-
чанїа єсть слѣдѹющее. Не знахъ чи є твои:
а той мѹ рече: ами не знахъ ли чи не є твои;
вм. не знахъ че не є твои, ами не знахъ ли
че не є твои; тако и въ дрѹги многочислен-
ны рѣчи, Ѧ вмѣсто и паки е, дѣкато не мѹ
є мѣсто то. Намерехъ, вм. намерихъ. Защо
нѣма крелъ, вм. крилъ. Йстенско благородїе,
вм. йстинско. Грозненъ, вм. грознинъ (то
єсть грезотъ) бѣжене то мѹ состоѧнїе, вм.
бѣжино то мѹ. Мыслъ за сѣтнената, вм. За
сѣтнината. Бойстена, вм. бойстина. Баленъ
отъ майци, вм. белинъ. Высоченъ, вм. высо-
чинъ. Доходе, вм. доходи. Десненъ, вм. лес-
нинъ. Пять стотенъ, вм. пять стотинъ.
Долженъ, вм. должинъ. Козена, вм. козина.
Оачеба, вм. сѣчиба. Европеенъ, вм. Евро-
пейнинъ. Американъ, вм. амеріканинъ. И
дрѹги такыя многочисленны. Тако и въ глаго-
лы те пѣрваго лица, множест. числъ, време-
на настоящаго. Бытьсто е, ы. дѣкато не мѹ
є мѣсто то. И злъ тоба ы крѣплася и под-
тверждалася, злѣ въ Олбенски те глаголы
бѣли, йли, ймали, єсли, и проч. Понеже
стои ы. злѣ и онѣ пышатъ ы. но тіи глаго-
ли са въ Олбенскіятъ мзыкъ непрѣбили,

и отъ непрѣбило то нѣщо мόжeli да бѣде прѣбило; ини лко бы были достойни за прѣбило и за примѣръ, не быссе ни нарицали непрѣбило. Ещѣ же лко бы понѣ имали гласъ тіл глаголи на ю да се окончаблатъ, имали бы и тѣхни те защищители нѣкоа прѣвда. Но тіи глаголи ни то на ю иматъ гласъ во окончанїе то, но на е. Като н. п. дѣмамы, шо пишатъ, прилично є и право є да се пишетъ дѣмаме. Защо глаголъ дѣмамъ не є во оупотребленїе въ Славенски те списанїа, а въ Россійски те є оупотребленъ въ дрѹгъ рѣзъмъ, а не за бывшто говоримъ. Ніе оупотребляемъ дѣмамъ за бывшто говоримъ (*λέγω*), а Россине за бывшто мыслимъ (*σοχάζομαι*), и произносатъ го дѣмлю. Каквѣ былъ да былъ прѣчес да го оупотребляемъ, сир. имѣ зла говоримъ, имѣ зла мыслимъ, ибо є зла є Россини глаголъ. Онъ прѣчес та-кѣ го начерталишъ. Дѣмлю, дѣмлешъ, дѣмлешъ. Инож. дѣмлемъ, дѣмлете, дѣмлютъ. Опорѣгъ тобѣ нѣхно начертанїе, ми же бесмѣ прѣбило начертаемъ та-ко. Дѣмамъ, дѣмашъ, дѣмла. Инож. дѣмаме, дѣмате, дѣматъ. Каквѣ то сирѣчъ се изостава е-то бо второ то и въ трето то лицѣ числа единственаго, дѣмлешъ, дѣмашъ, дѣмлетъ, дѣмла.

Тáко ѿ въ мнóжествени тe дýмлемъ дýмлемъ,
и съ приложéнїемъ є, дýмле, дýмлете дýмле-
те, дýмлютъ дýмлатъ. Ъ отъ дýмламъ сосъ-
ы, трéбъла и въторо то лицѣ дасе начертáе дý-
мати, кóлко є безмѣстно по йстинѣ! а лко
се напише сосъ и, дýмати, тогаъла совпáда-
етъ наклоненїе неопредѣленное, дýмати (*λέ-
γειν*), като твориши, сто́ти, ходи́ти, и проч.
Ибно глéда всакий отъ токà доказателство,
кóлко є беспoдътно тобаъ ѿ, и такоъла начертá-
ниe. Ъ и въ Славéнски тe прáвили глаголы
ника́де не ви́диме ѿ въ ѿкончанїи та. Ойчи-
ки тe тíл предречéнни зловpotрeблéнїи находé-
датсe въ Бéккаръ изда́деныи вo 1824 лѣ-
то, на прóстыялъ мазыкъ Бóлгарски, отъ Пе-
тра X. Бéровича. Тáко ѿ дрѓи много-
чи́сленны глаголы безмѣстно пишатъ ѿ. Кóл-
ко то за ѿ-то защо трéбъла дасе напи́съла
дéка си йма место то, като н. п. сýнъ (*υιός*)
въ разлýчїе сýнъ (*υαλάξιος*) вýхъ и вýхъ и
превýша ємъ гóлени, (*καὶ κατέαξαν ἀντ̄ τὰ σκέλη*), и превýша тamo три днì (*καὶ διέτριψαν ἐκεῖ τρεῖς ἡμέρας*) и въ винý-
теликите падéжи, въ разлýчїе отъ йменител-
ны тe, като н. п. злý тe чelobéцы (*δι κακοὶ ἄνθρωποι*), злý тe чelobéцы (*τός κακός ἄνθρωπος*) и дрѓи такиба. На тобаъ нéма нý-

кой да противоречи. Жбо и да исклаха нéкои на сегáшно то врéме со бе́мъ да изостáлатъ ѿ, и, з, ь, и да начнатъ отъ тóка на тáмъ да пýшлатъ тóкмо со съзъ ѹ, коéто є со бе́мъ стрáнно оу́ на́съ. Зациò лко исключиме тíлъ писмена, каквò мóжеме да раздѣлиме разъ-матъ на-слéдующе слóво, ~~жнєвъан~~ въ мýрѣ благоугодни сътъ ~~жнєвъан~~. И, не бъи жи-въдъши въ мýрѣ благоугодни сътъ ~~жнєвъан~~. И дрѹги такиба. Ъ и сáми тъ рѹсси и Оéрви, кой то са понаредъ начнáти да изпраáлатъ изъкатъ си, не са ги исключий до днéсь. И лко бы тíлъ въкви со бе́мъ вълай безпо-лезни въ изъкатъ, рѹсси те трéбѹлаше пона-редъ да ги исфáратъ. Кóлко то за Ѹксíи те шо исклатъ нéкои да ги изостáлатъ въ прёстылатъ изъикъ, има си място то, защо то са мнóго несогласни Бóлгаре те въ Ѹксíи те, а дрѹго защо то имаме примéръ и отъ рѹсси те и отъ Оéрви те, и отъ сýчки те Ѹбропéй-ски изъици. Но колъ бы тщета была на́мъ, лко бы стояли и Ѹксíите, каквò то шо сто-латъ и въ Грéческиятъ, и не причиняватъ мъ нýкаковъ крéдъ; со съзъ Ѹксíи те можеме по да си исправиме изъкатъ, защо то ше да мож-чилие кsegда по козможности на́шeи да ги тóрлие дéка то трéбѹла, и ше да отвéгнѹла-

ме да ги не търлме и произносиме дѣкто не трѣбѹла. Като н. п. єдни говоратъ трѣбѹла, а другъ трѣбѹла, но въ Славенско то стой трѣбѹетъ, затѣ є и поопрабо да се говори и писѹла, трѣбѹла а не трѣбѹла. Тако и, работа, други говоратъ работа, но въ Славенско то стой работа. (Лице и въ другъ раздѣлъ). Тако и гѹмно, платно, перо, четыри, некои говоратъ гѹмно, платно, перо, четыри, но перви те са поопраби, затѣ то тако стоятъ въ Славенскіятъ языка. Некои паки говоратъ глаъла, нѣга, ржка, нѣбо, месо, оѫхъ, очко, джрко, и други такица, когато ги произносатъ бѣзъ членове, а кога ги произносатъ соъзъ членове тѣ, тогаъла снѣматъ оксина на крайната саъгъ, глаъла ногата, ржка та, небо то, месо то, оѫхъ то, очко то, джробото, и проч. което разбрашенїе въ ексини не видиме да йма, и въ Греческіятъ языка, който естественно йма членове. Но ако говоратъ кефали, подаро, херо, ѡрачос, бѣзъ членъ, и съ членатъ тако ги паки произносатъ. Но токъа нѣгли виъла въ нашите языци, затѣ то членове тѣ стоятъ по имена та, а не предъ имена та като оѫ Гречи тѣ.

Такожде и за йзбѹка та затѣ трѣбѹла да прѣйде некое сокращенїе и преображенїе за

прóстылтъ тóкмо йзы́къ, а не и за Славéнскїлтъ, бз това л нéма нíкое сомнéнїе. И ѿз мýслимъ дл се ôпредѣли сла́дчюшата: а. в. в. г. д. е. ж. з. и. ю. к. л. м. н. о. п. р. с. т. оў. ф. х. ц. ч. ш. ѿ. з. ы. ы. є. ю. л. ј. Ѹ.

Зл ѿ, дл се пýше ôтъ. Зл ѕ, кс. Зл Ѩ, пс. При тíл бўкбы, потрéбна ни є ѩщe ёднà за нéкои чўжды рѣчи, като що є Балáшката ц. н. п. Ѣепъ, Ѣелéпъ, хацíа, пéнщера бацà, и дрўги такýба. Но да не на то бáриме пáки ѡзбўклта съ йзлýшины бўкбы, зл като Балáшката ц. добрò є дл се ôпредѣли дж. И да се произнóсатъ и дбéте зледно като ц. н. п. джéпъ, джелéпъ, пéнджера, пазарджýкъ, и проч. злщò то и Рўсси тe тáко пýшатъ джезáиръ, санджакъ, кўчкъ кайнарджи, и дрўг. вм. Ѣэзáиръ, санџáкъ, кючкъ — кайнарци, и проч. зл нóблта бўкба ј, кој то є йзлезнáлла ôтъ оўпотрeблéнїе то, и нeзнáлмe каквò произнóшёнїе є ймáллa бз дрéбно то брéме, мóже дл рече нéкои злщò є йзлýшина, и ке є былла нўжда дл се сочýсан бз ѡзбўклта. Но ѿз го- бóримъ злщò поистoлщемъ йламе нўжда ôтъ ёднà бўкба такáба дл пýшемe нéкои рѣчи сосъ нéл, дéка то се не чўе чýсто а, като н. п. кжрпл, бжркамъ, фжркамъ, фжрламъ, мжрдамъ, и дрўги такýба, и за нéкои чўже-

страници рѣчи, като вакъръ, катлъръ, Къбръжъ, и дръги такиба. Отъ първите които са Болгарски не можеме да отбележиме отъ нюдъ, разбѣлко ги изоставиме со всѣмъ отъ изыскатъ си, което є невозможно. Или лъко ги пишеме съ дръга некоа въкъла, като н. п. що ги писватъ некон тѣко, кѣрпа, мѣрдамъ бѣркамъ, и проч. Или тѣко кѣрпа, мѣрдамъ, и проч. Или сосъ зъ, тѣко кѣрпа мѣрдамъ, бѣркамъ. Но първото є съетенъ тръдъ сир. лъ, съ краткала отъ горе, каквото може лѣсно да се докаже, и съкой може съмъ да познай вѣзъ доказателство, а втѣро то сосъ зъ є вѣзпѣтно, защо то є вѣзгласна (или каквото ѕи нарѣчатъ старите грамматики писатъ ли приправи нога слна) и защо една и тѣлъде въкъла да вѣде и гласна и вѣзгласна; а втѣри те можатъ да ни потрѣбуватъ да ги употребляватъ за изясненіе на некои наши необыкновенни рѣчи. Като н. п. мѣдъ, по Тѣрски се вѣка вакъръ (защо то вслѣдъ Болгарии знате що ѿе рече вакъръ, мѣкаръ и да є чѣждъ рѣчъ, а малацъ на знатъ мѣдъ.) тѣко и мѣдъ съдъ, вакъренъ съдъ. Щастъ же и, ѿстровъ Къпрскій, вѣка се по Тѣрски Къбръжъ. Островъ Хіосъ, именувалъ по Тѣрски Сакъзъ. Чѣрна та бол, коѧ то

се именъва по Олафенски копервъз илъ къпопръсъ, по Търски се въика сачъ къбръзъ, и други такиъла. Защо то тъл са рѣчи Търски те обикновенни въ Болгарія на сегашното време. И колко то зл слѣдъющи тѣ, що се притѣчъла защо Болгарскіо и зъкъ обича да променъла въ некои рѣчи Олафенски е, о, ѿ на ѳ. Нихъ можемъ лко ще мъ да ги зтѣгнемъ по брѣмъ, и да ги пъшемъ съ исти тѣ въкъ каквото стоятъ въ Олафенски тѣ кой то са слѣдъющи тѣ.

Бербл-Бжрбл.

Кленюса-Къланемъсъ.

Беркъ-Брѣфъ.

Крестъ-Крѣсъ.

Бертю-Бжртимъ.

Крефлю-Крѣвшъмъ.

Берхъ-Брѣхъ.

Мертвъ-Мъртвъ.

Бершъ-Бжршишъ.

Мѣскъ-Мъскъ.

Грекъ-Грѣкъ.

Пенъ-Пѣнъ.

Гремътъ-Гжрми.

Первый-Прѣфъ (Прѣвъ).

Держъ-Джржимъ.

Перстенъ-Прѣстенъ.

Древо-Джрво.

Перстныи-Каленъ илъ Прѣстенъ.

Желтий-Жѣлтъ.

Перстъ-Прѣсъ.

Желчъ-Жѣлчка.

Перстъ-Прѣсъ.

Зерно-Зл.рино

Померзлю-Помрѣзъвъмъ.

Свѣрдълъ-Свѣрдълъ.

Горнѣцъ-Горнѣ.

Сербинъ-Сѣрбинъ.

Дождъ-Джинъ.

Сердитъ-Сѣрдитъ.

Косицъ-Кѣсно.

сéрдце - сжрцe.	кróвь - кржфь.
сéрна - сжрнà.	молчá - мжлчýмz.
слéзы - слжзы.	мóхz - мжхz.
смéрдю-смжрдýмz.	поглощáю - погжатамz.
смéрты-смжртъ.	пéлзлю - пжалзýмz.
совершáю - сбжр-	рожéнz - ржожéнz.
	ш8камz.
тбéрдый-тбржтz.	сбекрóбъ - сбекжрбл.
тéрнz-тржнz.	снохà - снжхà.
тëрплю-тжрпýмz.	сóлице - слжнице.
тéцла - тжцла.	сóнz - сжнz.
цéрковь - цжрквa.	сóхн8 - сжхнemz.
блóхà - бжлхà.	стопà - стжпка.
бóзк - бжзк.	тóлстый - тлжстz.
Бóлгариnz-Бжл-	тóнкii - тжнокz.
	глринz.
бóрзый - бржсж.	тонж - погжн8камz.
бóчбл - бжчбл.	
бóлкz - бжлкz.	торгóбенцz - тжргóбенцz.
бóлна - бжлна.	торгжю - тжргжблmz.
бóнz - бжнz.	йблоко - йбжлка.
гéа8бъ - гжлжбъ.	бóд8 - ѡе бждемz.
горбáтz - гжр-	бнжтрz - бж.тре.
	бáтz.
гéрбz - гржпz.	глжбóкii - джлбóкz.
гéрло - гжрло.	гнжснky - гнжсенz.
гржди - гржди.	мжтный - мжтенz.

гъбл-гъбл.
гъсеница-гъсе-
ница.
гъстый-гъсто.
гъсь-гъска.
дъбъз-дъбъз.
зъбъз-зъбъз.
къдъкъ-къдъкъ.
къплюса-къ-

ПЕМСЕ.

къпинал-къпини.
къвша-къвша.
лъгъз-лъгъз.
лъкъз-лъкъз.
мъжъз-мъшъз.

скъпъй-скъпъз.
сосъдъз-съдове.
оѫдица-въдица.
оѫже-въже.
оѫзълъз-възълъз.
оѫгълъ-въгъленъз.

И въ съедъюши те дъскал дъскал, дно дъ-
но, агъ лъжемъз, лжъл лжъл, лжъца лжъца,
лъфъ лъстилигъ, мъгъл мъгъл, ржъл ржъждъл, стъклъ
стъкло, тъхъ тъчъемъз. И въ дръги нѣкои
такъка.

Въ тіа рѣчи шо се и зложъха тъка, съчи-
ка та Болгаріа не промѣнѣла тіа трѣ бъкви
е, о, и ӯ, на ј, но тѣко по нѣкои мѣстѣ,
злѣ по дръги мѣстѣ говоратъ сонъз, каквѣ
то шо си є Олакенско то, таќо и пѣнь, а и
сънъ пънъ. И ко є бѣщѣ въ оніа тѣко рѣ-

мъчъса-мъчимсѣ.
настъплю-настъплъкъ

оѫбръчъ-оѫбръчъ.
прътъ-прътъ.
пъдъръз-пъдъръз.
пъпъз-пъпъз.
пътъ-пътъ.
ръка-ръка.

чи дѣто се промѣнѣвало е-то на ј, въ нѣхъ
почти сїчка та Болгариа соглашава, и въ нѣкои
отъ оніа што то променяватъ о на ј, като
н. п. Крѣфъ, Гюренѣ, отъ крѣкъ и горнѣцъ, и
дрѣги нѣкои. Я въ оніа дѣто стой 8, по нѣ-
кои луксга въ сїчки те почти предизложенны
рѣчи пролукивали 8, не на ј, но на а. Ка-
то н. п. Грѣди, говѣратъ и пышлатъ чисто
грѣди, гѣка гѣба, гѣскъ гѣска, зѣби зѣби, тѣ-
ко и дрѣги те. Въ старо то време имали ли
са тіа дѣте бѣкви, сир. з, (кога то стой
по соглѣсны бѣкви въ срѣдъ рѣчи, каквѣ
то и сега што го оупотребляватъ н. п. Крѣфъ,
прѣскъ, и преч.) и ј, тако ка произношенїе, зл-
коѣго ги оупотребляме сега, илъ не са, не-
знали. Иламе обаче доболны прилѣры отѣлъ,
зашо и въ старо то време са писували
тіа предизложенны исты те рѣчи, въ кои то
въ сегашнїатъ Слакенски мазыкъ стоятъ е,
о, и 8, сокъ з, и сесъ ј каквѣ то може да
биди сїкой отъ сакѣдующи те доказательства.
Во йоанѣкѣ Ексаѣхѣ Болгарскомъ, на стран.
19. прологъ сътворенъ Йоаномъ презу-
теръмъ, Ексархомъ Болгарскомъ. какѣ-
сто соткоренъ, прескігеромъ, Болгарскомъ. и
подолъ. преподобнаго чърноризьца. какѣ-
сто черноризца. и подолъ. еже о пльтианѣ бо-

зѣ. и на стрѣн. 20. редъ 20. о образѣ божія словеси пріятію и о божъствънууму єму въпльщенію. и пѣдолѣ. о вѣрѣ и о кръщениі. и пѣдолѣ. о крестѣ. и пѣдолѣ. о кланяніи на вѣстокъ. и пѣдолѣ. о святыихъ, и о мощъхъ ихъ чѣсти (вм. чѣсти). и пѣдолѣ. о вѣскрѣсеніи. и на стран. 22. брѣніе, бѣлгарьскомъ, твѣрь, вѣстокъ, лѣгокъ, людъмъ, дѣждеве, скръжътъ, чрѣниоризъцъ, зѣль, кѣгда, стрѣлъцъ, слѣнъце, плѣтъ, съмъртъ, юнъцъ, егуптъ, пѣтъмъ, творъцъ, скрѣбъми, крѣвъ, (блѣсто брѣніе, Бѣлгарскомъ, тѣрдѣ, когтѣкъ, лѣгокъ, людѣлѣ, дождѣвѣ, скрѣжетѣ, чернорѣзенѣ, зѣлѣ, когда, стрѣлѣцѣ, солнѣце, падѣтъ, смѣртъ, юнѣцѣ, бѣгунѣтѣ, потомѣ, тѣорѣцѣ, скорбай, крѣбѣ). И на стр. 107. въ молит. "Отче наше. дѣлги наша. дѣлжникомъ напимъ. (по нѣкои лѣстѣ въ Бѣлгаріа та, и до днѣшненѣ дѣнѣ вѣсто дѣлгѣ т. е. бѣрчѣ, хреос, гобѣрисе дѣлкѣ) таможе дѣлги наша. Дѣлжникомъ нашимъ. и на стран. 29. рѣдѣ 13. ко вторѣлѣ столѣ. И пристѣпль. и пѣдолѣ рѣдѣ 27. Пристѣпль. и пѣдолѣ рѣдѣ 42. Дано б҃удетъ и избѣдетъ. и 43. б҃удетъ. и 45. ту б҃удетъ плачь и скръжътъ зѣбовъ. и на

стран. 40. редъ 22. сътвори бօгъ твърдь.
и пόдолъ. утвърдися. и пόдолъ. връху твър-
ди и пόдолъ. многажды. и на стран. 44.
редъ 8. пръвое. и пόдолъ кръщеніе. и
пόдолъ. вѣруемъ же и въскръсенію мърт-
выхъ. и редъ 41. отъ пръсти зем-
ныя. и на стран. 46. редъ 34. развъ
мяса въ кръви. и пόдолъ. и вашу кръвъ.
и дрѹги мнóго тáмо. и на стран. 54.
редъ 10. нъ наго зръно. какъsto но
нáго зéрно. тáмо же пόдолъ, редъ 16. и тън-
кыя луспы. и на стран. 61. редъ 7. глава
пръва. и пόдолъ. редъ 10. слово четвръ-
тааго дне. И дрѹги прїмѣри мнóгое мнó-
жестко бъ тáмъ йстата книга се нахóждатъ.
Отъ кой то се бýди йбно зліфъ з є стоялъ
тáмо, дéка то сега стой е, и о. Като и. п.
кръщéнїе, бл. крещéнїе. Зръно, бл. зéрно.
Кръбъ, бл. креобъ. Плакъ, бл. плóть. Я ж,
дéка то стой 8, като и. п. пристлакъ, бл. при-
стлакъ. Дмио бъдетъ и йзвѣдетъ, бл. дмио
вѣдетъ и йзвѣдетъ. скржжатъ зъбовъ, бл.
зѹбовъ. и проч.

а ж, и к. Трѣбуетъ и онъ да ги оу-
потребляме, не за различно произношениe
(каккó то ишо сѧ вълъ оу старо то брѣме, за-
щото токъ произношениe ишо сѧ го имали, оу

Бóлгаре тe почтíсe нe чéе нíкадe сeгá) но кa-
то знáковe зл прaвописáнїe то, зл да раздѣ-
лáвамe рéчъ ôтъ рéчъ, кoйтo юмaтъ єднá-
ковъ гlásъ, а дколко знaменobáниe. Кaто н.
п. крóвъ (σképtη) ôтъ крóвъ (aīma). Пéрстъ
(δáktylos) ôтъ пéрстъ (χῶμa). Кóлъ (πάσ-
σaлoс) ôтъ кóль (πόσoν, ως). Оүглъ (γω-
nίa) оүглъ (ἄγθρaξ) юдъ (φaρmáжi) юдъ
врaбsиc), и дрѹги тaкýвa (e).

Бóквa щ, като сложéна ôтъ дve бóквы
ш и т, трéбвашe прaвeдно да сe искаючи отъ
лзбóкa тa, какбóто сe искаючиha и дрѹги нé-
кои и злýшины, но зл вeлико то и стáро то и
оüпотрeблéниe, оставíсe пáки тáко какбóто
щ си ё вz стáрa тa лзбóкa. Но лзк вyхъ
рéкаz защò ё добрò да сe исфóрли да не ё
осóбna бóквa вz лзбóкa тa, а начертáниe то
и да сe оüпотрeблáба пáки като сложéна бó-
квa зл леснотa по подражáнию Грéкoвъ, кoйтo
пýшилатъ тáко с. (бмéсто σt.) сложéно, а

(e) Ёрокете що искатъ нéкои да ги изaстáватъ
со всéмz, или тéкme мálkialtъ да пишатъ за
различie като на-гóрны тe рéчи, имаши мéсто тe.
Но понéже и Рéссите и Сéрбите не са ги исфóр-
лили до днéсъ, стыдно бы было и намъ да ги
махнемe, нéе пóнапредъ докlè не видимe при-
мérъ ôтъ нíхъ.

нѣ илтъ го ѡсбна бѣкба. За таѣ бѣкба ѿ, нѣкои говѣрятъ защо є сложена ѡтъ ш и ч, а не ѡтъ ш и т. И за токѣ Рѣсси тѣ ѹ произносятъ като щч. Но тобѣ неправо нынѣ зналїе доказано се называема во Іоаннѣ єкархѣ Болгарскомъ, на стран. 87. вѣ 6. примѣч. дѣкато говѣри. „щ, кажется, не существовала въ азбукѣ Кирилла, будучи „замѣняеми двумя ш и т (примѣч. 55)“ токѣ 55. примѣч. на стран. 104. говѣри таѣко. „Приведенными примѣрами употребленія буквъ ш и т, вместо щ, можно доказать составленіе послѣдней изъ „двухъ первыхъ, сокращенное такимъ образомъ: щ. Болгари и Сербы и нынѣ „пишутъ вместо сей буквы шт: свештеникъ, штедрота; но въ нѣкоторыхъ мѣстахъ Сербской земли щ выговаривается какъ щч. У насъ Русскихъ слышны звуки щч — щека и съ — частіе; „въ простонародіи даже шт, по крайней мѣрѣ въ слѣдующихъ двухъ словахъ: „шти, ешто, вместо іци, ешо“. Тажде и на стран. 23. редъ 27. и на стран. 95. въ 31 примѣч. и на стран. 128 редъ 10.

За предизложеніи тѣ до токѣ токѣ є можетъ то мнѣніе. Я за чаеноубѣте, ѿ то ги нѣма

мáйка та (сир. Оллбенск.) въ съществи́телни тe
именà, а Бóлгарский и́ма непремéнно, каккóто
и Гре́ческий (отъ него може бýти да ги є и
прíлаз) не зна́му що да речéмъ! защо то и д-
ни споретъ дрѓи те несогласїа въ и́зъкатъ
на вслко мѣсто различно и несогласно се про-
износатъ. И мъжескаго рода членъ що то є
оу Гре́цы те ѕ. Единъ произносатъ согласно съ
Гре́ческата на о. Като н. п. челоубъкъ безъ
членъ, челоубъко со съ членъ. Отлъкъ, стéло.
Бéлъ, бóло. Ъ дрѓи на отъ, челоубъкотъ,
стóлотъ, бóлотъ. Ъ дрѓи на а, челоубъка,
стóла, бóла. Ъ дрѓи на атъ, челоубъкатъ,
стóлатъ, бóлатъ. Ъ дрѓи на е, въ оніл об-
вáче имена що се окончáватъ на и́кои. отъ
дбогласны тe, и́ли на ь, като н. п. рáе, крáе,
кóне, цárе, и дрѓи таки́ба. Ъ дрѓи на етъ,
рáиетъ, крáиетъ, денъётъ, цárкетъ. Ъ дрѓи
на а, кóна, рáи, крáи. Ъ дрѓи на атъ,
кóнатъ, рáлатъ, крáлатъ, сotборýтелатъ. И
тако произхóдатъ осмъ различни членове на
о, отъ, а, атъ, е, етъ, а, атъ. Но тeи членъ
що є на а, лко и да се чуе въ произношe-
ниe то като а, не треба обвáче да се пише,
зашто не є дрѓо иищо тóкмо пérвъю членъ
що є на а. Защо рáи, и крáи, и дрѓи та-
ки́ба, понеже се окончáватъ на и, излишил є

л-ти, защо то л-та є отъ ї и а. Но като се тѣри члѣнъ л, при имена та що се окончаватъ на й, произноси се и чує се като л. Н. п. рѣйл, крѣйл, сблѣтъял, мѣйл тѣбоял. Отъ тѣка є иѣвно, защо въ Болгарскіятъ иѣзыкъ са господствено три различни члѣни о, а, е. й злѹпотребително ѿсмѣ. Но като искрѣнне на страна етъ члѣнъ, който є полѣстенъ тѣко, а не ѿбѣжъ (понеже вѣдимъ защо ѿнай що го є оѹпотребъи въ списанїе то си (ж) да є оѹпотребъи по болшѣй части атъ, а дѣто го понудилъ нѣжда та, или по мѣстномъ обыкновенїю оѹпотребъи є етъ) тѣкожде и е, оставатъ тѣко дѣла различни

(ж) Болгарски списанія що са на свѣтъ издали до днѣсь, имамъ знаеми слѣдующи тѣ. "Отъ Х. Ісаїма три книги, Мытарства, Амартолъи Сотиріа, и различни подчѣтни собраніа. "Отъ Цвѣтка Панагорца, календаръ. "Отъ Петра Х. Беровича бѫкваръ съ различни подчѣніа, въ 1824. лѣто. "Отъ Анастаса Стоановича, склоненное цвѣтесбрание, или стъ и четвѣре сващенны Истории изъ кѣхтия и нѣвыята заѣтъ, въ 1825. Годъ, въ Бѣдимъ. "Отъ Васілія Н. Неновича, сващенна Исторіа церквиа етъ вѣтхі-етъ и нѣвыетъ заѣтъ, въ 1825. лѣто, въ Бѣдимъ. "Отъ Петра Сапунова Тракианина, нѣвой заѣтъ, сир. четыри тѣ Евангеліа, въ 1828. лѣто, въ Бѣкорѣцъ.

члéнoвe o ë l. Зaщó тo мeждú o ë отz, ë
l ë atz, тoвà є тóкmo разлíчїe шo сe при-
тúрл t. Прóчee члéнz o, póмного є oúпо-
треbýteленz ôtz отz. й на прoгíбz atz pò
oúпотреbýtгelenz ôtz a. Мóжатz прóчee тíи
дba тa члéнoвe o ë atz da ôстáнатz зa прá-
вили до посаќ, понéже сa рабно oúпотреbý-
teleni ë дba тa. Но любопытstвbасe ë ë-
зýскbасe тúка, кóй ли да є поprabz ôtz
nýхz ë da ўlа néкoe предпoчтéнїe. йз зa
o члéнz тáко шe da рeчéмz. Бóлгарскío м-
зýкz по естествb не є ëмáлz члéнoвe, защó-
то є ôтраслz ôtz Олакéнскía, кóйтo ги нé-
мa, какбó то шo вíдимe ë kz дрѓи тe м-

"Отz Хrüсáнда (нýнѣ же Христáки) арідметíка,
вz 1833. лéтo, вz Бéлиградa. "Отz Константí-
на "Огнáновичa Сéрba, Істóriа Алéксia чelовéка
Бóжíя, вz 1833. лéтo, вz Бéдимz. Нéгли ë
дрѓи нéкои, кóйтo несà мi знáти. Члéнz o,
мóже да вíди сéкой вz Хrüсáндova тa арідм.
члéнz отz, вz X. Йолкíмовы тe. Члéнz a, вz
Цвéтковыатz калéндáрz, ë вz Сапbнóво тo євáн-
гeliе. Члéнz atz, вz Анастасовы тe, ë вz Бéро-
выатz вéквáрz. Члéнz etz, вz Касéлíева тa (H.
Нéновичa) Істóriа. Й не тóкmo члéновe тe, но ë
дрѓи мнóги любопытни рабсты мóже да вíди
нéкой вz предречéни тe изdániа, ë da прáви
сравнénie вz Бóлгарскíatz мzýkz.

зыци, който са проинстекли отъ тоз лъстый
иесте чникъ Олаебенский, като н. п. въ Ръсскі-
атъ, Ферзскіятъ, и дръги, да ги не иматъ. Но
отъ гдѣ ли да ги є землялъ, то є на мякъ не-
известно (з). Но видисе да є подражалъ
въ членовъ те дръги языци. Сосъ кой про-

(з) На Болгарскіятъ языка не имамъ ни единъ спи-
саніе староѣтъ не колко стотинъ годинъ, или
етъ нека вреѣмъ когато єщіе не є была подпад-
нала Болгаріата подъ тиранское йго агарианское,
ни то рѣкописно, ни то печатано (може быти
и да се находда некаде таква рѣдкость, но
Богъ знає какъ ли є глубокъ рѣкъ закопа-
на, чюто вѣчно да естание неизнаема, а камо
ли мене да є знама) отъ кое то бы могли да
видимъ какъ є видъ ималъ въ постари тѣ
времена Болгарскіо языка, и какви ли мѣ са
были нынѣши тѣ многоразлични членове. Отъ
келко то стары рѣкописны книги самъ видѣлъ,
не мѣ се є слѣчилъ да видимъ ни единъ на
прѣстъ языка Болгарски писана, но сїчки те на
Славенски. И етъ това заключавамъ, защо, по-
нѣ же мѣзы тѣ (оученіе то) послѣ по Тѣрско то є-
блуданіе естакіли са со всѣмъ Болгаріата, за-
то и не видимъ дрѣга не колъ виѣшина книга ста-
ра, или на Славенски, или на Болгарски писана,
ескенъ єваггелие, апостолъ, Чалтиръ, єктенихъ, и
дръги церкви книги, който са єдвѣ сокранили
Болгаре тѣ за ради Богослѹженіе то.

ЧЕЕ ІАЗЫКЪ СОСѢДСТВУЕТЪ НАЙ МНОГО БОЛГАР-
СКІЙ ІАЗЫКЪ; ЙВНО є ЗАЦІД СОСЪ ГРЕЧЕСКІАТЪ І
СОСЪ ТУРСКІАТЪ. Но йвно є І ТО, ЗАЩО ЧЛЕ-
НОВЕ ТЕ є ПРИЈАДЪ ОТЪ ГРЕЧЕСКІАТЪ, А НЕ ОТЪ
ТУРСКІАТЪ. ГРЕЦІЈА ТЕ ПРОЧЕЕ ЙМАТЪ ТРИ ЧЛЕ-
НОВЕ ПРАБИАНЫ, МУЖЕСКАГО РОДА О, ЖЕНСКАГО

Къ велікомъ моемъ сожалѣнію члвъ самъ єтъ єдино-
го ста́рца, заірд на єдно сударено мѣсто (то
єсть къ єдину скитъ подъ єдину монастырь
Болгарски) намеревалисѧ колькото єдни келѧ ве-
мѧ вѣтхи кни́ги (Славенски ли са єваче были,
или Болгарски, не є известно. Безъ сомнѣнія
требва да є имало междѹ нїхъ и некомъ на пра-
стый Болгарскій іазыкъ писана) єтъ който да се
избави реченный ста́рецъ да мѹ не досаждатъ,
ископалъ єдину глубокъ ровъ въ истыатъ скитъ,
и закопалъ ги тамо (заірето єтъ велико то бла-
гоговѣніе цю ималъ къ нимъ, каквото сѧмъ той
испокѣдѣваше, не смѣалъ да ги изгори, или да
ги фжрли прѣсто на полна та) є тщета нашего
народа! є невѣнная простота этого ста́рца! вѣ-
стино ѿко бы зналъ ѿныи ста́рецъ цю сѧ вре-
дели єніа кни́ги, не бы ги ни закопалъ, но не-
вѣжество то цю не чини! Такиже антики (древ-
ности) дрѹгите нарди съ велики иждивеніемъ є
трудове ги трясатъ въ най темните и сокровен-
ните мѣста, а наши те єдиноплеменни ги зако-
пываютъ, като непогребни. Тако говори и списа-

й, срѣднаго тѣ. Като н. п. ἄνθρωπος че-
ловѣкъ, ѿ ἄνθρωπоς чловѣко. γυνὴ жена, ѡ
γυνὴ жена та. παιδίον дѣтѣ, тѣ παιδίον
дѣтѣ то. Кои то дѣлъ члены мъжескаго и срѣд-
наго рода, вѣзъ всѣкое премѣненіе прешли сл-
и оу насы, съ тоба токмо разлѣчіе шото оу
нихъ столѣтъ члены те предъ имена та, а оу
насы по имена та. Н. п. ѿ ἄνθρωπоς, вмѣ-
сто да речемъ о чловѣкъ, мы говоримъ че-

тель сныи, които є открылъ и на свѣтъ издалъ
Іоанна Єксарха Болгарскаго: на стран. 17. „Ве-
„сма древній списокъ сего перевода на долго
„бы остался погребеннымъ, вмѣстѣ (сири. вѣ-
„,пѣ) съ нашимъ Іоанномъ, въ большомъ ко-
„личествѣ книгъ синодальной Московской би-
„бліотеки (именуемой также патріаршею риз-
„ницею), которую до селѣ ни одинъ изъ на-
„шихъ Библіографовъ не обозрѣлъ критиче-
„скимъ окомъ (исключая рукописей Грече-
„скихъ), есть ли бы счастливый случай не
„воскресилъ Іоанна и не исторгъ неоцѣнен-
„ныхъ его памятниковъ изъ рукъ забвенія.
„Съ услажденіемъ воспоминаю годъ и часъ
„(1813. Сентября 19.) въ которой открылъ я
„сие сокровище, собирая остатки нашей И-
„сторіи и языка для изданія Русскихъ досто-
„памятностей, порученного мнѣ общесвомъ
„Исторіи и древностей Россійскихъ.

лобък о, и изоставиме тóкмо з-атз. тò падион, бмѣсто да речеме то дѣтѣ, мы говóриме дѣтѣ то. й жéнскій рóдъ не знáмъ какъ не є содранылъ йсткылатъ Грéчески члéнъ и, но бмѣсто нéго оу́потреблáвиме та. Като н. п. ю́гунъ, бмѣсто да речеме женà и, мы говóриме женá та. й тò нéгли защо то на-ши те имена жéнскаго рóда по большей части ѻкончáватсѧ на а, като н. п. женà, вода, гла-бà, рука, нога, и проч. За благоглáсїе землѧ є члéнъ та, женà та, вода та, гла-бá та, и проч. Но âко не бы́ было тâко, какъ то ѻзъ мню, и може быти (кое то є и по вѣроѣтно) да са ѻтъ сбóйатъ мѹ истóчникъ, ѻтъ Славéн-ски те мѣстонимéнїл, тóй, тâл, тóе, и со оу́-стѣчнїемъ, та тò тóкмо жéнск. и средн. род. н. п. тâл та женà, женà та. Тóе тò дѣтѣ дѣтѣ то. Но âко бы́ было тâко, защо и мѹ-жеский рóдъ дасе не рече тóй человѣкъ, человѣкъ человѣкъ той. Но человѣко, иль человѣкотъ, иль человѣка, иль человѣкатъ. Го-лéмо є войстиннѹ недоумѣнїе зато члéнъ Но ѻзъ за члéнъ о, паки тâко мыслимъ, да є и тóй ѻтъ товѣ йсто то начало, ѻтъ дѣто-са и дрѹги те дѣбáта та и то. Тâко не ѻтъ тóй мѣстоним. но ѻтъ онъ. Бмѣсто рещи че-ловѣкъ онъ, прости то ѻбыкновенїе за крат-

костъ и за леснота незоставило є бъквата н, и говори челобѣкъ о. (каквото шо видиме и въ други рѣчи да прѣбъ сократеніе.) Вмѣсто прѣчее да речеме челобѣкъ онъ, женѣ тѣл, дѣтѣ тѣ, мы сократише говориме, челобѣкъ о, женѣ тѣл, дѣтѣ тѣ. За тѣл прѣчее членъ може быти да є тѣко произышѣлъ (нека разсѫждамъ сѣкой) но чудно є за да членъ отъ де да є пла тѣй произышѣлъ, и блезнѣлъ въ тѣлко оупотребленіе. Язъ за него выхъ оставилялъ да го етилологисатъ (произведатъ) негови те оупотребитѣли, но понеже го прѣмаме въ настоѧща та грамматика като за прѣвиленъ, нѣжда є да речеме и за него нещо, и да дадеме свое то и за него мнѣніе. Язъ мѣсламъ злѣмъ пла тѣй да є произышѣлъ отъ салите родните падѣжи Слѣбенски. Зашо то и сало то простолюдно произношеніе ми скидѣтъ гласъ, което говори челобѣка, определеноно съ членомъ, билѣсто ѡ аурофос, и челобѣкъ аурофос, безчлено за неопределено рѣзълъ. И паки болъ вѣс, болъ ѡ вѣс. Попъ паппѣс, попа ѡ паппѣс. Тѣко и въ онія съществнни имена шо се окончабатъ на ь, и на ѹ. Като н. п. кона ѿпос, кона ѡ ѿпос. Царь василевъс, царя ѡ василевъс. Рай парадейс, рай ѡ парадейс. Край

ᾶκρα, крάл ἢ ἄκρα. (и) проч. Отъ преди-
дѣши тѣ прѣчес примѣри, кой не познава, за-
що той членъ на л, илъ л, єстъ иѣстый ро-
дителныи Олабенскій падежъ, съ токѣ токмо
различїе, шо то въ нѣкои имена оксіл та сто-
ни на свое то си мѣсто, като человѣкъ чело-
вѣка, членъ членъ, крѣль крѣл, зѣтъ зѣтл (то
єстъ зѣтл) л въ нѣкои прѣсто то произношѣ-
нїе премѣстѹла ѿ, като болг болл, конь ко-
нл, рѣль рлл, царь царл, и проч. Кой то прѣ-
сто то обыкновенїе болл, конл, рлл, царл произноси.
Отъ различи тѣ прѣчес окончанїя
Олабенски тѣ падежи мѣжескаго рода, происходо-
датъ и различи дѣла членъ л, и л. Й прѣ-
сто то обыкновенїе приложило є при нѣхъ и
едицѣ т, та са произышли нѣчи членовѣ лтъ
и лтъ, като человѣкъ человѣка человѣкатъ,
конь конл конлатъ. Какбѣто и при о членъ
по нѣкои мѣстл прилагатъ т, и происходи
помѣстный членъ отъ (какбѣто се вѣди и на
страницѣ 43). Доказуласе прѣчес иѣвно, защо и
той членъ л, (и л) има свое то начало отъ

(и) По той примѣрѣ є станало и, мой ідикос мв,
мвла ѡ ідикос мв, твой ідикос св, твоя ѡ ідикос св.
Тако и той тѣл, не правилно но по-
дражательно.

истаго своегò истóчника безъ никакво сомнéнїе. До тýка се говéри тóкмо зл єдýнствен-но то числò, и зл юменýтелныи падéжъ на-членоке тe, а зл мнóже сбенно то числò, и зл дрðги тe падéжи сéкой мóже да бýди на ре-дáтъ м8, кóлко и каквì премънёнїл бы́валъ въ нýхъ. Кóй ли бо бы́се прóчеे опредéлъл отъ бышеволюнчтъ тe членоке зл прáвиленъ, тóй є дóбръ и прíятенъ. Ъ везъ членоке тe нýшо не бы́ бредéлъ Бóлгарскíй юзýкъ, кóй то съ тáлъ тóкмо дárба се оўкрашáла помно-го отъ дрðги тe срóдни нéмъ юзýцы. Й глé-даме го защò йма нéкое преимúщество надъ нýхъ съ тíлъ тóкмо лóши иай добрà членоке. Ъ кóлке бы́ бы́лъ недостаточенъ и оўкоренъ, ако не бы́ имáлъ тáлъ прекосхóдна дárба. То-вà добрò що го йма нашio Бóлгарски юзýкъ отъ природы та, иай отъ вóихъ посаќъ прибнé-сено и прíлго, єдýнъ отъ нýнþши тe спи-сáгели ѹскаше да м8 го отыне разбóйнически, и да го ёстáки като нéкой гóлъ чељоекъ, да се стыдъ посаќъ отъ сéкого. Но тóй се бýди да не є (каквóто и що не є) ѹскренно чадо на-Бóлгарска та мáйка, защó то говéри тáко: „Ни єдýнъ Слабéнскíй народъ ги оў-„потреблáла, сир. ни Рóсси, ни Сéрби, ни дé-„хи, ни Чéхи, и проч. Защо бы́ ги пакъ

„Бóлгари оўпотрeблaли, когдa ѹзýкъ не оу-
, крашáлатъ но пáче пóгрозенъ стрéблатъ, за
, „тò ѻзъ ги зл. непотрéбни сУдýхъ. Обуаче
, тоба вce когдa добíемe Бóлгарска грамматí-
, „ка щe да сe ѹспráби ѹзýкъ оўкраси. ѹ
, „когдa ли щe бóдe не знáмъ, но бréме трéба
, „да покáже, ѹмали Болгáрїл достóйныxъ сы-
, „нóвъ ѹ родолюбцевъ.“ Но ѻзъ пýтамъ тако-
вáго, да ми докáже сz поóснователни дока-
зáтельства каквó ли нeУкрашénie ѹ каквá гро-
зовtл произвóдатъ тíл нéговы чáстицы въ
Бóлгарскíлътъ ѹзýкъ; злщò єдýнъ Бóлгаринъ
нe мóже лéсно да познáе тóл недостáтокъ (ка-
квó то сe гoбóри, злщò сéкой лéсно познáва чé-
жды тe недостáтки, а свойте ѹлѝ Ѹтнiодъ ѹ-
лѝ сz голéма мéчностъ) бýди сe злщò въ нé-
говите оўши да произвóдатъ грозовtл, понé-
же (по прáвда) не є сsáлъ (цищáлъ) мleкó
отъ тáл мáйка, но отъ дрéга. ѹ въ Бóл-
гарски тe оўстл ѹ оўши слáдко є тоба мle-
кò, сz кое́то ѹзъ младéнствa сл сe воспитáли,
като мáйчино (споредъ ѿвфа тa послóвица
, „слáдко като мáйчино то мleкó“). И ако бы
показáла Болгáрїл тa достóйны сýновe, да со-
чýнатъ грамматíка на сbóйатъ природны ѹ-

бры ѿдѣжди ѵ оѹткари майка си, но да ѵ
сobelечатъ ѵ тіл гроzныте (що ги той нарѣ-
чя) ѵ да ѿстгабатъ со всѣмъ голь; мѣнѣ
ми се чини, защо такѣвъ достоинъ (или по-
добре да речемъ недостоинъ) сынъ Болгарски
не ѿшѣ се полвѣ скоро. Ѕазъ быхъ молиаz та-
коvalо попечителъ за Болгарскїатъ мазыкъ,
да собѣтуvла по добре свойте соотечественници
да не бы се нѣкой излагалъ да изостаbi нѣ-
що отъ тѣхънатъ мазыкъ, нѣже ли да собѣ-
туvла наши те да ѿстабатъ тоба що го ѵматъ,
защо то ѵиз не ѿбѣщала да ѵиз дадѣ, тоба
що го нѣматъ. Въ той подлозъ бесмѣ при-
лиично може да се прикачи такоvомъ ѻсопова-
та вѣсла, въ коlто се представлѧла онамъ ли-
сица, щото отъ нѣкой садчай изгубилъ си ѿ-
пашка та, ѵ собѣтоба и дрѹги те лисицы да
си ѿтсечатъ ѿпашки те, защо ѵиз са съетна-
тагота на жибутатъ. Но ми ѵскренни чада
Болгарски никогда да не дѣрзиме да послѹ-
шали той злыи собѣтъ, ѵ да ѿбнажиме ѵ ѿ-
безбрѣзиле крастата на-нашил Болгарски мазыкъ,
коjто се оѹкрашала като съ нѣкомъ драгоцѣниa
ѹткаръ съ членовете, ѵ да козстѣ-
неме (каквото се пишѣ) ѿко ѿтдоенное на ма-
терь сбою. Отъ бышизложенните доказа-
телства ѵ примѣри, сѣкой вѣди ѿбно защо нѣ-

согласие то между болгаре те господствено со-
стоитса съ членовете и въ глаголите, и въ
различните произношения и окончанил на-рѣ-
чи те. Но като се произвѣре и опредѣли е-
днакъ ѿбщи членъ, и единъ ѿвто начертаніе
на-глаголи те, други тѣ мали несогласія скоро
ще да прїматъ согласие и исправленіе. Якои
ли членъ еще се опредѣли за пышемыатъ и-
зъкъ, тоба остава на разсужденіе то и испы-
таніе то на наши тѣ оучени. Но лазъ и за
тоба нещо дѣламъ ское то мнѣніе. Добрѣ бы
было въ именителыатъ падежъ да оупотре-
бимъ о-то, но нераздѣлено отъ името (каквъ-
то що ги є оупотребилъ и полагалъ Христоъ
Павловичъ езъ сбоѣ та дрѣжметика) да не про-
извѣди смущеніе. Н. п. человѣкъ безчлено,
человѣко съ членомъ, таکо въ сѣчки тѣ имена
що се окончабатъ на дебело зъ, а онѣлъ що се
окончабатъ на танко ь, ако мѣ се чѣе гласъ
въ произношеніе то, като конь, оучитель, зѣть,
каменъ, онъ и когато се произносатъ съзъ чле-
натъ паки требува да иматъ не остава, ь-латъ,
но требува да се написва, за да се чѣе про-
изношеніе то мѣ, като н. п. конь безъ членъ,
конъ съ членъ. Таکо и каменьо, оучительо,
деньо, зѣтьо, и проч. а царь, и други що опре-
динчабатъ на ръ, требува да го отлагатъ

когá то са соcз члéнатz. Н. п. цárь цárо, а нè цárьо, тако ю монасты́рь монасты́ро, пáстыро, а нe пáстырьо, ю проч. Злашò се таkà ю произнóсатz. (i) Тáко ю вz ôнíл сУществítелни юменà щосе ôкончáбатz на ю, рáй рáйо, крáй крáйо, слáчай слáчайо, ю проч. Ъ вz прилагáтельни тe юменà, понéже ôни бсегдà се ôкончáбатz на дкe юй, юлъ юй, вz нýхъ трéб8ба да се юсфóрал посаќди то ю бсегдà, ю на нéгобо мѣсто да се полáга о-то н. п. сбл-

(i) Назначи злашò нéкои єдинослóжни юменà, когáто се произнóсатz са члéнатz, снéматz ôксíата ôтв pérvыатz слóгz, ю тðратz ѕ на вtóры-атz кóй тo се произвóди ôтв члéнатz, като н. п. стрáхъ страхò, свéтъ светò, прáхъ прахò, граðз градò, грéхъ грехò, оўмъ оўмò, ю дрѓи такíва. Кóй то ю соcз атz члéнъ, пáки товà ѹсто то стрáдатz, н. п. страхжтz, скетжтz, прахжтz, граðжтz, оўмжтz, вжлкжтz. Тáко ю соcз члéнъ а. страхж, скетж, прахж, родá (то єсть родж, ка-квéто щс стой оў Сапóнóво то єкáнгелie „книга тa народá Іисéса Христà“) ю за ради тáа ôксíа иро не стой на мѣстó то си стрáда ю члéно на жтz, ю ж, но не знáмъ злашò тáко бы́ва, нéка мы́сли всáкъ. Но нéгли злашò нéкои ôтв нýхъ вz Слакéнский редит. падéжъ снéматz ôксíа тa на кончáемыатz слéгъ, като н. п. грéхъ грехà, а нè грéхъ, оўмъ оўмà, ю дрѓи.

тъю, кроткю, высокю, и проч. а не склонный, кроткий, высокий. Злющо когато се напише името цѣло каквото щоси стой въ Олбенско то, тъ тогава си има совершиенъ естество членъ въ себе (злющо то съчките прилагателни имена въ Олбенскитъ назикъ кога стоятъ безъ огъченiemъ въ слоово то, иматъ непременно тъмъ имета съла, що лъ иматъ Гречески те прилагателни съ членътъ зледно, а когато са огъченi тогава держатъ място за безчленни Гречески. Като н. п. склонный ὁ ἄγιος, склонъ ἄγιος. Блаженныи ὁ μακάριος, блаженъ μακάριος. Каквото що съидетелстватъ има следующи те примѣри. μακάριος ἀνήρ, οὐ, наск стой блаженъ мужъ, а не блаженныи мужъ. ἄγιος, ἄγιος, ἄγιος κύριος σαβахъ. а не склонный, склонъ, и проч.) и која нѣжда да се притърла ѿще единъ членъ, или за да стане единъ Евагарски, а други Олбенски; тъко за именителната падежъ на-существители те има прилагателните имена мъжескаго рода. ѕ за родителната и дателната (к) треба да знаме,

(к) На некои места ако бъхма оупотребляли чистыатъ Славенски дателна падежъ, много бы было сладостно и приятно дѣло, като н. п. въ

злъщо Ѹни не се различаватъ съ дръгъ нýще
отъ именителната и отъ винителната тóко-
мо съ частната на (която въ тóла слъчай
не е предлогъ, но почти слъжи родителенъ и
дателенъ, като че са оу Греци ге твъ, и твъ)
и. п. въ нарицателни те съществителни имена
именит. градъ-градъ. родит. и дат. на
градъ. Тако и въ дръгите на-кóнъ, на-цá-
ро, на рáно, и проч. И въ прилагателни те
кога самостоително се полагатъ въ слóбо то

сéбствени те имена кога сами стоятъ, или се
сопрягаватъ съ нарицателните, и въ дръги слъ-
чи. Предаде го Лукъръгъ, (вм. на Лукърга) да
го покаже каквото твой знае. Предаде го царю
Иоанну. Предадето мѣстномъ кназю. Слава бъ-
гъ. Молеше се Бъгъ. Когато ходи да се поклони
жиконесномъ Гробъ Господни. Бъгъ е сътво-
ръилъ човѣка по образъ свъсмъ и по подобію.
И въ писмата. Отдати ся къръ Иоанну. Да връ-
чйтса къръ Димитрію. Благородномъ и почтено-
номъ. Высокопреосвященѣйши: и дръги та-
кива титли. Не е излишно да назначиме за-
що простыя языка е сохранилъ и творителни
падежи, като, естани съ Богомъ. Да е съ Богомъ.
Съ Богомъ и съ здравие. Родомъ е Грекъ.
Болгарина родомъ. Негли и въ дръги не кои. Но
и родителенъ чистъ да се оупотреблява некаде
добро бы было!

и́ли и́ со същес्�твители се сопралгáватъ, н. п. на Бóлгарскю, на Ола́бéнскю, на высóкю, на нíскю. И́ли на Бóлгарскю нарóдъ, на Ола́бéнскю юзýкъ, на высóкю дóмъ, на нíскю ѿдръ, и́ проч. Но каквà бы благодáть и́ слáдостъ и́мáло, а́ко вýхме полагáли ѹстылатъ Ола́бéнски родýтеленъ падéжъ бе́зъ нíкакво прелíчиениé, когáто същес্�твили то и́ме, а́ напáче сóбствено то сопражéно съ прилагáтелно то, сéкой мóже да ви́ди отъ слéдующи те примéри. Паматъ та́ на-сватáго Григóрія, вмéсто на-сваты Григóрія. Прóпокéди те на-сватáго Іоáнна Златоúстаго, бм. на-сваты Іоáннъ Златоúстъ. Побе́лéниe то на высóкаго и́ держáбнéйшаго на́шего царя, бм. на-высóкю цáрь. Сладость та́ на-Ола́бéнскаго юзýка. Крéпотъ та́, и́ли юкость та́ на-Бóлгарскаго нарóда. Иску́сство то на-Россíйскаго бóинства, и́ въ дрѹги такýва слу́чли. (Инóго бы бы́лò добрò а́ко вýхме поса́довали тóл примéръ). Я като са слéдуюши те, покróбо на-высóкю дóмъ. Но зé ге на-нíскю ѿдръ, и́ проч. Така́ да се произнóслатъ подобро бы бы́лò, нé же ли покróбо на-высóкаго дóма, кракá та на нíскаго ѿдра, и́ проч.

За и́менýтиелылатъ, родýтиелылатъ, и́ дáтелиылатъ падéжи доказáсе отъ ча́сти каквó

мόжатъ да се начертáватъ. Но да речéме ѿ
за винítеиылатъ мало нéцо. Винítеленъ как-
вóто се покáзува отъ простолюдно то произ-
ношénie нéмалie разлýченъ отъ именítелны-
атъ. Но тóй є и́стый ѿ родítеленъ, ѿ дá-
теленъ, ѿ винítеленъ, ѿ творítеленъ, ѿ ска-
зателенъ, каквóтосе бýди отъ саéдующи те-
примéри.

Дойдè ёдýнъ стрáненъ человéкъ.	и́мен.	Бéзчéн. за нео- пред. раздмъ.
Оúмрéло детé на-ёдýнъ человéкъ.	родит.	
Дáдохме мýлостына на ёдýнъ человéкъ.	дáтелн.	
Оубýли вчера на послéто ёдýнъ человéкъ.	винит.	
Ставíхсé на пjтгатъ съ ёдýнъ человéкъ..	творит.	
Разговáрамесе за ёдýнъ стрáн. человéкъ.	сказат.	

Дойдéси вчéra отъ пjтг человéко.	и́мен.	Сé член. за опре- дблéн. раздмъ.
Клíфа та на-человéко.	родит.	
Дáдоха мýлостына на человéко.	дáтелн.	
Вчéra довéдоха человéко.	винит.	
Разговáрхмë се довбльо сосъ человéко..	сказат.	
Прикаzваме за человéко.	творит.	

(Тáко ѿ ако бы сосъ дрѹги нéкой членъ
были.) ѿ мóже да се продlеbla въ слóбо то
тóкмо отъ раздмлатъ. Като и. п. оубýли
вчéra на послéто ёдýнъ стрáненъ человéкъ,
ἐφόνευσαν χθές εἰς τὸν κάμπον ἦνα ξένον ἄνθρωπον. Но тога мóже да прод-
мéе ёдýнъ ноконачáленъ оученикъ, защо то
доклe не продмéе койса глагéли преходйтelenii
кои нѝ, не ѿже да мóже отнюдъ да впечатлти

понатїє то на-їменителна и на-внителна падежъ. Понеже токà, дойд€ єдинъ человѣкъ, и оубиha єдинъ человѣкъ, токмо отъ два та предидѹши глаголи, дойд€ и оубиha може да се различаба внително отъ именителната. Но колко є мѹчно докл€ да докаже нѣкой дѣйствїє то на-преходителни те глаголи на єдно малолѣтно дете, на което мѹчно може да се докаже и шо є глаголъ. Щако бы имали падежи те различни окончанїя като Гречески те ἄνθρωπος, ἄνθρωπъ, ἄνθρωпѡ, ἄνθρωпов, ἄνθρωпе. Или понекато Слакенски те, человѣкъ, человѣка, человѣкъ, человѣка, человѣче, человѣкомъ, человѣцѣ. Онъ бы сами возбуждали вниманїе то на-любопытна дѣхъ человѣчески, или сами со сїе бы доказували, и быкали като соз нѣкой гласъ, человѣкъ (азъ самъ именит.) человѣка (азъ родител. защо то се окончавамъ не на з но на л.) человѣкъ (азъ дателъ, защо имамъ на крѣатъ) человѣка (азъ внителъ, ако и да самъ подобенъ съ родителната) человѣче (азъ збателъ, защо като се промѣнила на че) человѣкомъ (азъ творителъ) человѣцѣ (азъ складателъ). И отъ тїл различни окончанїя не ѡщутително се наѹчба дѣтє то, не токмо на различни те падежи.

жи, но и на разли́чното знаменованиe на-ра-
зъмлатъ. Иы́ прόчее въ неопределъленыялъ
разъмъ, си́рѣчъ когато се произно́сатъ имена
на та безчлѣнно, понéже нéмаме разли́чни ô-
кончанїя въ падéжните, нéма нищо да чýни-
ме тога́ка, и требува да подклонявламе съвъ-
та бы́л и небóлею подъ неизбѣжна та ножда.
Но когато се произно́сатъ съ члено́ве тe за ô-
пределъленъ разъмъ, защо барéмъ тога́ва да
не ôблегчиме (ôблéсниме) знаменованието на-
разъмлатъ въ слобото; като н. п. въ съдъ-
юшii прилагъръ, съ єдинъ илъ съ дрѹгіялъ
члени. Какко се именува токъ жибътно по-
пытъ, стрáжатъ, илъ попытъ стрáжо. Които
стрáжатъ и стрáжо въ той слѹчай не се поз-
наватъ именителни ли са илъ бинителни, за-
що междъ дълътъ да содержатъ и дба та разъмы,
киждъ отъ Греческото. Пóс òнoмáзетai тъ-
то тò ζῶον; ἡρώτησεν ὁ φύλαξ. Именит.
Които не є, а истинският разъмъ є съдъю-
шii. Пóс òнoмáзетai тъто тò ἐράσμιον
ζῶον; ἡρώτησε τὸν φύλακa. И понéже благо-
го временно ни се представляватъ три членове
разли́чни въ мѣжескїялъ рóдъ въ єдинствен-
ното число, а и три те рабко огпотребител-
ни въ Болгарія та, мене ми се чýни да є до-
брò да се расположатъ тíл три те членове, ка-

то що сѧ рабно о̄потреби́тили въ трѝ раз-
личны падéжи, и да се о̄потреблабатъ въ
пíшемылатъ мázкъ, кой то бéзъ всáкаго со-
мнѣнїя ще ни слáжатъ за пóголемо мázчи-
нїе въ раздѣлатъ, и защо да се не вострѣ-
баме отъ нíхъ; и вслкомъ ѿе да буде о̄у-
гóдно, защо то се неудничтожа́ва на-нýкого
помѣстнио члéнъ, но съ тоба тóкмо разлý-
чїе, защо єдýнъ ще се о̄потреблаба въ мé-
нýтилиялатъ падéжи, а дрѹгъ въ бинýтили-
ялатъ, а трéтїй въ родýтилиялатъ. И кóлко то
за настое́ща Грамматика, ѕзвъ, каквó то
що бýди сéкои, о̄потребихъ въ мленýтили-
ялатъ о, като наї приискренъ и прáвиленъ, и
отъ мленýтиленъ падéжъ отъ мѣстоимéнїе то
ѡнъ (иай отъ Гречес. ὁ) произиши́лъ, каквó
то що се доказа́ло пространно и сърно на сгран.
43. а а, и атъ, като що сѧ отъ кóсбении тѣ
падéжи Салбéнски произиши́ли, а, о̄потребихъ
въ родýтилиялатъ, икоже прили́чно єсть, а
атъ въ бинýтилиялатъ и въ дáтилиялатъ. И
като зели́хъ тíа трѝ различны члéна, кога
трéбвало да преbeдéмъ слéдюциe отъ Гречески
на Бóлгарски, πως ὀνομάζεται τóτο τò
ἔρασμιον ζῶον; ἡρώτησεν τòν φύλακα.
Така го преbeдимъ. Каквó се мленýвал тоба
любéзно жибóтно; попытало стрáжатъ. Каквó

то и ꙗ ꝑо го ймамъ преべдено во вѣлиинѹ-
чытѣлны тѣ (аллиодїдактически тѣ) таблицы.
и слѣдѹюще, таکѣ. *Πως ὄνομάζεται τὸ τό-*
τὸ ἔρασμιον ςῶον; ηρώτησεν ὁ φύλαξ. Как-
вѣ се именѹва таکѣ любезно жибѹгнѹ; попы-
тѣ страже. и проч. и та́ко въ мѹжескаго ро-
да имена со съ о-то отинача́ли именитѣл-
ныатъ падѣжъ отъ дрѹгите, а со съ л, родитѣл-
ныатъ (л) отъ дателныатъ и отъ кини-
—

(л) Понеже на дрѹго мѣсто (то єсть въ пѣрвото
примѣчаніе, и зри тамъ) рѣкохъ, защо родител-
ныо падѣжъ въ вѣздѣшны тѣ вѣши равенъ є съ
дателныатъ, а токмо во сдѣшевленны тѣ окончавасе на а. Въ такија слѹчаи, за да се разли-
чака родителнио стъ дателныатъ, а нѣкогаша,
и отъ кинителныатъ, кога то стоя съ предлога
на, оупотреби́хъ го сїкаде съ чертица (прачица)
междѹ частицата на, и междѹ имѣто. Като
н. п. *ἐκεῖνο τὸ μέρος τὸ ψρανῦ, ὅπερ ἀνατέλ-λει ὁ ἥλιος, ὄνομάζεται ἀνατολὴ.* Онѧа страж-
на на-небо то, дѣто изгрѣва солнце то, именѹка
се востокъ. Токà кога се рече и таکѣ по Гречески,
ἐκεῖνο τὸ μέρος εἰς τὸν ψρανὸν, ὅπερ
ἀνατέλλει, и проч. оу наꙗ паки исто та́ко се
превѣди, сиаа страна на небо то, и проч. и пѣр-
вото и втѣро то, на небо то, не може прѣче да се
размѣе, кое є тѣ ψραнѹ, кое εἰς τὸν ψραнὸν.
За говѣа оупотреби́хъ тааа чертица сїкаде да се

тєлныатз ôтз дрѹги тє. Вз мѹжескїатз прό-
чее рóдз нe ôстáба ни єдýнz падéжz да соб-
пáда сz дрѹги, и да сe не распознаába, злющ
именит. Щма члéнz o. родит. междѹ частý-
цл та на, чертýца. Дáтєлныо щма на, бéзв
чертл. Бинит. сáмо лтз, а на нéма, по кое-
то сe различáба ôтз дáтєлныатз. Зблєлн.
всегдà є различенz. Тáко и вз множеств.
число. Именýтєлныо сe различáба соcз прабо-
писáнїе то, злщото сe всегдà пишe сz и. а
бинит, (дéкато ôблáче сe прїйма ы) соcз и.
родит. сz чертýца та. Датєл. сz на. Зблєлн.
ôтз раз्�влатз. І вз дрѹги тє дбл та рóдл,
(како оѹпотребиx чертýца та вз родит.)
ôстáба тóкло бинит. и зблєл. да сe различ-
чáлатз по разъмъ ôтз именит. (м). Тобл є

познáба родйтєлныо падéжь да нe произвóди
сомнéнiе вз разъматз. Но вíждь и дрѹгъ є-
дýнz родит. падéжь вз к. Анастáсово то цвѣто-
обрáнiе. На стран. 11. рéдз 10. „Двáмата тѣй-
зи братъя принéсли Бéгд жéртва, сýрѣчъ, Кáинъ
ш плодовéти на землáта“ то єсть ἀπὸ τὸς
καρπὸς τῆς γῆς. Тога є моглò ды сe преведè
и тáко, ôтз земнýте плодовe, за да зтбъгнá-
ме ôтз тóл родит. падéжь.

(м) Члéновете илì сa ôтз дрѹги нéкой языкz по
подражáнiю прíлти, илì ôтз ѹстi тє Славéнски

прóчее моé то мнéнїе за сýчки тe преизлóжни, но мнéнїе тóкмо, л нè непрелóжно óпредéлéнїе, (злшòто дрúги мóже да разсчáждáба по добрe кéющи тe, и мóже да излóжи и пóдобро мнéнїе.) л когáто и дрúги излóжатъ скóй тe мнéнїл, и покáжесе дрúго пóдобро и пó ôсновáтелно, готóвъ самъ и лзъ да под-
клóнимъ шíл тa си пóдъ прáвлa тa (но нè подъ самомнéнїе тo) и да послéдчвамъ пó-
доброто и пóправо тo. (и)

мéстоимéнiа претворéни (каквбто що и злóжихъ въ предварíвшемъ прóстráнно срóсто ôтóмъ мнé-
нїе), каквò были да были, по настоáщемъ прíá-
ли са въ языкатъ такóва ёстествò да са члé-
нове, непремéнно като що са на Грéцы тe нíх-
ните, а нè мéстоимéнiа. За то и мы трéбва
да ги и мame и оûпотрëблáваме като за члéно-
ве, а нè ни за мéстоимéнiа, ни за частíцы.

(и) "Отъ ôсмь тe ча́сти слóва що ги и ма майка тa Славéнскíй языкъ, на Бóлгарскíатъ не достаётъ ёдýна, сир. причáстiето, зашбто го нéма. (и зrì ôтóмъ въ 27. примéч.) а вмéсто нéго и ма дрóга ёднà, члéнатъ, що то ѕ нéма Славéнскíй, и бýватъ пáки ôсмь ча́сти слóва и въ Бóлгар-
скíатъ. Христáки Пáловичъ, притворíлъ є при-
чáстiе въ Бóлгарскíатъ языкъ, нè оûпотрëбýтел-
но, но за нóжда измýшлено по подражáнiю на Славéнски тe причáстiя, каквбто що се вýди јв-

Часть пространна за право писаніє то, а раздѣленіе на-писмена та, и друго що се бывкновено огпотреблѧватъ въ сѣко л грамматїка като н. п. излненія на-сѣко чать слоба, раздѣленія, подраздѣленія, параграфы, перво, второ, трето, и проч. (Който са помнога должность на-оучители те, нежели на-

но въ Арифметика та мѣ, надписаніе то ~~зарѣ~~ кѣй-
,,то ѵ на свѣтѣ сега пѣрво изданіе, пѣкун
,,зема въ отъ любо ченны тѣ ~~еди~~ ченны, ѵ на
,,стран. 4. рѣдъ 4. „начнав ~~зан~~ начната страна
,,на ѵ дѣв сѣкомъ чинъ по арифметикѣ, ѵ на
,,стран. 57. рѣдъ 2. имающи единаквы знамені-
,,тели“ ѵ на стран. 111. рѣдъ 3. тѣрѣвъ снова
,,числѣ на вѣрхъ а“ ѵ подолъ рѣдъ 9. ѵ скачаа
,,отъ вѣрхъ на вѣрхъ, ѵ на стран. 112. рѣдъ 21.
„притѣрѣвъ ѵ недѣли тѣ, ѵ на стран. 113 рѣдъ
,,8. „после ѵзвади въ изъ Ібл.“ ѵ дрѣги многи
такиша примѣри може сѣкой да види въ нѣа. Но
ааза не може хъ да се согласимъ да положимъ чѣсть
слѣва въ газыкатъ, коѧто нитѣ въ простолюдно то
произнѣшено се оупотреблѣва на сегашното врѣмѣ,
нитѣ дрѣгъ нѣкой списателъ ѿ ѿупотребилъ. При-
частіе то да имаме въ газыкатъ, ако не въ гла-
големыатъ, понѣ въ пышемыатъ, сѣкой знае кѣлко
ѡ добро ѵ потрѣбно. Но ако послѣдоватъ ѵ дрѣ-
ги нѣкои побышиши отъ мѣне тѣа Христакіевъ
примѣръ, ѵ привнесатъ това подражателно ѵ
притѣрено причастіе въ свой тѣ списанія ѵ въ

грамматіка та) не изложихъ за двѣ причины: пе́рво, зашто насто́льше мое состо́янїе не до-пушкала ми да се простиратъ помногу, а вто́ро, зашто взаимноучители то оученїе преди́де прѣдъ грамматіка та, и разумѣваласе защо та́ко полу́чабатъ новоначалки те довол-но понятїе за писмена та, и за раздѣленїе то

грамматіките (каквото що сочинава соврѣмен-
но и словесный курс Анастасъ Стоановичъ єд-
на грамматика да издаде скоро на Болгарскі-
ата мѣзыкъ) може по врѣмени да се предѣли и
приложи и таа чѣсть грамматическа въ грам-
матиките, и да естѣне за послѣдородныте. Кѣл-
кото за причастіята що произхѣдатъ отъ чи-
сти Славенски глаголи, каквото и нѣхъ що є
оупотреблявалъ Христаки въ Аридметиката си,
като окончавающи-ща, начиняющи, стоящи, скач-
чищи, и на я, пелага, себиря, претворя, и
дрѣги такива, дѣбрѣ є да ги оупотребляваме.
И ѕза єбавливата зашо, макаръ и да не поло-
жихъ таа чѣсть въ грамматиката си, ще да
ги оупотреблявамъ сїкаде, дѣкато є нѣжда нѣг-
ли бы, и дрѣги нѣкои подражали нашіатъ сою
Христаки примѣръ, и ковѣло бы се по врѣме и
причастіє то правили въ пишемыатъ тѣзыкъ,
нѣгли и въ глаголемыатъ, за да избѣгнемъ отъ
непріятностъ та, и отъ многосвикалательно то пи-
сѣканѣ и говоренѣ.

и мъз, и за просодията (гласодарение то), и за други потребни шо се класята до таа частъ грамматическа. Ще при този и правописанието на - българската езикъ бъдисе да є въсмѧ кратко и мало, шо то можатъ новоначалните почити съ единъ токмо обыкновение и още потребление на склонението, да научатъ да правопишатъ. За то и изложихъ токмо коренни те речи шо се пишатъ съ ѿ, и други понуждни правила. За истиите дѣви причины оставихъ и сочинението (конечната частъ грамматическа, Огнитаджисъ) понеже настоящата грамматика не обѣщава совершена грамматика, но токмо единъ опытъ на българската грамматика. Ще ако прийме добре още спѣхъ, може кторои путь и да се дополни и поправи. Грамматически те речи оставихъ каквото шо са въ Славенски те грамматики безъ да ги преодолимъ и толкувалъ на просто (каквото шо мыслатъ некои), за многи благословни причины. Защо, каквѣ, илъ за коѧ причина да пременимъ падежъ, илъ склонение, илъ наречие, илъ лѣстонименіе; и проч.

Въ прочемъ лъзъ и маъхъ неизбежна должностъ да се потрудимъ по возможности мояи да изложимъ настоящи те грамматически

прáнила, сопрáвъ отъ разлýчныи нóбы и бéт-
хи Слабéнски грамматíки, за да можатъ на-
ши тe єдиноплемéнни да разумѣятъ пéрво
на сбóйатъ природныи мýзыкъ ѿо є грамма-
тіка, и дасе опознáятъ и содржатъ съ мý-
зијте, каквó то ѿо прáватъ сýчки тe нарóди
на сегáшно то брéле. Я потóмъ да постѹп-
ватъ ко мýзучéнїе и на-чбжди мýзыцы, който
тогáка лéсно се наðчуватъ, когáто разпознáе
некој пéрво на сбóйатъ мýзыкъ прáнила та,
сир. Ѹнокà художество, съ коé то се лéсно и
основателно оучи сéкой мýзыкъ. Я бы, Ѹ лю-
безнии єдиноплемéнни Бóлгари, прїими́те ма-
лый сéй мóй труда со оусéрдїемъ, и подра-
жайте дрѓи тe нарóди въ наðки тe. За да
ободрите и мое то, и на-дрѓи тe маши єди-
ноплемéнни сочинители, и списатели оусéрдїе,
да се престре и на дрѓи полéзны и потрéб-
ны за нашатъ рóдъ списанија и преbоды.
Стýга же да се ћенéси нашъ то йлие Бóл-
гарско съ беаико поношеније посýчки тe нарóди.
Каквóто ѿо гокóри и сочинительо на-житї-
то на-сблатáго алеќеја чеlobéка Бóжїа, въ
предислобїе то. „Сýчки нарóди Слабéнскаго
„потóмиста, днéсь въ цéла Еврóпа и въ слó-
„бо и въ дéло са сáбки, кромѣ вásъ Бóл-
„гаровъ, който сте со всë наzáдъ останали.“

Не є ли войстиннъ велика стыдъ наизъ да о-
станиме ніе наї наизадъ; не отъ дрѹга не кол
бозбранителна причина, но токмо отъ наше
то нелюбовченїе. Въ тобѣ исто то блажденїе,
и подъ тобѣ йго живеатъ и Гречыте, защо
да не придобиблє и ніе тобѣ обученїе на
скойлатъ природный изыскъ въ наше то си
отечество, кое то придобиблъ онъ; кой ни
бозбраниблъ; до когдѣ злажденїе! До когдѣ
небѣжество! До когдѣ сонъ гаубокий! Стѣ-
га толкова спасанїе, що є спасалла наша та
Болгарія доболни бѣкобе. Собудитеся поне
отъ тѣка на тамъ. Подражайте вси добрый
прилибръ на-тіа родолюбцы що настоіватъ
за просвѣщенїе то свойхъ единоплеменыхъ,
и приложажатъ за напечатаніе то на-потреб-
ни тѣ книги, съ кой то требовалъ да буде на-
чало то. Тѣхно то налиренїе не є да се обуч-
строни токмо единъ обучиши, и да се внесе
ученїе то токмо въ наихно то отечество, но
ймлатъ велико любородїе да се распростране и
по сїчка та Болгарія тобѣ добрь дѣло. Зад-
то и издашатъ на сїетъ пербо взаимоучи-
телейте табличы, кой то обучиши днесь
сїчка початъ Европа, и сїчка Гречія, потомъ
и настоіша та, грамматика, а следобатено
и дрѹги потребны книги. Войстиннъ наихна-

та памятъ ѿе да остане безсмертия въ на-
ши те послѣдородны, защото съватъ ви-
нѣни и предводители на тобѣ добрѣ и скѣ-
то дѣло.

Здравствуйте.

1834. Августа 20.

Грамматіка Болгарска.

ЧАСТЬ ПЕРВАЯ.

За єтюмолоѓїа та илѝ **Хъдожнослóвїе то.**

Бестъпленїе.

Єтюмолоѓїа єсть наука, кој то ны оучи
да познáблме разлýчїа та на-рѣчите, и єдна
отъ дрѹга прабо да ги раздѣламе, и сé-
кој на свóл та й чàсть съ разсъждениe да
относиме.

Глава Первая

За чàсти те на-слóбо то.

Чàсти на-слóбо то съ Олбеновóлгарскїатъ
мázыкъ са ѿсмъ.

СКЛАДНѢМЫ.

{ ймѧ,
члéнz,
мѣстоимéнїе,
глагóлz.

НЕСКЛАДНѢМЫ.

{ нарѣчїе,
предлóгz,
союзz,
междúмéтїе.

ЗА ЙМЕ ТО.

Послѣдъватъ на йме то пέть. Рóдz, вýдz,
начертанїе, число, и падéжъ.

(лі́жески, челобéкz (дóбрz)
рóдое са трї. { жéнски, женà — (добрà)
{ срéденz, дѣтè — (добрò)

вýди дбл.

{ пербоосвáренz дрéко.
произбóденz дреблáнz (длрbenz).

начерт. дбл.

{ прóсто слáбенz.
сложéнно прослáбенz.

числà дбл.

{ єдýнственno челобéкz.
мнóжественno челобéцы.

ПАДÉЖИ ПÉТЬ.	ЙМЕНÍТЕЛЕНZ.
	РОДÍТЕЛЕНZ.
	ДÁТЕЛЕНZ.
	ВИНИТЕЛЕНZ.
	ЗБЛÁТЕЛЕНZ.

За члéнатz.

Последуватz на члéнатz рóдz, число, и падéжь.

Число єдинствено.

мъж.	жен.	сред.
ЙМЕНÍТЕЛЕНZ: о	та	то.
РОДÍТЕЛЕНZ: а й- аи лтз.	—	—
ДÁТЕЛЕНZ: лтз.	—	—
ВИНИТЕЛЕНZ: лтз.	—	—

Число множествено.

{ ЙМЕНÍТ. ТЕ... { ТЕ (а)... { ТА (б)		
—	—	—

Тáко и въ сýчки те падéжи, каквó то са и въ єдинствено то число жéнскíй, и срéднíй рóдz.

(а) Членz тe, въ жéнскíатz рóдz, нéкои го пишатz со съ ф тѣ, да различества отz мъжескíатz рóдz, но понéже не се чвe ф въ нарóдно то про-

За склоненіе то на-имена та.

Слабенобългарска та грамматика има четири точно склоненія.

Склоненіе първо.

На първото склоненіе се клонатъ съчки те имена мъжески и женски, който се окончатъ на а, и а.

Примери.

на - първото склоненіе.

Първи.

Число единствено.

и. Бое́бода та. и. Бодà та.

р. на-боебода та. р. на-бодà та.

изношениe, азъ го оставихъ и употреблявахъ каквъто се произноси. Тако го є употреблявалъ и Христаки Павловичъ. А Петър Х. Беровъ є употребилъ и въ трите родове тѣ. А К. Анастасъ Столновичъ ти, каквъто се види въ цвѣтосбраниe то мъ, на стран. 1. История а.
„Въ пътыата денъ (т. е. направилъ Богъ) живѣти, и фарковати ти: сирѣчъ рѣбыти и птицы ти. Въ шестыата съчки ти земнени „животни.“

(б) Назначи защо членъ та въ прилагателныте имена средното рода равенъ є съ мъжеските и женските, н. п. дѣцата, добрыте дѣца, а не добри та дѣца.

д. на боебόдл тл.
к. боебόдл тл.
з. боебόдо.

д. на бодл тл.
к. бодл тл.
з. бодл.

Число множественное.

и. Боебόды те,
р. на-боебόды те,
д. на боебόды те,
к. боебόдлы те,
з. боебόдлы.

и. Бодлы те,
р. на-бодлы те,
д. на бодлы те,
к. бодлы те,
з. бодлы.

Примеръ второй.

Число единственное.

и. Землѧ тл,
р. на-землѧ тл,
д. на землѧ тл,
к. землѧ тл,
з. землѧ.

Пустынѧ тл,
на-пустынѧ тл,
на пустынѧ тл,
пустынѧ тл,
пустынѧ.

Число множественное.

и. Землѧ́ те,
р. на-землѧ́ те,
д. на землѧ́ те,
к. землѧ́ те,
з. землѧ́.

Пустынѧ́ те,
на-пустынѧ́ те,
на пустынѧ́ те,
пустынѧ́ те,
пустынѧ.

Примѣръ третій.

Число єдинственное.

и.	Стѣхіа та,	Съдїа та,
р.	на-стѣхіа та,	на-съдїа та,
д.	на стѣхіа та,	на съдїа та,
в.	стѣхіа та,	съдїа та,
з.	стѣхіе.	съдїе.

Число множественное.

и.	Стѣхіи тѣ,	Съдїи тѣ,
р.	на-стѣхіи тѣ,	на-съдїи тѣ,
д.	на стѣхіи тѣ,	на съдїи тѣ,
в.	стѣхіи тѣ,	съдїи тѣ,
з.	стѣхіи.	съдїи.

1. По пѣрвыхъ примѣръ се клонатъ слѣд., велможа, владыка, сатанѣ, папа, пѣнница, познаница, юноша, чичѣ, стрига, (и баркарески тѣ плашѣ, вѣща,) и дрѹги таквые.

„Тако и, рѣва, вѣба, жѣба, колыба, глаѣба, трабѣба, грѣба, коприба, нога, дѣгѣ, влѣга, талѣга, бѣда, рѣда, жѣжда, ѿгода, кожа, мрѣжа, грѣжа, госпожа, коза, рѣза, рѣка, рѣка, лѣка, мотыка, пилѣ, метла, жѣла, могила, зима, мома, ѿма, вѣсма, женѣ, лѣна, рѣна, година, лѣпа, рѣпа, кѣрпа, гора, кора, мѣра, сѣкира, роса, коса, клюса, злѣса.

платà, (брата, юстà, който са ўпотребители и єдѝнствено и множествено, отнóсатсé и на трéто то склоненéе) лопáта, бжлхà, снжхà, м8хà, пáз8хà, Ѹвцà, птицà, лисицà, ластовицà, л8чà, т8чà, д8шà, г8шà, с8шà, черéша, пыща, кжща, лефа, кжлчыща.

, Тáко и отъ онíа нéкои щосé Ѹкончáватъ въ Олаbéнско то на ъ, а по прóсто на а. н. п. Ѣерко въ Ѣерка, сбекрóвъ скекжрба, джéръ джéрка, (или джщерà) кóкошъ кокóшка, съни съни ка вáснъ вáсна, нéгли (бéлкинъ) и др8ги нéкои такýва.

, Тáко и, б8ка, бот8ша, майм8на (който по нéкои местà се произнóсатъ м8жески рóдъ, б8къ, бот8шъ, майм8нъ, и тогýва принадлежáтъ втором8 склоненéю) нéгли и др8ги нéкои щò и зм8кнáватъ рóдове те.

, Отъ кжща, множествено кжфи споретъ прáвило то, а кжща по местà непрáвило.

, Иомà збáгелныятъ їма мóме, а нè мóмо. Нéгли и др8го нéкое.

, Отъ р8ка и нога, множествено ржце, нóзє, отъ дбóйствено то число Олаbéнско, а нè р8ки, нéги, но прáвило мóжатъ и така дасé клаénатъ.

, Така и сýчки те сбесткени имена, щосé Ѹкончáватъ на нечíсто а. н. п. ї8да, л8ка,

Фома, Мінда, Софія, Єлена, Варвара, Роксандра, Богородиця, Марфа, който не прійматъ членъ.

„Дрѹжина, тóкмо въ єдинствено то число є употребително, за множественъ обаче разумъ (като шо бы каме, ймамъ си бѣрны дрѹжина, то єсть дрѹгари), и прійма членатъ та на-жэнскїа рода. н. п. дрѹжина та ми отидоха, такоба є и, братъ та ми (такиба са негли и тіа прилагателни малцына, мнозына) назначи обаче, защо дрѹжина и братъ, когато се произносатъ съ прилагателните имена, оставатъ єдинственныатъ членъ та на-жэнскїа рода, и прійматъ множественныатъ те на-мужескїа прѣбываю, каквото шо ймъ значи и разумъ, н. п. бѣрни та ми дрѹжина, любезни та ми братїа (братья) кое то бы было по прѣрабо, ако бы се рекло бѣрна та ми дрѹжина, любезна та ми братїа (като шо свидѣтелствува и стара та пѣснь, коло то говори єдинствено „дрѹжино бѣрна згоборна“) защо то Слабенски се произноси, братїа, єдинствено така, любезна моя братїа, за множественъ разумъ, а множествено, любезни моя братїе, и гласъ и разумъ множественъ.

2. По еторылатъ примѣръ се кланятъ бања, дында, сабада, бѣра (коёто се говори по просто и бѣра) бања, бронда, сбинда (коёто има

збáтелныатз на нъо, сбýнъо, споретз пéрсы-
атз примѣрз, л нè сбýнє споретз втóрыатз).

,,Тáко ю благостына, гордына, мыласты-
на, сблтына, (коè то ôкончанїе на ына, нe ё
йко оûпотребытено въ прôстыатз йзыкъ, л
блесто нéго въ нéкои имена се оûпотреблá-
ба ôкончанїе то на ь, благость, гордость,
сблтостк).

,,Тáко ю вогына, Балхына, Грекына, Кна-
гына, Сербкына, рабына, ю дрѹги такыба.

3. По трéтїатз примѣрз се клонатз Астрономїа, Географїа, канцеларїя, скийїа, филосо-
фїа, ю дрѹги такыба.

,,Така ю сýчки те сóбственни щосè ôкон-
чаблатз на чисто, злхарїа, ислїа, Іереміа, ма-
ріа, софіа, Болгарїа, Германиа, Італїа, Россіа,
Сéрбїа (којто не прїйматз члéнз).

,,Така ю, бѣтіа, молиа, скорпіа, шіа,
змїа (којто по местѣ се гокори змїа непрѣ-
ко, юли сокращено ôтъ змїа змїа, ю прило-
жено а змїа).

На пéркото склоненїе принадлежатз ю слѣ-
дѹющи те имена, кој то са тóкмо въ мнó-
жественномо число оûпотребытени, гáши, гр҃-
ди, (гр҃ди, юли пéрси Олабéнски) гáсы, кá-
ши, мóши, нóши, нóжицы, сáни, (юли шай-
ни) сáжды. А броенїцы ю ўслы, по нéкои ме-

стъ се оўпотреблъватъ и ѿднѣствено броенъца, йъсл.

На това склоненїе принадлежатъ и оніа нарицателни имена, що се скончаватъ въ Славенското на ей, и ѿй, а по прости на а, и аи на а, и значатъ икона достоинство, н. п. архіерей, іерей, фарисеа, саддукей, (Иаизорей не може да се рече Иаизорей) злодѣя, прелюбодея, чародѣя, вмѣсто архіерей, іерей, фарисеи, саддукей, злодѣй, прелюбодѣй, чародѣй, и прѣиматъ членатъ на-женскія родъ, ако и да са со всѣми мѫжески, н. п. когато дойде архіерейта (което думаме и, владыка та) да слѣжи літургія. Когато дойде іерейта (което думаме попо) да вѣнча. Когато се похвали фарисеята (което є поправо ако вѣсѣ думло и писувало, когато се похвали фарисеи) и, злодѣята не мѣсанъ що ѿе да го срѣтне, но безъ размышленїе отиба на свое то злодѣянїе. И, въ старыата законы побиваха съ камене, прелюбодѣята, сички те тѣа споретъ примѣръ на боевода та и судїѧ та, ако и да са онъ ѿбви родъ, сир. можатъ да са и женски и мѫжески, н. п. той и таа боевода, той и таа судїѧ, архіерей, фарисеи, и іерей, не можатъ никогаш да вѣдатъ женски родъ. И злодѣй, и прелюбодѣй и дрѹ-

ги те, пра́влатъ жéнски те злодéйца или злодéйка, преюбодéйца или преюбодéйка, и прóчла. Тíлъ обáче мóжатъ по́правиано да се клéнатъ на етóро то склонéнїе като сóбстvenни те имена бе зчленено, сир. като мат. ф. éй, ѻро. ф. éй, мардохéй, и прóчла. Не предста́влáватъ обáче тоба́ и заснéнїе когáто са беэз члéнъ, кое́то предста́влáватъ когáто са съ члéнатъ (какóвъ бы́лъ да бы́лъ) н. п. дрѓгъ раздмъ предста́влáвалъ тоба́, ἥλθεν ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ, ὁ ἱερεὺς, καὶ, ὁ φαρισαῖος, καὶ, ὁ καῑρογος и прóчла, а дрѓгъ, ἥλθεν ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ, ὁ ἱερεὺς, καὶ, ὁ φαρισαῖος, καὶ, ὁ καῑρογος, и проч. За тоба́ є нðждно да прїиматъ ёдýнъ члéнъ, кой то мóже да ни опредéлва раздмъ, и да предста́влáва онеба́ ѿ мо́сните, та или жéнски или мðжески бы́лъ, не трéбва да ма́риме, защóто лко бы́хмесе смѹшлабли за тóл члéнъ че є жéнски а не мðжески рóдъ, трéб-каше пра́ведно да се смѹшимъ по́на́предъ за владéйка та, за бое́бода та, за плашà та, за сѹ-дїа та, за бащà та, и за дрѓги таки́ва (кои́то, со всёмъ ѿ сà мðжески, не тóкмо; ѿ прїиматъ жéнскїатъ члéнъ, но понéкои мðж-стъ въ Болгарíя сопралгáватсе и съ прилагáтели на-жéнскїа рóдъ, като н. п. ѿ го-бо́ратъ, Тж. риовска та бойбода, Видинска та

паша, добченска та влайдыка, кое то є бесмѧ
протибно на грамматически те праѣнила) та
послѣ зл архїерата, фарїссеата, злодѣята, и
зл дрѹги таквыя. Їшто да речеме зл саѣ-
дѹющи тє; тіа, совсѣмъ юсѧ и онъ мѹже-
ски, прїиматъ членатъ на срѣднїа рôдъ, краи-
ща та, градыща та, пѣтища та, трѣпища та,
и проч. Їшто не вѣдиме ли ѿще злющо па на
протибъ тоба, прилагателните на срѣднїа рôдъ
когато се сопрлгаблатъ со сѹществнителни си,
прїиматъ членатъ на лѹжескиа рôдъ, като н.
п. бысоки тє дрееса, кротки тє дѣца, и въ
числит. четири тє, петъ тє чвѣстка тѣаесни,
вместо бысоки та дрееса, кротки та дѣца;
тіа са се противни на грамматически те праѣ-
нила, но юшо можеме да чиниме когато є ѿ-
зыко ни въ неизвестни кременѣ салъ прїалъ
такиа непраѣности, които не прїиматъ ис-
праѣнїе, или лко прїиматъ испраѣнїе въ грам-
матика та, тїл тога не юшо да буде беке грам-
матика на - болгарскиа мазыкъ, но грамматика
на - неконизмъ сленъ и непотребаъ мазыкъ.

Склоненїе второе.

На второ то склоненїе се склонѣватъ съчи-
ки тє именѣ на лѹжескиа рôдъ, юсѧ ѿкончай-
ватъ на з, ь, и, и о.

П р и м ъ р и.

на-второто склоненїе.

П е р в ы й.

Ч и с л о є д и н с т в е н н о.

и.	а́пóстоло,	Потóко,
р.	на-а́пóстола, (ι) (*)	на-потóкатъ,
д.	на а́пóстолатъ,	на потóкатъ,
в.	а́пóстолатъ - ола,	потóкатъ,
з.	а́пóстоле.	потóче.

Ч и с л о м н о ж е с т в е н н о.

и.	а́пóстоли тε,	Потóцы тε,
р.	на-а́пóстоли тε,	на-потóцы тε,
д.	на а́пóстоли тε,	на потóцы тε,
в.	а́пóстоли тε,	потóцы тε,
з.	а́пóстоли.	потóцы.

(*) Потрéбните примѣчанія (назначенія) щосе йзискваша да се послѣдатъ неизбѣжно въ таѧ грамматика съкое на прилиично то си място, не положихасе на редътъ за две причины, първо да не смущаватъ зрењето ѹ оумѣтъ на-новоначални тε, а втъро, понеже са мнози, циѣха да произведатъ големо безчѣнje въ чинната рѣда грамматически, ѹ за това се положиха на краятъ съ приличните нѣмера, който обычно да ги гледа тамо.

Примѣръ вторыи.

Число єдинствено.

и.	Стáрецо,	дóмо,
р.	на-стáрца-реңа,	на-дóматз,
д.	на стáрецлатз,	на дóматз,
в.	стáрецлатз,	дóматз,
з.	стáрче.	дóме.

Число множествено.

и.	Стáрцы тe,	дóмобe тe,
р.	на-стáрцы тe,	на-дóмобe тe,
д.	на стáрцы тe,	на дóмобe тe,
в.	стáрцы тe,	дóмобe тe,
з.	стáрцы.	дóмобe.

Примѣръ третии.

Число єдинствено.

и.	Крáйо,	Григóрíй,
р.	на-крáйлатз,	на-григóрíл,
д.	на крáйлатз,	на григóрíл-григóрíю.
в.	крáйлатз,	григóрíл,
з.	крáю.	григóрíе.

Число множествено.

и.	Крáйобe тe, =	(Крáища тa) (2)
р.	на-крáйобe тe, =	— —

д. на кра́йове тε,	=	—	—
в. кра́йове тε,	=	—	—
з. кра́йове.		(крайифл).	

Число єдинствено.

и. Матф.éй,	Мáрко,
ρ. на-матф.éл,	на-мáрка,
д. на матф.éл-матф.éю.	на мáрка-мáркъ.
в. матф.éл,	мáрка,
з. матф.éе.	мáрко.

1. По пéрвыятах примéрз сé клóнатз ўг-
гелz, дїлболz, рáзчmz, шарáнz, (шафрáнz є-
динств. тóкмо) рýторz, потýрz, ёбржz, со-
бóрz, потóпz поáсz, собéтz, кéбóтz, и дрў-
ги такýва.

, „И сóбсткени тε Бóгz, Господь, Рýмz,
Океáнz, флабóрz, Сiоnz, Дýнаbz, ёгíпетz,
Нýлz, и дрўги такýка (єдинствено тóкмо
и беэчлéнно).

, Тáко и оўчýтель оўчýтели, мчýтель,
и зблáбителъ, мыгárъ, крастель, и дрўги такýка.

, Тáко и прорóкz, лiчченикz, свлащéнникz,
четбергóкz, платóкz, (песóкz єдинствен. тóк-
мо) ёблакz, поблакz, оўрóкz, дáнокz, бóлкz,
ráкz, (множеств. рацы, а нè раки, катó щосé
оўпотреблáва по нéкон мéстl непрáбо).

, „Бъкъ бъки непрабилно (и тре́буваше и-
ли отъ бъка да се произведе множеств. чи-
слъ бъки, или да се рече бъкъ бъкове, като
лъкъ лъкове, а не бъки като раки, защото
нелла прилагъръ за него).

, Тъко и кожухъ кожуси, пастухъ пасту-
си, метухъ метуси, патриархъ-реи, тиерархъ-реи,
попрагъ попрази, боздухъ, зладухъ, пердухъ,
женухъ (негли и дръги некон) не са оупотре-
бителни въ множествено то число.

, Такъ и близнечъ близнечи, жрецъ жре-
ци, швецъ швеци (негли и дръги некон та-
киба на еци).

2. По вторылатъ прилагъръ се клонатъ тбо-
рецъ, пъбенецъ, конецъ, колецъ, лобенецъ, четенецъ,
(четци, ако и да стой въ Олденско то чте-
ци отъ чтецъ, може бъаче и такъ да се оупо-
требвалъ), сватенецъ, юненецъ, теленецъ, залецъ
зайци (което се говори полеста и, залекъ
залици, като ѿблакъ ѿблаци) първенецъ, млад-
енецъ, братанецъ (което се говори по Ол-
денски братаничъ) сестринецъ, самодръжецъ,
и дръги такиба.

, Тъко и онъл щосе не окончаватъ на еци, а
принадлежатъ на тъл прилагъръ, като котли,
петели-гани, брели-ри, копени-пни, рижени-
жни, сърделъ сърдан (или сърдан), щър-

коља ѡжъркали (иај ѡфръкли), лакоть-кти, ноготь-гкти, лебъ лбъ, ѡрёлъ-рмъ, робъ рвъ, коберз-бръ, и дрѹги такыла. (Обесъ токмо ёдинствъ).

„Тако и сички те ёдиносложни, болъ бо-
лобе, ѿдръ ѿдробе, грайдъ грайдобе, ѿдъ ѿдо-
бе, стольъ стольобе, сбатъ сбатобе, братъ бра-
тобе, носъ нособе, лостъ лостобе, трѹпъ трѹ-
побе, кайнъ кайнобе, майнъ майнобе, членъ
членобе, бегъ богообе (погански) врагъ враго-
бе, (иај вразъ) прагъ прагобе, рогъ рогобе,
сайнъ сайнобе (које то въ злател. ёдинствъ. ѿ
оўпотребители и сине, и синко), брѣгъ брѣ-
гобе, ножъ ножобе, єжъ єжобе, брѣхъ брѣхобе,
грѣхъ грѣхобе, дѣхъ дѣхобе, прахъ прахобе,
пѣхъ (то єсть пердѣхъ, ёдинствено токмо)
пажъ (мышъ големъ) пажобе, гройшъ
гройшобе, кояшъ кояшобе, брошъ (не є оўпотре-
бители множествено) лукъ лукобе, осенъ
перстъ персти (иај прѣстъ прѣсти по прѣсто)
негли и дрѹги некои такыла. Назначъ, защо
отъ тіа некои въ множествено то число и-
матъ дбоалко ѿкончанїе като грайдобе и гра-
дифла, тралобе и тралница, а пажъ (токмо
пажифла множ. (негли и дрѹги некои. Назна-
чъ и тоба, защо въ некои имена отъ тіа,
въ множествено то число некои снѣматъ ѿк-

сін тε на пóдолныатз слóгъ, като щосд слéдюши тε, ѿдрz ѿдрóбε, столóбε, лoстóбε, ножóбε, грошóбε (л дрѓи нéкон говóратз, ножéбε, грошéбε, кошéбε) нéгли ѿвz дрѓи нéкон.

,На вто́рыатз (и на пéрбыатз) примéрz прина́длежатz и слéдюши тε непráвили, мóжж мóжjie (и́ли мóжъ, и́ли мóжтъ) трóнz тóрнъ (отz тéрнiе сокращéнно, и соск члéнz тóрнъ то, като бы́лiе то бы́лъ то єдýнствéнно) лíстz, лíстiе и́ли, лíстъе, и́ли лíстобε (коéтò є оўпотребýтелно, и, листò, множ. листi, и зри вz трéто то) стрáжж стрáжiе и́ли стрáжобε, прjтz прjтiе (и́ли прjтъе) кóлz кóлiе (и́ли кóлье) мýшz мýшiе (и́ли склонен.) мýшъе) и́ли мýшобε, и́ли мýшки (отz мýшка, коé то се ѻтиóси на пéрбо то склонéнiе вz жéнскíатz рóдz). А брátz брátiа (и́ли брátъа) и́ли брátобε.

,Тáко и отz онiа нéкон щосd ѻкончáватz на ь, цárь цárобε (и́ли цárie, отz коé то є произнiшлò царъ сокращéнно, и по нéкон тóкмо местл є оўпотребýтелно) пáстырь пáстыри, и́ли пáстырiе (и́ли пасты́ре по прóсто) монасты́рь монасты́ри, и́ли монасты́ре, кнáзвъ кнáзвobε, и́ли кнáзви, зéть зéтьобε (и́ли зéтог-е) ѿгнъ ѿгнióбε, дóждь дóждобε (и́ли дож-добè) фíль (слéнz) фíльобε, гóлубъ гóлубiе

(йли гълъбъкъ гълъбъе) камень камене (йли камене) корень корене (йли корене) а пламень пламени, малко є оѫпотребитеано множественно.

, Такиба са ю слѣдѹюри те кокошаръ (йли кокошкаръ) сбинаръ, говедаръ, конаръ, болокаръ, ѿчаръ, телчаръ, ѿвукаръ, черешаръ, крѹшаръ, слибаръ, гроздаръ, клацаръ, лозаръ, пждаръ, крастлбничаръ, боденичаръ, гржничаръ, ю дрѹги такиба, кои то можатъ да ѹматъ дво̀лко ѿкончане въ множествено то число, сир. кокошари ю кокошаре, сбинари ю сбинаре, говедари ю говедаре, ю проч. (като Болгарин ю болгаре, ю проч.).

, Назначѝ бо ѿбще, защо Бóгъ, Госпόдъ, Дѹхъ сватый, сватала Троица, сватала Богородица, ю сички те собствени имена никогаш не прїиматъ членъ, но склоняватсѧ като по Славéнски, съ тоба токмо различие, щето родителнии ѹма частица на, и. п. именителъ Бóгъ, Госпόдъ, Дѹхъ сватый, сватала Троица, сватала Богородица, ішанинъ, пётръ палеъз, григорий. Родителъ на-Бóга, на-господъ, на-Дѹха златаго, на-сватала Троица, на-сватала Богородица, на-ішанина, на-пётръ, на-пабла, на-григориј. Дателъ (непремѣнно като родителъ) по прости, юли) бéгъ, го-

сподъ, дъхъ сълатомъ, сълатъи троицѣ, сълатъи Богородицѣ, Іоаннъ, петръ, пъбадъ, григорио. Бинйтевенъ Божа, Господа, дъха сълатаго, сълатъю троицъ, сълатъю Богородицъ, Іоанна, петръ, пъбла, григориа.

„Нарицателни те кога то стоятъ заедно со собствени те въ слобо то, тогава ни то онъ прийматъ членъ, като н. п. кога то прати Богъ Аггелъ съсъ Габрийла да благослови пречистъи дъбъ, Марин. Когато оубиха пророка Захария. Царъ Александъръ гокореше на едини ти си. Зинонъ философъ подчабаше. Въ тъл примири не можеме пръбило да речеме Аггелатъ събой Габрийла, пророкатъ Захария, царъ Александъръ, философъ Зинонъ, гръшатъ прочее кой то ги оупотребляватъ така.

„Богъ, когато значи единаго истинаго Бога, токмо въ единствено то число се клони, а кога Балинскаго икоего, като Диа, Крона, Ермия, и дръги, и множествено се клони, и прийма членъ въ множествено то число, н. п. Боговете мазически, ложайбите Балински Богове, тако и дъхъ, когато значи дъха сълатаго, а иначе и множ. дъхове.

„А собствени ти имена, шото предстапляватъ беши бездъши, като Флеборъ, Дънакъ, Океанъ, Римъ, Виена, Парижъ, единъ отъ

нýхъ нéкогашъ прїйматъ члéнъ, а нéкогашъ нè, злшóто мóжеме да речéме ю, когá то преминáхмe, нíе, Дўнабо бéшесе разигрálъ, ю Дўнабъ, бéшесе разигрálъ, ю въ бинýтelenъ падéжъ тáко, когáто преминáхмe Дўнаблатъ, ю Дўнабъ, ю, "Океáно є ёднò пространно мóре, ю, "Океáнъ є, кой то юлъ сосъ члéнъ, юлъ беъзъ члéнъ се произнóслатъ, всегда юстылатъ опредéленъ рáзвmъ юматъ, но не мóжеме по тóл прилéбръ да речéме ю, Рýмо є ёдннъ стáръ голéмъ грáдъ, юлъ Вїéнна та се бýка по Тýрски Бéчъ, юлъ Флебóро є ёднà бýсóка горà, но Рýмъ є, Вїéнна се бýка, Флебóръ є, ю тобà бýба нéгли, злцóто тíл по бóлшей чáсти опредéллаблатъ се сосъ нарицáтени тe юменà, Рýмъ Вїéнна сосъ грáдъ, "Океáнъ сосъ мóре, Дўнабъ сосъ рéклъ, Флебóръ сосъ горà, Пáтмосъ сосъ ѿстробъ, ю проч. юнáче же мóжеха да прїйматъ нéгли, сýчки тe члéнъ. Тáко юслéдьюши тe прилагáтельни (юлъ причáстíя) въ ёднственno то чи-слò насрéднїя рóдъ не прїйматъ прóстíатъ члéнъ, но Сллбéнски се произнóслатъ беъзъ оў-стéчénie, коéто юла юста та сýла на-члéнатъ. Н. п. слéдьющee, предидéущee, бéдьющee, пре-шéдшee, насто́льщee, грлдéущee, злшóто, не мóжеме да речéме добrè, слéдьющe то, предидéу-

щє то, бѣдѹщє то и проч. а въ множествен-
но то числѣ и въ трьти рόды говóриме до-
брѣ, слѣдѹющи тє, и проч. та́ко и въ єдин-
ственno то числѣ на-мѹжескїа и жéнскїа рóдъ,
слѣдѹющїй илї - ѿ, слѣдѹюща та, насто́лїшїй
илї - ѿ, насто́лїща та, и проч.

„Тýка принадлежи да речеме и за слѣ-
дѹющи тє дателны падежи, който щє да оу-
потреблабме чисто по Славянски. Като, та-
ко въіба по болшей части, втѡ, үинетай ѿс
ѣпї тò плеїсou, по краинѣи мѣрѣ тѣлаки-
сou, по тамошнемѹ обычлю, ката тїн сун-
нїфетиан тѣ топ8, по вбди твоей да бѣде,
ката тò фѣлїриа с8 на үену. И въ дрѹ-
ги такіба саѹчан.

3. По третїлгъ примеръ се склонялатъ
гнóй гнóйове, рóй рóйове, знóй знóйове, лóй
лóйове (коèто се говóрят по мѣстѣ и, лой та-
жен. род.) змéй змéйове. (рай, и йней, и по-
кóй, и жрёбїй, нéгли и дрѹги нéкон, тóкмо,
єдинственno са оупотребители). А йрой, по-
рóй, прибóй, побóй, саѹчай, оулеj, лíшай,
множественno йрон, порон, прибóи, побóи,
саѹчан, оулен лíшан. Слáбїй илї слáвей илї
слáвїйче, множ. слáбїи, или слáвїйчета (коèто
по пѣкон мѣстѣ се дѹма и слáблкъ слáвлацы).

,,Тако и събствени те Георгий, Григорий, Василий, Димитрий Ильин (кесарь) Ильин (мъсъцацъ) Илларион, Феодор Ильин (и други те мъсъци) Философъ, Матфей, Андрей, Константин, Марко, Петко, Стойко, Христо, и други такива.

,,Налзначи ко ѿбще злшо простолюдно то ѿбыкновеніе произноси събствени те имена въ множествено то число та�, Григориевцы, Василиевцы, Георгиевцы, Марковцы, Петковцы, Иовановцы, но тоба употребленіе не требува да се примила за правдиво безъ нѣжда, а въ нѣжда, можатъ дасе оупотребляватъ, споретъ пословица та „нѣжда законъ и земѣнѣба“.

Склоненіе третіе.

На трето то склоненіе се клонятъ съчки те имена на-женскія родъ, кои то се окончаватъ на ы, и нареднія родъ на е, и на о.

Примѣръ.

на - трето то склоненіе.

Первый.

Число единствено.

и.	Радость та, (3)	Поле то,
р.	на - радость та,	на - поле то,

и. на радость та,
р. радость та,
з. радости.

на поле то,
поле то,
пóле.

Число множественно.

и. Рáдости те,
р. на-радости те,
д. на радости те,
к. радости те,
з. радости.

Полéта та, (4)
на - полéта та,
на полéта та,
полéта та,
пелéта.

Примъръ вторыи.

Число единственное.

и. лицé то,
р. на-лицé то,
д. на лицé то,
к. лицé то,
з. лицé.

Брéтишe то,
на - брéтишe то,
на брéтишe то,
брéтишe то,
брéтишe.

Число множественно.

и. лицá та,
р. на-лицá та,
д. на лицá та,
к. лицá та,
з. лицá

Брéтишla тa,
на - брéтишla тa,
на брéтишla тa,
брéтишla тa,
брéтишla

Примѣръ третій.

Число єдинственное.

и.	Знáменїе то,	І́дѣнѣ то, (5)
р.	на-знáменїе то,	на-і́дѣнѣ то,
д.	на знáменїе то,	на і́дѣнѣ то,
б.	знáменїе то,	і́дѣнѣ то,
з.	знáменїе.	і́дѣнѣ.

Число множественное.

и.	Знáменїа та,	І́дѣнѣта та,
р.	на-знáменїа та,	на-і́дѣнѣта та,
д.	на знáменїа та,	на і́дѣнѣта та,
б.	знáменїа та,	і́дѣнѣта та,
з.	знáменїа,	і́дѣнѣта.

Примѣръ четвертый.

Число єдинственное.

и.	Ѣстество то,	Джрбѣто-йли дрѣбото,
р.	на-Ѣстество то,	на-джрбѣто, на — —
д.	на ѥстество то,	на джрбѣто, на — —
б.	Ѣстество то,	джрбѣто, — —
з.	Ѣстество.	джрбо. дрѣбо.

Число множественное.

и.	Ѣстество та,	Джрблѣта-йли дрѣбеса та,
р.	на-Ѣстество та,	на-джрблѣта. на — —

- А. на єстества, на джрва та, на — —
- Б. єстества, джрва та, — —
- З. єстества. джрва дрееса.

1. По пе́рвыхълз приимѣръ се склонялз мѣлостъ, крѣтостъ, блѣгостъ, свѣтостъ, го́рестъ, корыстъ, болѣзнъ (коѣ то се говори по прѣсто болестъ) кости, лѣсть, ѿсь, жалостъ, младостъ, старостъ, худость, честъ, влѣсть, місль, лѣторасъ, бѣщъ, пѣщъ, нѣщъ, дѣбрь, дланъ, рѣши, пролѣти, ѿсенъ, ст҃уди, крѣбъ, множ. крѣви (или крѣвъ крѣви). Пе́рстъ, и памѧть (памѧти) и любовь, и зѣрахъ, токмо єдинственno са огнепотребителни, нѣгли и дрѣги нѣкои.

„Прѣсто то обыкновенїе много имена є променяло отъ тоба склоненїе, сир. отъ я на я, и склоняла ги по приимѣръ на-пе́рво то склоненїе и. п. цѣркви говори цѣркви, (или чѣркви, или цѣркви) сакрѣбъ сакрѣва, матеръ майка, баси, басна (или басна) сѣнъ сѣнка (или сенка) бѣши, бѣшика, кѣкоши, кокошика, дѣрѣбъ дѣрѣка, (или дѣрѣ), нѣгли и дрѣги нѣкои. а на протибъ отъ пе́рво то склоненїе отъ я на и. п. отъ сбѣшѣ сѣкви, нѣгли и дрѣги нѣкои.

„Тѣка принадлежатъ и нѣкои солинителни въ родобете. Както и. п. калъ, пепелъ, баръ,

прахъ, бечеръ, злъщо по єдни мѣстѣ се проинозосатъ жѣнски родъ, лѣ по дрѹги мѹжески. н. п. калъ тѣлѣ и калъ (или калътъ споретъ по мѣстнътъ членъ) пепелъ тѣлѣ и пепелъ, баръ тѣлѣ и баръ, прахъ тѣлѣ и прахъ, бечеръ тѣлѣ и бечеръ, нѣгли и дрѹги нѣкои, лѣ потъ: сѣкаде жѣнски родъ.

„Тако и срѣдни ге ~~люде~~, телѣ, птице, пиле, море, ѿре, магара. Жаревѣ, саѣме, ѿрле, момчѣ, момиче, биѹче, кѹче, отроче, птиче (фтиче) каче, царче, гржиче, бражче, скорче, (и барб. парче) светче, гольвче, прѣстенче, и Гжрче, Болгарче, Оржукче, Гурчѣ, Вбрѣйче, Врменлійче, кой то са кѹпно и оѹмлѣтили и ѹзијески.

„Тако и слѣдѹши те, шо то иматъ множествено число разлиично отъ предидѹши те, брѣме бременлѣ, брѣме бременлѣ, племе племенлѣ, име именлѣ, лѣ не брѣмета, брѣмета, племета, имета, нѣгли и дрѹги нѣкои такиба.

2. По твърьдътъ примѣръ се склонѧватъ, сърдце, (сърци) ийце, солнце (слънци) и дрѹги.

„И оѹмлѣти слоки, крила, коли, перци, сели, дрѹбици, пленци, телени, ждребени, ѿгнени, ѿренци, детени, и дрѹги такиба.

,,Тáко ю сокрóбíюще, пóприюще, сóнмиюще,
благáлиюще, тóржиюще, вмéстíлиюще, оúчýлиюще,
сðдýлиюще, мðчýлиюще, óгнýюще, пладнýюще, ле-
нýюще, вðнýюще, ю оúничижýтелни тe, женýющe
дeтýющe, рачýющe, носýющe, глаbýющe, ножýющe
(отъ нóжъ) ножýющe (отъ ногá, като книжи-
щe отъ книгá), тéлýющe ю дрðги.

3. По трéтíлгз примéръ се склонáватъ ко-
пїе, креющéнїе, вознесéнїе, оúспéнїе, богоаблéнїе,
срéтенїе, благобéщенїе, прошéнїе, прошéнїе,
люблéнїе, стоянїе, идéнїе, ходéнїе, спаванїе,
отъ кой то прóсто то óбыкновéнїе произнóси
нéкон сокращéнно на ё, вмéсто ю. н. п. лю-
блéнїе любéнё. Стоанїе стоянъ, бéгланїе бе-
гáнё, поанїе поанъ, (а отъ пéнїе пéнъ по
мéстъ) идéнїе иденъ, пїенїе пíенъ, питїе пи-
тъ, (като шо говориме естъ и питъ, отъ
йстїе и питїе) ходéнїе ходенъ, спáнїе (или
спаванїе) спанъ или спаванъ, а грóздїе грóз-
дe (или грóздъ прáвиано).

4. По четвéртылатъ примéръ се склонáватъ
божестбò, рождестбò, торжестбò, сðробестбò,
господестбò, содрðжестбò, челобéчестбò, мðже-
стбò, старéйшинстбò, бладычестбò, цárстбò,
мðчýгестбò, долострéйтестбò, отéчестбò,
превююдбéистбò, вðйстбò, искуствбò, вдовестбò,

робство, къмство, побратимство, мъжнчество, и дръги.

,,Тако и крилъ, блъдо, число, чрево, бърдо, блъто, жъло, жъто, място, тѣсто, монисто, точило, гнѣздо, зърно, ребро, село, чело, решето, а кармило, и злато, и сребро, токмо єдинствено са съпотребителни, нѣгли и дръги нѣкои.

,,Тако и слѣдующи те, които можатъ да иматъ по двѣ окончанія въ множественото число, н. п. тѣло тѣла и тѣлеса, слово слова и словеса, нѣбо нѣба и небеса, чудо чуда и чудеса, (а отъ която токмо колеса, а не и кола, защото кола значи по прости колесница, али колело колела по мястата).

,,Тако и слѣдующи те неправилни очи, оѫхъ оѫши, а не очка оѫха, (слв. и очеса оѫшеса правятъ, като слово словеса) рамо рамена а не рама, перо перъл (и перъл по мястата) листъ листа (което е прешло въ среденъ родъ отъ листъ мъж. родъ) нѣгли и дръги нѣкои такива.

,,На токъ склоненіе принадлежатъ и слѣдующи те, които са токмо во множественото число оѫпотребителни, оѫстъ, братъ, кола, нѣгли и дръги нѣкои. Назначи обаче защо по нѣкои мястъ и єдинствено се оѫпотреб-

блáблатъ тáко, братъ єдинств. браты мнóже-
стvенno. колà єдинств. колы́ множ. (â по мѣ-
стâ непрâбданo колà єдинств. колъâ пâки
множ.) â оûстâ, тâл и тíл оûстâ єдинств.
и множ. и когáто колà и братъ се склонá-
блатъ єдинств. и множ. принадлежатъ пéрвомъ
склонéнию, â оûстâ, въ єдинств. число
пéрвомъ, â въ множ. трéтiemъ.

Глава вторая.

Зл прилагáтельни тe имена.

Склонение четвёртое.

На четвёрто то склонение се склонáблатъ
сýчки тe прилагáтельни имена, кой то по Сла-
вéнски се ѻкончáблатъ бо ѻбще на ый и ѫй съ
разлýчны предидущи въкбы, и со оûс्�вéнiemъ
на x, â по прóсто претвáратъ послѣдна въ-
кба и на o.

Примѣри.

на-четвёрто то склонение.

Число единственno.

мъж.	жен.	сред.
и. сблáтъо, (6)	стблáтъ та,	сблáтъ то,
р. на-сблáтъа,	на-сблáтъ та,	на-сблáтъ то,

д. на сблаты́лтз,	на сблатá та,	на сблатó то,
б. сблаты́лтз,	сблатá та,	сблатó то,
з. сблаты́й.	сблатáл.	сблатóе.

Число множественно.

и. сблаты́ тε,	сблаты́ тε,	сблаты́ тε,
р. на-сблаты́ тε,	на-сблаты́ тε,	на-сблаты́ тε,
д. на сблаты́ тε,	на сблаты́ тε,	на сблаты́ тε,
б. сблаты́ тε,	сблаты́ тε,	сблаты́ тε,
з. сблаты́и.	сблаты́л.	сблатáл.

Со оғынчёніемз.

Единственное.

и. сблатз илі сбети́, сблатл-сбетл, сблато-сбето́,	
р. на-сблатз-сбети́, на-сблатл-сбе-	на - сблато-
	тл, сбето́,
д. на сблатз-сбети́, на сблатл-сбе-	на сблато -
	тл, сбето́,
б. сблатз-сбети́, сблатл-сбетл, сблато-сбето́,	
з. сблаты́й-сбети́. сблатлл-сбетл. сблато́е-сбе-	тъ.

Множественно.

и. сблати-сбети́, сблаты-сбеты́, сблати-сбети́,	
р. на-сблати-сбе-	на-сблаты-сбе-
ти,	ты́, сбети́,
д. на сблати-сбе-	на сблаты-сбе-
ти,	ты́, сбети́,

в. сбл̄ты-светы́, сбл̄ты-светы́, сбл̄ти-светы́,
з. сбл̄ти-светы́, сбл̄тыл-светы́, сбл̄тл - све-
ти.

„Такъ се склонѣлатъ сианый, мірный, саъ-
пый, старый, младый, трудный, болный, гор-
дый, твѣрдый, праздный, толстый, достой-
ний, прѣсный, тѣсный, чербеный, жёлтый, чёр-
ный, белый (а синий измѣетъ отъ тѣла,
зашто въ оуѣчненїе то се пише союзъ к. н. п.
синь, сина, синьо, като ѿ говѣримъ сина та-
боа, или синьо то цвѣтъ цвѣтѣше.) Голѣ-
мый, дебелый, гольй, босый, и дрѹги.

Тако и на ўй, като благій, оубогій, драгій,
дрѹгій, нагій, дольгій, многій (7) божій,
брожій, рижій, кроткій, крѣпкій, великий, маль-
кій, тажкій, глубокій, тенкій, царскій, Бол-
гарскій, Олбенскій, Сѣрбскій, Греческій, Тѣр-
скій, людскій, кучешкій, и оумалитѣли нѣ-
секій нісечокъ, высокій высококъ, малечкій
малечокъ, хублекій хублечокъ, тенечкій тен-
ечокъ, (и дрѹги такъbla много.) Обчій,
лобчій, лошій, (коєто се говѣри по мѣстѣ и
лешавый, и со оуѣчненїемъ лошавъ, а лошавъ
по мѣстѣ блѣсто болнавъ) ніщій, сухій, гла-
хій, кетхій, тихій, аихій, и дрѹги такъbla.

„Тако и онія ѿ са непрабилии въ Ола-
бенс. зашто пракатъ родитеанылатъ падежъ

на л, а не на а. Н. п. гóрнiiй гóрнаго, дóл-
ниiй дóлнаго, бнéшиiй бнeшинаgo, и прóчла,
коj то прóсто то óбыкновéнiе не различáла óтъ
пéрби тe шо сè óкончáлатъ на юи, но прáвило
сíчки тe при8подоблáба на ёдýнz примéръ,
а нéкои óтъ нíхъ разлýчно произnóси, н. п.
бнéшиiй, гокóри кóнкашиiй, бн8гренiй вж-
трешiй йаlь бнéтрешiй, и прóчла. (8)

,По тóл примéръ се склонáлатъ и раз-
с8дýтели тe (срabнiйтeli тe) и преbosходi-
тельни тe ймена, коj то се различáлатъ óтъ
положýтельни тe тóкло со слéд8ющи тe частí-
цы по, и наi. Н. п. дeбéлый-дeбéльо, пóдe-
бельо, наiдeбельо, бéльо пóбельо, наiбельо.
Тáко и со оúсéченiем, бéль, . пóбель, наi
бéль (9) мóжеle óбáче нéкогаш да үпотре-
блáбаме и чýсти тe Слабéнски преbosходiтель-
ни, н. п. пéрeжий, бмéсто наi пéркий, бы-
сочáйший, бле. наi бысóкий, и прóчла.

,Т8ка принадлежáтъ и óтéчественни тe и
притлажáтельни тe прилагáтельни. Н. п. Петróвъ,
Пáвловъ, Попóвъ, Сíмоновъ, коj то не сà др8-
го нíшо, тóкло оúсéченi óтъ совершéни тe
прилагáтельни притлажáтельни. Н. п. Петróвый
Петróвъ, Пáвловый Пáвловъ, Попóвый Попóвъ,
и прóчла. И йматъ разлýчие тóкло по то-
ка, зашóто тíл прíйматъ членz и когáто се

о́ус्�члтъ, н. п. отъ Пе́тровыи-Пе́тровыо, и́ со о́ус्�кчёнемъ Пе́тровъ Пе́трово кóнъ. Па́бловыи-Па́бловыо, и́ Па́бловъ Па́блово, тáко и́ Сто́льновъ-Сто́льново, и́ Іо́вльновъ-Іо́вльново, и́ проч. И́ кóлко то о́предѣлѣла раздѣлатъ, Пе́тровыо и́ Па́бловыо безъ о́ус्�кчёнемъ, тóл-кобъ и́ Пе́трово и́ Па́блово (кóнъ) со о́ус्�кчён-ниемъ. Такýба са и́ бнілъ чо се о́кончлбатъ на евъ и́ на инъ. Н. п. отъ А́лекз-А́лексéвъ, Георгіевъ, Васíліевъ, Димитріевъ, Матеевъ, предтечевъ, царéвъ, отцéвъ, стрѣлцéвъ, и́ проч. и́ отъ О́еодóра-О́еодóринъ, А́нна-А́ннинъ, Барбáра-Барбáринъ, сестрà-сестринъ, тéта тéтина (притлжáтельно, сир. ὁ τῆς θείας. А́ тетынъ, ко́ето по мѣстѣ се гобóри и́ лѣльинъ ὁ θεῖος) а́кълъ лѣльинъ, стрýна-стрýнинъ, на-на-наинъ, ба́ла-ба́бинъ, и́ дрѹги такýбы. А́ отъ чичлъ грéбѹаше да се начертáе чýчинъ (ко́ето є и́ о́упогребýтель по мѣстѣ) а́ не чý-човъ, бýдисе да се произвóди отъ чýчо, като мáрко отъ мáрко, тáко и́ отъ блады́ка блады́ковъ и́ блады́чинъ, и́ пр. Нéкои начертá-латъ злѹпогребýтель и́ отъ Пе́тровъ Пе-треевъ, Па́бловъ Пáблевъ, и́ проч.

, Тáко и́ жéнски те, и́ срéдни те по при-мѣрѹ начертéто то склонéнїе се склонáбъ н. п. Пе́троба та, Па́блоба та женà. множ. Пе́тро-

Пéтровы тe Пáбловы тe жeны. Пéтрово то Пáблово то дéтe, и пр. Тáко и Басíлeвa тa, Матфéевa тa, и Сéстрина тa, йннина тa, Басíлeвo то, Матфéевo то, сéстрино то, йннино то, и прóчлa.

Примéри.

За три тe ôкончáнїа на-мúжескїа рóдз.

Число єдинственno.

и. Пéтрово,	Алéксéвo,	Йннино,
р. на-Пéтроватz,	на-Алéксéватz,	на-Йннинатz,
д. на Пéтроватz,	на Алéксéватz,	на Йннинатz,
б. Пéтроватz,	Алéксéватz,	Йннинатz,
з. Пéтровz.	Алéксéвz.	Йннинz.

Число множественno.

и. Пéтрови тe,	Алéксéви тe,	Йннини тe,
р. на-Пéтрови тe,	на-Алéксéви тe,	на-Йннини тe,
д. на Пeтрови тe,	на Алéксéви тe,	на Йннини тe,
б. Пéтровы тe,	Алéксéвы тe,	Йннины тe,
з. Пéтрови.	Алéксéви.	Йннини.

„А ôніл щo сe ôкончáватz на ичz, тíл сa по бóльшeй чáсти не склонáеми вz Бóлгарскїатz йзи́кz. И понéже всегда стоятz со сóбственни тe (сир. соcз ôтéчески тe си) имена вz слóбо то, за тò и много рéдко прýиматz члéнz,

н. п. Георгий Василевич, Василий Георгиевич,
Столинъ Іоанновичъ, Іоанъ Столиновичъ, и
прочл.

, Но когато се слѣчи да се склонѣватъ, то-
гдѣ послѣдоватъ примириятъ на-собственни тѣ
именѧ, н. п.

и. Георгий Василевичъ,

ю. на-Георгіа Василевица,

д. на Георгіа Василевица, илъ Георгію Васи-
ліевичъ,

в. Георгіа Василевица,

з. Георгіе Василевица. Тако и Іоанъ Столин-
никовичъ, и Столинъ Іоанновичъ, и проч. Ъ въ
жѣнскіятъ рода со всѣмъ не сѧ огнотребѣл-
ни. (10)

, Ъ онілъ жѣнски именѧ иро се Ѳкончаватъ
на ыла, като Плѣбеница, Георгіевица, Столин-
никовица, Іоанновица, Пѣткеница, тіла не знѣ-
чатъ дѣрѣя пѣбова, и георгіева; и столин-
ова, но женѣ.

, Тако и онілъ иро се произвѣдатъ Ѳtz
земли тѣ, царства та, епархіи тѣ, градища та,
и селата, илъ се наричатъ изицески, склонѣ-
ватъ сѣкое на прилично то мѣ склоненїе, н. п.
Ѳtз Россія руссіанинъ, Ѳtз Африка африканинъ
(илъ африканецъ) Ѳtз Европа европеанинъ (илъ
европеецъ) Ѳtз Италия италіанинъ (илъ

італійцз) отъ Немциа нѣмецз, отъ Рима римлянинз, отъ Иоска москобециз, отъ Бенециа венецианциз, отъ Болгарія болгаринз, отъ Сѣрбія сѣрбинз, отъ Балхія балхз, отъ Бѣлиграда вѣлиградециз, габровециз, тѣрновециз, трѣбнѣциз, самокобециз, кестендейлециз, котлакициз, казанлажанинз, пазарджиҷанинз, отъ кои то прѣсто то ѡбыкнобенїе по болшей части и по Тѣрски пронзноси. Н. П. стамболіа, філіїбеліа, єдренеліа, пазарджикліа, габровліа, казанлажкаіа, вѣкореџлаіа, софїаліа, салмокобліа, и проч. (11).

Прилѣръ за оніл ѿто се ѡкончаблатъ на инз.

ЕДИНСТВЕНИО.

- и. **Болгаринъ,**
- р. **на-Болгарина,**
- д. **на Болгаринатъ, иль Болгаринъ,**
- б. **Болгаринатъ,**
- з. **Болгарине.**

МНОЖЕСТВЕНИО.

- и. **Болгари тѣ, иль = рече,**
- р. **на-Болгари тѣ, — = рече,**
- д. **на Болгари тѣ, — = рече,**
- б. **Болгари тѣ, — = рече,**
- з. **Болгари. — = рече.**

Тако и Россіянинъ, Персіянинъ, Олаванінъ, Европеанінъ, селянинъ, болгаринъ, Христіянинъ, а Турынъ, множестве. Има туры (каго от туркъ, а не турчи), и барбарски те душманы, вахеванінъ, пехливанінъ, и проч. който сички те можатъ да се клонатъ прѣбывано на второ то склоненіе, а женски те, Болгарка, Россіянка, Европеанка, селянка, христіянка и проч. на перко то, а средни те, Болгарче, Гюргче, Сръбче, Италіанче, французче, селянче, христіянче градинарче и проч. на трето то.

„Огъ предизложены те прече примирия, показвасе ибно, защо какви были да были имена та въ Болгарските изыкъ, отнесатсе токмо въ четвъри тѣ предположени склоненія, а не въ польного, и всакое име може да се клони прѣбывано и лесно по онѣл примирии.

Задача на имена.

Число единственно.

	м.	ж.	ср.
и.	Единъ ии, единъ ии,	единъ та, единъ та,	единъ то, единъ то,
р.	на-единъ, на-единъ,	на-единъ та, на-единъ то,	на-единъ то, на-единъ то,
д.	на единътъ, на единътъ,	на единъ та, на единъ то,	на единъ то, на единъ то,
с.	единътъ.	единъ та.	единъ то.

злаганій лишається.

Число множественное.

"Общо ю на трьи родове:

и.	Единъ тъ, *)	—	—	—
р.	на-единъ тъ,	—	—	—
д.	на единъ тъ,	—	—	—
б.	единъ тъ.	—	—	—

зательный лишается.

и. ю со оукъченіем.

и.	единъ,				
р.	на-единогъ,				
д.	на единогъ, иль единоличъ,				
б.	единогъ, тако ю единъ, единъ, като
пѣрви тъ.				

множ. "Общо ю на трьи родове.

и.	единъ,	—	—	—	—
р.	на-единъ,	—	—	—	—
д.	на единъ,	—	—	—	—
б.	единъ.	—	—	—	—
-

*) Единъ, злопотребительно се оупотреблява множественно, но разъмъ мѣшъ за вмѣсто нѣкои. Като н. п. тѣвѧ, единъ отъ нихъ стидѣха, а дрѣги бѣстанаха, може дасе рече прѣвилно ю, нѣкои отъ нихъ, ю проч.

Тáко ю

	м8ж.	жен.	срeд.
и.	Дбл та, (12)	дб̄е тe,	дб̄е тe,
р.	на-дбл та,	на-дб̄е тe,	на-дб̄е тe,
д.	на дбл та,	на дб̄е тe,	на дб̄е тe,
б.	дбл та.	дб̄е тe.	дб̄е тe.

збáтeленъ нéма.

жен. ю срeд. рóдъ.

и.	Тр̄и тe = троíца тa, (13)	трин тe,
р.	на-тр̄и тe = троíца тa,	на-трин тe,
д.	на тр̄и тe = троíца тa,	на трин тe,
б.	тр̄и тe = троíца тa.	трин тe.

м8ж. ю на тр̄и тe рóдн őбшo.

и.	Четбóрица тa,	четыри тe,
р.	на-четбóрица тa,	на-четыри тe,
д.	на четбóрица тa,	на четыри тe,
б.	четбóрица тa.	четыри тe.

Тáко ю

тáко ю

и.	Пeтина тa,	петь тe,
р.	на-пeтина тa,	на-петь тe,
д.	на пeтина тa,	на петь тe,
б.	пeтина тa.	петь тe.

Тáко ю шестиная тa, седминая тa, осминая тa, ю дебетиная тa въ м8жескїатъ тóкмо рóдъ

а десети на та не може да рече. ѕ шестъ тè, седми тè, осми тè, девети тè, десетъ тè и до сто и на три те роди ѿвши, тако и сто тè, двесте те, триста та, четыри тè стотинъ, петъ тè стотинъ, шестъ тè стотинъ, до хиляда. Тако и хиляда та, двести хиляди, до стоте хиляди, хиляда та хиляди (сир. міліёнъ) сички те тіл са ѿвши и на три те роди.

За чинни те числителни.

Кой то се склоняватъ непреложно по примѣръ на - прилагателни те.

мъж.	жен.	срѣд.
първи-ио,	пърбл - бл та,	пърбен-бо то,
втори-ио,	втора - ра та,	второе-ро то,
трети-ио,	трета - гла та,	третие-то то,
четвърти-ио.	четвъртла-ртла	четвертое-рто
	та.	то.
пълти-ио,	пълтл - та та.	пълтое - то то,
шести-ио,	шеста - та та,	шестое-сто то,
седми-ио,	седма - дла та,	седмое-дмо то,
осми-ио,	осма - сма та,	осмое-смо то,
девти-ио,	девла - та та,	девтое-то то,
дести-ио,	десла - та та,	дестое-то то,
единадести-ио,	—	—
дванадести-ио.	—	—

двáдесетыо, трíдесетыо, чéтыридесáтыо,
пятдесáтыо, шестдесáтыо, седмдесáтыо,
ослдесáтыо, дебедесéтыо, сóтий - сотыо,
двáсотый-тыо, — —
трисгóтныо, — —
чeтыригóтныо, петгóтныо, шестгóтныо,
и проч. тýслафиый, илì хïлáдныо, двëхïлáд-
ныо, трихïлáдныо, и проч. мïллïбнный-ыо,
двáмïллïбнный-ыо петмïллïбнный-ыо и проч.

Глава третiа.

За склонéнїе то на-мъстонмéнїл та.

Мъстонмéнїл та въ Бóлгарскiатъ мэзýкъ
са разлíчни, какбò то и въ Оллбéнскiатъ, и
суть саъдъющи те.

Мэзъ, ты, онъ, сéбе, сáлiкъ, сáмъ сéбе, са-
мýчакъ, салiсаненéчакъ, кóй, кóй то, нéкой,
нéкоини, нýкой, сéкой, кóй да є, кéй бы́лъ, кóй
бы́лъ да бы́лъ, ѿ, ѿто, ѿ да лé, ѿ бы́лъ,
що бы́лъ да бы́лъ, нéшо, нéшоси, нýшо,
тóй, тéизи, тóзи, мóин, мóйси, твóй, твóй-
си, сбóй, скóйси, чíй, чíй то, нéчий, нýчий,
нáши, бáши, ѿнкай (илю ѿнаи илю ѿнзи), ѿ-
ногéбый-оногéбъ, нéгокый-нéгокъ, тогéбый-
тогóбъ, нýхный-нýхенъ, тéхный-тéхенъ.

Послѣднѣя на мѣстонимѣніе го рода,
вѣдъ, начертаніе, число, падежъ, лицѣ, и
склоненіе.

Лични мѣстонименіа.

на-общія рода.

Число единствено.

и.	дѣзъ наꙑ ѿ, (14)	ты,	— —
р.	на-мѣне, (15)	на-тѣбе, на-сѣбе,	
д.	мѣне, ми,	тѣбе, ти, сѣбе, си,	
б.	мѣне, ме,	тѣбе, те, сѣбе се, (16)	

збалтеренъ лишилъ.

Число множествено.

и.	дѣы наꙑ нѣе, (17)	бы, наꙑ біе, — —
р.	на-наꙑзъ,	на-бѣзъ, — —
д.	наꙑзъ, ни,	бѣзъ, бы, — —
б.	наꙑзъ, наꙑ,	бѣзъ, бы, — —

збалтеренъ лишилъ.

Онъ.

	м.	ж.	ср.
и.	ОНъ,	ОНЛА,	ОНД,
р.	на-нѣго,	на-нѣла,	на-нѣго,
д.	на нѣго, нѣла, на нѣла, нѣй,	на нѣго, нѣла,	
б.	(18) нѣла, ѿ.	нѣго, го.	

МНОЖЕСТВЕННО.

и.	Они,	оны́,	они́,
р.	на-ни́хъ,	на-ни́хъ,	— —
д.	на ни́хъ, ни́хъ, на ни́хъ, ни́хъ, ни́хъ, ни́хъ,	— —	— —
к.	ни́хъ, ги.	ни́хъ, ги.	— —

Число единственное.

	м.	ж.	ср.
и.	Онъи, (19)	онáл,	онобл (ней о- нобл.)
р.	на-оногóбл,	на-онáл,	на-онобл,
д.	на оногóбл,	на онáл,	на онобл,
к.	оногóбл.	онáл.	онобл.

Число множественное.

и.	Онил,	оны́л,	онíл,
р.	на-онíл,	на-оны́л,	на-онíл,
д.	на онíл,	на оны́л,	на онíл,
к.	оны́л.	оны́л.	онíл.

Служ.

Число единственное.

	м.	ж.	ср.
и.	Салюк-лико,	салю́л-тъ,	салю́-то,
р.	на-салюк-лико,	на-салю́л-тъ,	на-салю́-то,
д.	на салюк-лико, на салю́л-тъ,	на салю́-то,	на салю́-то,
к.	салюк-лико.	салю́л-тъ.	на салю́-то.

Ч и с л о м н о ж е с т в е н н о.

и.	Сáми-тε,	сáмы-тε,	сáми-тε,
р.	на-сáми-тε,	на- сáмы-тε,	на- сáми-тε,
д.	на сáми-тε,	на сáмы-тε,	на сáми-тε,
б.	сáмы-тε.	сáмы-тε.	сáми-тε.

„Тáко ѿ салсамýчкíй, салсамненéчкíй, непрелéнно като прилагáтелни тε въ четвéрто то склонéнїе.

К ó й.

Ч и с л о є д и н с т в е н н о.

л.	ж.	ср.
и.	Кóй,	ко̀л,
р.	на-коѓ,	на- ко̀л,
д.	на коѓ, комъ,	на ко̀л,
б.	коѓ.	ко̀л.

Ч и с л о м н о ж е с т в е н н о.

и.	Коѝ,	коѝ,	коѝ,
р.	на-коѝ,	на- коѝ,	на- коѝ,
д.	на коѝ,	на коѝ,	на коѝ,
б.	коѝ.	коѝ.	коѝ.

„Тáко ѿ кóйтo, ко̀лтo, ко̀етo, коѝтo, съ тобà тóклю разлýчїе ѿто бстáблa то-to и въ трѝ тe рóдокe, ѿ въ дбèтe числa непрелéнáемо. Назначѝ ѿ тобà, защò тóка то-to

не є члéнъ, но частíца кој то се оўпотреблáвá въ бóзносítелните лéстонménij и имена, като н. п. когáто пытa нéкой, та отгокáрале, чíй; чíйто, кóй; кóй то, щo; щото, дé, илì гдé, илì дéка; дéго, дéклато, каквò: каквóто, кóлкавъ; кóлкавъ то, защò; защò то и проч. (*)

,,Тáко и сложéнни тe, койдаё, койбýлъ, койбылждалбýлъ, нéкой, ѿекойси, секой, и проч.

(*) Сапóнóвъ се вýди да не є познáлъ че въ тóя слéчай тóвà то не є члéнъ, но частíца не скла-
нáема. И понéже є мыслíлъ да є члéнъ, за
да го сохрани прáвиленъ и въ мнóжеств. числò,
тáко го є сúпостребíлъ въ євáнгелíето си, въ
главà 21, стíхъ 12. въ МАТД. „И изгóни сýчи-
ките койте продáваха, и кóпéваха въ чéркова“
вмéсто който предáваха. Въ тáм йстата гла-
вà мóже да вýди нéкой довблыг такíва при-
мéры, и дрéги любопýтны преkóды, като щò
є превéдено и въ главà 9. стíхъ 8. а като вý-
дéха народы тe чéдéхаса, и прославиха бóга,
кóгóго дáде таквáсь влáсть на чéловéцы тe.
Бмéсто, и прославиха бóга, кóйтo дáде влáсть“
и проч. Такà є превéдено, нéгли защò въ Грé-
ческото стóй, και ἐδόξασαν τòν Θεòν τòν
δóнта ἐξεσίαν τοιαύτην. Но и да стóй тáко
въ Эллинското, въ прóстыята Грéчески преkóдз
стóй, ὁ ὅποῖος ἐδωже, а не τòн ὅποῖον ἐδωже.

Т о й.

Ч и с л о ё д и н с т в е н н о.

	м.	ж.	ср.
и.	Т о й, т о й,	т а л а,	т о б а,
р.	на - т о г о б а , —	на - т а л а ,	на - т о б а ,
д.	на т о г о б а , — и т о м ё б а ,	на т а л а ,	на т о б а ,
в.	т о г о б а . —	т а л а .	т о б а .

Ч и с л о м н о ж е с т в е н н о.

и.	т и , и л и т и л а ,	т и л а ,	т и л ,
р.	на - т и л ,	на - т и л ,	на - т и л ,
д.	на т и л ,	на т и л ,	на т и л ,
в.	т и л .	т и л .	т и л .

М о й.

Ч и с л о ё д и н с т в е н н о.

	м.	ж.	ср.
и.	м о й (и с о с з члéнз) и о ,	м о ѡ т а ,	м о ё т о ,
р.	на - м о й л - о й а т з ,	на - м о ѡ т а ,	на - м о ё т о ,
д.	на м о й а т з ,	на м о ѡ т а ,	на м о ё т о ,
в.	м о й а т з .	м о ѡ т а .	м о ё т о .

Ч и с л о м н о ж е с т в е н н о.

и.	м о й т е ,	А р ё г и т е р о .	т а л к о	—	—	—
р.	на - м о й т е ,			—	—	—
д.	на м о й т е ,			—	—	—
в.	м о й т е .			—	—	—

, Тáко и мóйти, тбóй, тбóйси, сбóй, сбóйси.

Ч í й.

Число єдинствено.

	м.	ж.	ср.
и.	Чíя,	Чíл,	Чíе,
р.	на-чíи,	на-чíл,	на-чíе,
д.	на чíи,	на чíл,	на чíе,
к.	чíи.	чíл.	чíе.

Множественно чíи и на трíх рóдóбe.
Тáко и чíи то, нéчíи, нíчíи.

Н á ш з.

Число єдинствено.

	м.	ж.	ср.
и.	Нáшz-ю,	нáшa тa,	нáшe тo,
р.	на-нáшíл-лтz,	на-нáшa тa,	на-нáшe тo,
д.	на нáшz-лтz,	на нáшa тa,	на нáшe тo,
к.	нáшz-лтz.	нáшa тa.	нáшe тo.

Число множествено.

и.	Нáши тe,	—	—	—	—
р.	на-нáши тe,	—	—	—	—
д.	на нáши тe,	—	—	—	—
к.	нáши тe.	—	—	—	—

, Тáко и вáшz, а дрéги тe тогéвые, оно-
гéвые, пýхивые, тéхивые, склоня́батse прáви-

но по примѣрѣ тѣх на-четвѣртѣхъ то склоненіе на-прилагательнѣе имена.

,Тѣка принадлежатъ и бопросытейнѣе и отвѣщателни тѣ, какоѣ, какбл, какбо. Такоѣ, такбл, (иай такба) такба (коѣ то є непрѣбываюо но оупотребилено, и требуаше да се рече такбо) множ. такбл (иай такбл) обще и на трѣ тѣ родовѣ. Снакоѣ, онакба, онакобо. И сложенни тѣ некакоѣ, никакоѣ, сѣакоѣ, и колькабо, колькабла, колькабо, толькабо, толькабла, толькабо, и колькабечокъ, колькабечка, колькабечко, и проч. ѿ, ѿ да є, ѿ быао, ѿ быао да быао, неющо, неющи, ияющо. И проч.

Глагол четвертад.

зл Глаголатъ.

Глагол є чистъ словъ склоненіема (иай лѣчише реірѣ начертаніема) и изблѣка дѣйствіе иай сграданіе, иай срѣдно иѣшо. Послѣднютж же глаголъ наклоненіе, залогъ, родъ, видъ, начертаніе, число, лицо, брѣмѧ, и сопраженіе.

, Понеже существительное глаголъ єсмъ, оупотреблясѧ по болѣшей чисти союз дрѣгнѣ тѣ глаголи въ прешедшемъ времени, и наричасѧ спомогательнѣ, (какбѣто и глаголъ ѿимъ,)

Задържете помага ѝ да дръгите глаголи да напретъкватъ некон временà, затова се излагатъ искро той, като нѣжденъ, да по тойлик на редъ дръгти те.

Сопраженіе.

На спомогателната глаголъ са (20.)

Наклоненіе изложителное.

Бремя настоящее.

Число единствено.

{ Ёсли-салъз,
 ёси-си,
 ёстъ- є (21),

Число множествено.

ёсли-сле (йли смы),
 ёсте-сте,
 ёстъ- сл (22).

Прешедшее несокершеннное.

{ бѣхъ (23),
 бѣше тъ,
 бѣше ѿнъ-на-но,

бѣхле,
 бѣхте,
 бѣхла.

Бремя прешедшее.

Ч. Е.

Ч. А.

{ бѣлъ, ла, ло салъз,
 бѣлъ, ла, ло си,
 бѣлъ, ла, ло є,

бѣлъ сле,
 бѣлъ сте,
 бѣлъ сл.

Непредѣленое совершенное.

{ бѣдѣхъ,
 бѣдѣ тъ,
 бѣдѣ ѿнъ, на, но.

бѣдѣхле,
 бѣдѣхте,
 бѣдѣхла.

БРЕЛА ВЪДЪЩЕЕ.

МНОГОКРАТНОЕ.

Ч.	Е.	Ч.	Л.
	{ ѡе (24) самъ (25), ѡе са॒,		
	ѡе си,		ѡе стъ,
	ѡе є,		ѡе са.

ВЪДЪЩЕЕ ЕДНОКРАТНОЕ.

{ ѡе въдѣлъ-въдѣлъ (26), ѡе въдѣле-въдѣле,	
ѡе въдѣшъ-въдѣшъ,	ѡе въдѣте-въдѣте,
ѡе въдѣ-въдѣ,	ѡе въдѣтъ-въдѣтъ.

Наклоненіе поклонительное.

БРЕЛА НАСТОЛЩЕЕ.

{	нѣка салъ,	-нѣка са॒,
	въкай - нѣка си,	въкайте-нѣка стъ,
	да въкай- нѣка є,	да въкайтъ-нѣка са.

ВЪДЪЩЕЕ.

{	въдѣн-въдѣн,	въдѣте-въдѣте,
	да въдѣ,	да въдѣтъ-въдѣтъ.

Наклоненіе сослагательное.

БРЕЛА НАСТОЛЩЕЕ.

{	ако самъ, и, ако да самъ,	ако са॒-ако да са॒,
	ако си, — — —	ако стъ, — —
	ако є, — — —	ако са. — —

Наклоненіе неопределеннное.

Быти (охъпотребит. тѣмъ, може быти.)

Преходливе и прешедше.

Ч. е.

Ч. м.

лко бéхз,	лко бéхме,
лко бéшe тъ,	лко бéхте,
лко бéшe єнз, на, но, лко бéхла.	лко бéхла.

Да би о прошедше.

лко самж бклиз, лà, лè,	лко слie былѝ,
лко си былз, лà, лè,	лко стe былѝ,
лко є былз, лà, лè..	лко сa былѝ.

, Тъка може да причисли некој, и, лко бéхз бклиз, и, лко бéхз бклиз.

Егдагифе.

лко бждемз-бждемз,	лко бждеме-бждеме,
лко бждешз-бждешз,	лко бждете- —
лко бжде-бжде.	лко бждатз- —

Друго егда.

лко ѱемз бкъ,	лко ѱеме бкъ,
лко ѱешз бкъ,	лко ѱете бкъ,
лко ѱе бкъ.	лко ѱатз бкъ.

Причастие (75.)

Общо на сýчки те рóдobe.

Бждаки (по Сéрбски) иай бждаки (по Рéсски.)

, Дрѓите глаголи сýчките са почетни праќани и къ Гéлгарскијatz мзéкz, и относатсе къ четвýри тóкмо разлиčни сопражéнїа, на

амз, ємз, имз, ї амз, н. п. дáбламз, бíемз,
хóдимз, бáнліз (*) на-ко́й то ктóро то лицé
бесмà прáбилио ї лéсно се начертáла лко про-
мéнишz мz ôткz пéрбо то лицé на шz, н.
п. дáбліз, дáблашz, бíемz, бíешz, хóдимz,
хóдишz, тáко ї трéто то се начертáла лко ї-
зостáвишz тéкмо лиz ôткz пéрбо то лицé, н.
п. дáбліз-дáба, бíемz-бíе, хóдимz-хóди, бá-
нліз-бáна, (28) ї прéчла.

Примéрж первый.

Сопраложенїе пербо.

За сýчки тe ôйя глагóлы щe сe ôкончá-
кацk на амz, на-ко́й то ктóро то лицé начер-
тáла на ашz, а трéто то на а.

Залогж дѣйствителныи.

Наклоненїе изложитеаное.

Брeмa настоащee.

ед.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{дáбламz,} \\ \text{дáблашz,} \\ \text{дáблa.} \end{array} \right.$	$\left\{ \begin{array}{l} \text{кдýгламz (29),} \\ \text{кдýглашz,} \\ \text{кдýга.} \end{array} \right.$

(*) Тáко ї Сéрбинz Бéкz Сteфáнeвичz вz свóята
Сéрбска Грамматика, ѹздáннаа oў Вéнна вz
1814. лéто. Тéкмо трí сопраложéніј юма на амz,
єм, имz, каралz, брэмz, творимz.

мн.	А́дмале,	{	Бд́игаме,
	А́дмале,		Бд́игате,
	А́дмале.		Бд́игатз.

БРЕМЛ ПРЕХОДАЩЕ.

ед.	А́дмалх,	{	Бд́игах,
	А́дмалше тъ,		Бд́игаше тъ,
	А́дмалше ѿнз, на, но.		Бд́игаше ѿнз, на, но.

мн.	А́дмалхме,	{	Бд́игахме,
	А́дмалхте,		Бд́игахте,
	А́дмалха.		Бд́игаха.

ПРЕШЕДШЕ.

ед.	А́дмалз, аа, ло (30) салз,	{	Бдигалз, аа, ло салз,
	А́дмалз, аа, ло си,		Бдигалз, аа, ло си,
	А́дмалз, аа, ло є.		Бдигалз, аа, ло є.

мн.	А́дмали сме,	{	Бдигали сме,
	А́дмали сте,		Бдигали сте,
	А́дмали са.		Бдигали са.

ЧАБНОПРЕШЕДШЕ.

ед.	А́дмалах, аа, ло, бéх,	{	Бдигалах, аа, ло, бéх,
	А́дмалах, аа, ло бéше		Бдигалах, аа, ло, бéше
	тъ,		тъ,

ед.	А́дмалах, аа, ло бéше ѿнз,	{	Бдигалах, аа, ло бéше ѿнз,
	на, но.		на, но.

мн.	дѣмѣли бѣхме,	бдиગѣли бѣхме,
	дѣмѣли бѣхте,	
	дѣмѣли бѣха.	

сд.	дѣмѣхъ (31),	бдиગѣхъ,
	дѣмѣ тѣ,	
	дѣмѣ ѿнъ, на, но.	

мн.	дѣмѣхъ,	бдиગѣхъ,
	дѣмѣхъ,	
	дѣмѣхъ.	

Непредѣленое первое (оу́члѣтѣленое.)

сд.	дѣмѣхъ (31),	бдиગѣхъ,
	дѣмѣ тѣ,	
	дѣмѣ ѿнъ, на, но.	

мн.	дѣмѣхъ,	бдиગѣхъ,
	дѣмѣхъ,	
	дѣмѣхъ.	

Непредѣленое второе (е́динокрѣтное.)

сд.	продѣмѣхъ (32),	бдигнахъ,
	продѣмѣ тѣ,	
	продѣмѣ ѿнъ, на.	

мн.	продѣмѣхъ,	бдигнахъ,
	продѣмѣхъ,	
	продѣмѣхъ.	

Непредѣленое третье.

сд.	продѣмѣхъ, ла, ло	бдигнахъ, ла, ло
	слѣхъ,	
	продѣмѣхъ, ла, ло си.	

мн.	продѣмѣхъ, ла, ло є.	бдигнахъ, ла, ло є.
	слѣхъ,	
	продѣмѣхъ сл.	

Непредѣлное четвертое.

	{ продѣмѣз, ла, ло бѣхъ,	{ бдигнѣз, ла, ло бѣхъ,
ед.	{ продѣмѣз, ла, ло бѣшѣ тѣ,	{ бдигнѣз, ла, ло бѣшѣ тѣ,
	{ продѣмѣз, ла, ло бѣшѣ ѿнъ, на, но.	{ бдигнѣз, ла, ло бѣшѣ юнъ, на, но.
мн.	{ продѣмѣли бѣхли, { бдигнѣли бѣхли,	{ бдигнѣли бѣхли,
	{ продѣмѣли бѣхте, { бдигнѣли бѣхте,	{ бдигнѣли бѣхте,
	{ продѣмѣли бѣхла. { бдигнѣли бѣхла.	{ бдигнѣли бѣхла.

Ездѣщее первое (многократное.)

	{ ѡзе да дѣмѣли,	{ ѡзе да бдѣгали,
ед.	{ ѡзе да дѣмѣши,	{ ѡзе да бдѣгалишь,
	{ ѡзе да дѣмѣла.	{ ѡзе да бдѣгала.
мн.	{ ѡзе да дѣмѣли,	{ ѡзе да бдѣгали,
	{ ѡзе да дѣмѣти,	{ ѡзе да бдѣгати,
	{ ѡзе да дѣмѣтиз.	{ ѡзе да бдѣгатиз.

Ездѣщее второе (единократное.)

	{ ѡзе да продѣмѣли,	{ ѡзе да бдѣгнеми,
ед.	{ ѡзе да продѣмѣши,	{ ѡзе да бдѣгнемишь,
	{ ѡзе да продѣмѣла.	{ ѡзе да бдѣгнеме.
мн.	{ ѡзе да продѣмѣли,	{ ѡзе да бдѣгнеми,
	{ ѡзе да продѣмѣти,	{ ѡзе да бдѣгнети,
	{ ѡзе да продѣмѣтиз.	{ ѡзе да бдѣгнатиз.

Б8Д8ЩЕЕ ТРЕТЬЕ (МНОГОКРАТНОЕ.)

ед.	{ А8мл щемз (33), А8мл щешз, А8мл ще.	{ Бдигл щемз,
		{ Бдигл щешз,
		{ Бдигл ще.

мн.	{ А8мл щеме, А8мл щете, А8мл щатз.	{ Бдигл щеме,
		{ Бдигл щете,
		{ Бдигл щатз.

Б8Д8ЩЕЕ ЧЕТВЕРТОЕ (ЕДНОКРАТНОЕ.)

ед.	{ прод8мл щемз, прод8мл щешз, прод8мл ще.	{ Бдигнл щемз,
		{ Бдигнл щешз,
		{ Бдигнл ще.

мн.	{ прод8мл щеме, прод8мл щете, прод8мл щатз.	{ Бдигнл щеме,
		{ Бдигнл щете,
		{ Бдигнл щатз (34) и (35.)

Наклонение ПОВЕЛИТЕЛЬНОЕ,

Бремя настолщее.

ед.	{ А8май, да д8мл.	{ Бдйгай,
		{ да бдйга.

мн.	{ А8майте, да д8матз.	{ Бдйгайте,
		{ да бдйгатз.

Бремя непредъялое.

ед.	{ прод8май, да прод8мл.	{ Бдигни (36),
		{ да бдигне,

мн.	{ продъмлйтє, { вдигнєтє, { да продъмлатз. { да вдигнатз.
-----	--

Езаклоненіе желателное (или сослагательное) и подчинительное (37.)

Время непредѣльное.

сд.	{ дано́ продъмлахз,	{ дано́ вдигнєхз,
		{ дано́ вдигнєше ты,
		ты,
мн.	{ дано́ продъмлаше онз, на, но.	{ дано́ вдигнєше онз,
		на, но.
		{ дано́ продъмлахме,
	{ дано́ продъмлахте,	{ дано́ вдигнєхме,
		{ дано́ вдигнєхте,
		{ дано́ продъмла.

, Тáко и въ подчинительто, ако продъмлахз, ако вдигнєхз непрелѣнио.

По тóй прилиѣрз се начертáватъ зýмамз (или зéмамз) дáбламз, познáбламз, плюбамз, писчбламз, мииндбламз, разчлѣбламз, лéгамз, процилбламз, кáзчбламз, вѣнчáбламз, отбламз, затбламз, сблѣшчбламз, наре́дчбламз, послѣдчбламз, ѡстѣдачбламз, ѡстламз (или ѡстанчбламз) пома́зчбламз, собиралмз, избиралмз, збиралмз, пробиралмз, пребиралмз, разбиралмз, отбиралмз, прибиралмз, тáко и отъ чисти тe Оладжéнски нéкон, кои то мóжатъ да ўматъ дбóй-

но ѿкончанїе въ простиатъ ѹзъкъ, и. п. ѿтъ раздробллю раздроблбламъ илъ раздроббламъ, премѣнлю премѣнбламъ, илъ променбламъ, раздѣллю раздѣлбламъ, склонлю склонбламъ илъ склонбламъ, ѡскорбллю ѡскорблбламъ илъ ѡскорбламъ, ѡблбллю ѡблблбламъ илъ ѡблбламъ, ѡзлобллю ѡзлоблбламъ илъ ѡзлоббламъ, и дрѹги такиба многое множество. Избѣждатсѧ ѿтъ тѹка, знамъ и ѹмъ, кой то се ѿтносятъ на второ то сопреженїе, защото второ то и трето то лицѣ праѣатъ наешъ, и е, зналихъ, знавешъ, знаде, ѹмъ, идешъ, ѹде, зато всѧ дѣлатъ и, знаемъ, ѹдѣмъ, заради второ то и трето то лицѣ.

,Тако и срѣдни те, сир. кой то неса оупотребителни въ страдателныатъ залогъ, и. п. лѣтѹбламъ, знамѹбламъ, знамъ, быбламъ, бегамъ, почивамъ, оумиралъ, ко скрѣснѹбламъ, стабламъ, падамъ, сѣдинѹбламъ, и дрѹги такиба шо принадлежатъ здѣ (38.)

Залогъ страдателныи.

Страдателни те глаголи (въ Болгарскіятъ ѹзъкъ) начертаніе непремѣнно въ сїчки те времена, како то и дѣйствиителни те, съ товѣ токмо различїе шо имъ се притѣра єдно се (39) илъ предъ нѣхъ илъ по нѣхъ споретъ

потрёба та. Н. п. глаголи дѣйствітелнїи дѣмлз, вдѣглаз, слѣглаз, като прѣиматъ при сеѣ се, дѣмлсє, вдѣгламсє, слѣгламсє, вѣкатъ страдателни. И затобасе неизложиха осбѣни ѿбралзи зл нѣхъ, защо сеѣой може да ги начертабла лесно безъ никаква погрешностъ ако притѣрл, каквото што рѣкохме, при всакое лишъ, и число, и време се, н. п. дѣмлсє, дѣмлшсє, дѣмлсє, и множ. дѣмллесє, дѣмлтесє, дѣмлшесє, тѣко и бз преходлшии, дѣмлхсє, дѣмлшесє ты, дѣмлшесє ѿнъ, на, но. Дѣмлхмесє, дѣмлхтесє, дѣмлхасє. Тѣко и дѣмлаз самъ се, и дѣмлаз бехъ се, (или дѣмлаз се самъ, дѣмлаз се бехъ, или и предъ глаголатъ, азъ самъ се дѣмлаз, азъ бехъ се дѣмлаз) по той начинъ и дрѣги те сѣчки те времена се начертатъ. Тѣко и вдѣгламсє, и слѣгламсє, и проч. (40)

„Така се начертатъ и онія глаголи што ги нарѣчатъ Грамматикописатели те возбрѣни (μέσα δῆματα) ѿгледъблсє, пременъблсє, срамъблсє, полійнъблсє, и дрѣги такиа што принадлежатъ на токи сопраженїе.

„Тѣко и онія што ги нарѣчатъ ѿѣши (ἐπίμεσα) расхождлсє, нальмсє (нальюса) и дрѣги.

Примѣръ втoрый.

Сопряженіе второе.

За съчки тѣ ѿніл глаголи ѿсѣ ѿкончаватъ
на емъ, на-коѣ то ктoро то лицѣ се начертаба
на ешъ, а трѣто то на е.

Залогъ дѣйствителный.

Наклоненіе изъвнителное.

Бремя настоящее.

ед.	{	пýшемъ,	{	бíемъ,
		пýшешъ,		бíешъ,
мн.	{	пýши.	{	бíи.
		пýшемъ,		бíемъ,
	{	пýшете,	{	бíете,
		пýшатъ.		бíятъ.

Бремя переходящее.

ед.	{	пýшехъ,	{	бíехъ,
		пýшешъ тѣ,		бíешъ тѣ,
		пýшешъ ѿнъ, на, но.		бíешъ ѿнъ, на, но.
мн.	{	пýшехъ мѣ,	{	бíехъ мѣ,
		пýшехъ тѣ,		бíехъ тѣ,
		пýшехъ.		бíехъ.

Преши́дше.

ЕД.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{пи́салъ, ла, ло са́мъ,} \\ \text{пи́салъ, ла, ло си,} \\ \text{пи́салъ, ла, ло є.} \end{array} \right.$	$\left\{ \begin{array}{l} \text{би́салъ, ла, ло са́мъ,} \\ \text{би́салъ, ла, ло си,} \\ \text{би́салъ, ла, ло є.} \end{array} \right.$

МН.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{пи́сали смѣ,} \\ \text{пи́сали стѣ,} \\ \text{пи́сали са.} \end{array} \right.$	$\left\{ \begin{array}{l} \text{би́сли смѣ,} \\ \text{би́сли стѣ,} \\ \text{би́сли са.} \end{array} \right.$

Длебно преши́дше.

ЕД.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{пи́салъ, ла, ло бѣ́хъ,} \\ \text{пи́салъ, ла, ло бѣ́-} \\ \text{\quad ше тѣ́,} \\ \text{пи́салъ, ла, ло бѣ́шѣ} \\ \text{\quad ѿнъ, на, но.} \end{array} \right.$	$\left\{ \begin{array}{l} \text{би́салъ, ла, ло бѣ́хъ,} \\ \text{би́салъ, ла, ло бѣ́-} \\ \text{\quad ше тѣ́,} \\ \text{би́салъ, ла, ло бѣ́шѣ} \\ \text{\quad ѿнъ, на, но.} \end{array} \right.$

МН.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{пи́сали бѣ́хме,} \\ \text{пи́сали бѣ́хте,} \\ \text{пи́сали бѣ́хла.} \end{array} \right.$	$\left\{ \begin{array}{l} \text{би́сли бѣ́хме,} \\ \text{би́сли бѣ́хте,} \\ \text{би́сли бѣ́хла.} \end{array} \right.$

Не предъяное пербо.

ЕД.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{пи́салъ, (41)} \\ \text{пи́са тѣ́,} \\ \text{пи́са ѿнъ, на, но.} \end{array} \right.$	$\left\{ \begin{array}{l} \text{би́салъ,} \\ \text{би́са тѣ́,} \\ \text{би́са ѿнъ, на, но.} \end{array} \right.$

МН.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{пи́сали,} \\ \text{пи́шти,} \\ \text{пи́ши.} \end{array} \right.$	$\left\{ \begin{array}{l} \text{би́сли,} \\ \text{би́шти,} \\ \text{би́ши.} \end{array} \right.$

Непредѣлное второе.

ЕД.	написахъ, написа́ ты, написа́ онъ, на, но.	{ — — — — — — — — —
МН.	написахме, написахте, написахла.	{ — — — — — — — — —

Непредѣлное третье.

ЕД.	написалъ, ал, ло самъ, написалъ, ал, ло си, написалъ, ал, ло є.	{ — — — — — — — — —
МН.	написали сме, написали сте, написали са.	{ — — — — — — — — —

Непредѣлное четвертое.

ЕД.	написалъ, ал, ло бѣхъ, написалъ, ал, ло бѣше ты, написалъ, ал, ло бѣше онъ, на, но.	{ — — — — — — — — —
МН.	написали бѣхме, написали бѣхте, написали бѣхла.	{ — — — — — — — — —

Бъдъщее първое.

ЕД.	{	ψε πήσεмз,	{	ψε βίемз,
		ψε πήσεшз,		ψε βίешз,
		ψε πήσе,		ψε βίе.
МН.	{	ψε πήσеме,	{	ψе біеме,
		ψе πήсете,		ψе біете,
		ψе πήшатз.		ψе біята.

Бъдъщее второе.

ЕД.	{	ψе напήшемз,	{	— — —
		ψе напήшешз,		— — —
		ψе напήше.		— — —
МН.	{	ψе напήшеме,	{	— — —
		ψе напήшете,		— — —
		ψе напήшатз.		— — —

Бъдъщее третие.

ЕД.	{	писл̄ ψемз,	{	бѝ ψемз, (42)
		писл̄ ψешз,		бѝ ψешз,
		писл̄ ψе.		бѝ ψе.
МН.	{	писл̄ ψеме,	{	бѝ ψеме,
		писл̄ ψете,		бѝ ψете,
		писл̄ ψатз.		бѝ ψатз.

Бъдъщее четвъртое.

ЕД.	{	написл̄ ψемз,	{	— — —
		написл̄ ψешз,		— — —
		написл̄ ψе.		— — —

мн.	написà ψεмε,	{ — — —
	написà ψεтε,	
	написà ψатз.	

За бóдьшее пáтое ю шестóе писáлъ быхъ,
ю написáлъ быхъ, зри примéч. 35.

Наклоненїе повелителное.

Бремя настоищее.

ед.	пиши,	{ бíй,
	да пиши.	
мн.	пишéте,	{ бíйтe,
	да пишатз.	

Непредѣланое.

ед.	напиши,	{ — — —
	да напиши.	
мн.	напишéте,	{ — — —
	да напишатз.	

Наклоненїе желательное ю подчинительное, изъбýся въ пербо то сопрлжéнїе.

Бремя непред. когда напишихъ, даю напишихъ, ако напишихъ, ю проч. като продълахъ.

, Така се начертáватъ рéжемъ, лéжемъ, мéжемъ, лáжемъ, дрéлемъ, мýемъ, жníемъ (или жnéемъ) бы́емъ, шíемъ, спíемъ, пíемъ, с8-

чемъ (то єсть цыцамъ) съчемъ (то єсть концы илъ дрѹго нѣшо) плачемъ, тічемъ (тѣрчимъ) смѣемъ (то єсть ймамъ смѣлость) грѣемъ, сгарѣемъ, блѣемъ, младѣемъ, євлѣемъ, чернѣемъ, червенѣемъ, стрижѣемъ, бодѣемъ, берѣемъ, перѣемъ, дерѣемъ, печѣемъ, течѣемъ, влѣчѣемъ,

Страдателныи залогъ, излѣбѣса въ пѣрвото сопраженїе.

, Така се начертабатъ и смѣемсе, грѣемсе, мѣемсе, мыемсе, бѣемсе, прѣмсе, кжанѣмсе, печѣмсе, и дрѹги такиба.

Примѣръ третій.

Сопраженїе третіе.

За сїчки тє ôніа глаголы що се ôкончабатъ на имъ, на-кой то второ то лицѣ се начертабла на ишъ, а третго то на и.

Залогъ дѣйствителныи.

Наклоненїе излѣбителное.

Время настоящее.

ед.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{садимъ,} \\ \text{садишъ,} \\ \text{сади.} \end{array} \right.$	$\left\{ \begin{array}{l} \text{носимъ,} \\ \text{носишъ,} \\ \text{носи.} \end{array} \right.$

мн.	{ сáдиме,	{ нóсиме,
	{ сáдите,	{ нóсите,
	{ сáдатъ.	{ нóсатъ,

Преходящее.

ед.	{ сáдехъ,	{ нóсехъ,
	{ сáдеше ты,	{ нóсеше ты,
	{ сáдеше онъ, на, но.	{ нóсеше онъ, на, но.

мн.	{ сáдехме,	{ нóсехме,
	{ сáдехте,	{ нóсехте,
	{ сáдеха.	{ нóсеха.

Прешедшее.

ед.	{ садылъ, ла, ло самъ,	{ носылъ, ла, ло самъ,
	{ садылъ, ла, ло си.	{ носылъ, ла, ло си,
	{ садылъ, ла, ло є.	{ носылъ, ла, ло є.

мн.	{ садыли сле,	{ носыли сле,
	{ садыли сте,	{ носыли сте,
	{ садыли са.	{ носыли са.

Далние прешедшее.

ед.	{ садылъ, ла, ло бéхъ,	{ носылъ, ла, ло бéхъ,
	{ садылъ, ла, ло бéше	{ носылъ, ла, ло бéше,
	ты,	ты,

ед.	{ садылъ, ла, ло бéше,	{ носылъ, ла, ло бéше,
	онъ, на, но.	онъ, на, но.

мн.	садыли бéхме,	носыли бéхме,
	садыли бéхте,	носыли бéхте,
	садыли бéхла.	носыли бéхла.

Н е п р е д ѣ л н о е п е р в о е .

ед.	садыхъ, (34)	носыхъ,
	сады ты,	носы ты,
	сады ѿнъ, на, но.	носы ѿнъ, на, но.

мн.	садыхъ,	носыхъ,
	садыхъ,	носыхъ,
	садыхъ.	носыхъ.

Н е п р е д ѣ л н о е в т о р о е .

ед.	насадыхъ,	— —
	насады ты,	— —
	насады ѿнъ, на, но.	— —

мн.	насадыхъ,	— —
	насадыхъ,	— —
	насадыхъ.	— —

Непредѣленое третіе и четвѣртое, насадыхъ самъ, и насадыхъ бéхъ, като садыхъ са́мъ, и садыхъ бéхъ прешедшее и дланнопрещедшее, начертываются непрелѣнно.

Б 8 д 8 ѿ в е п е р в о е .

ед.	ще садилъ,	ще носилъ,
	ще садилъ,	ще носилъ,
	ще сади.	ще носи.

мн.	ψε сáдиме,	ψε нóсиме,
	ψε сáдите,	ψε нóсите,
	ψе сáдатъ.	ψе нóсатъ.

Б 8 А 8 ψ ε ε В Т О Р О Е.

ед.	ψε насáдилъ,	— —
	ψε насáдишъ,	— —
	ψе насáди.	— —
мн.	ψε насáдиме,	— —
	ψе насáдите,	— —
	ψе насáдатъ.	— —

Б 8 А 8 ψ ε ε Т Р Е Т І Е.

ед.	са,дѝ ψемъ,	носи ψемъ,
	са,дѝ ψешъ,	носи ψешъ,
	са,дѝ ψе.	носи ψе.
мн.	са,дѝ ψеме,	носи ψеме,
	са,дѝ ψете,	носи ψете,
	са,дѝ ψлатъ.	носи ψлатъ

Б 8 А 8 ψ ε ε Ч Е Т К Е Р Т О Е

ед.	наса,дѝ ψемъ,	— —
	наса,дѝ ψешъ,	— —
	наса,дѝ ψе.	— —
мн.	наса,дѝ ψеме,	— —
	наса,дѝ ψете,	— —
	наса,дѝ ψлатъ.	— —

ЗА БУДУЩЕЕ ПЛАТОЕ И ШЕСТОЕ СЛДЫХЪ БЫХЪ,
И НАСЛАДЫХЪ БЫХЪ, ЗРН ПРИМѢЧ. 35

НАКЛОНЕНИЕ ПОВЕЛИТЕЛЬНОЕ.

БРЕМЯ НАСТОЛЩЕЕ.

ЕД.	<i>{ сады,</i>	<i>{ носи,</i>
	<i>{ да сади.</i>	<i>{ да носи.</i>
МН.	<i>{ садите,</i>	<i>{ носите,</i>
	<i>{ да садатъ.</i>	<i>{ да носатъ.</i>

НЕПРЕДЪЯНОЕ.

ЕД.	<i>{ насады,</i>	<i>{ — —</i>
	<i>{ да насади.</i>	<i>{ — —</i>
МН.	<i>{ насадите,</i>	<i>{ — —</i>
	<i>{ да насадатъ.</i>	<i>{ — —</i>

НАКЛОНЕНИЕ ЖЕЛАТЕЛЬНОЕ И ПОДЧИНИ- ТЕЛЬНОЕ, ИЗЛБІСЛ ВЪ ПЕРВО ТО СОПРАЖЕНІЕ.

БРЕМЯ НЕПРЕДЪЯНОЕ.

ЕД.	<i>{ дано насадехъ</i>	<i>{ ако насадехъ,</i>
	<i>{ дано насадеше ты,</i>	<i>{ — —</i>
	<i>{ дано насадеше онъ,</i>	<i>{ — —</i>

нà, нò.

МН.	<i>{ дано насадехме,</i>	<i>{ ако насадехме,</i>
	<i>{ дано насадехте,</i>	<i>{ — —</i>
	<i>{ дано насадеха.</i>	<i>{ — —</i>

Такожде ю страдателный залогъ юзлбї
са въ перко то сопрлженїе.

, Такъ се начертаблатъ бйдимъ, кбсимъ,
прбсимъ, мвшиимъ, двшиимъ, пйшиимъ, тбг-
лиимъ, любимъ, юзлзимъ, блазимъ, оуичимъ,
мвчимъ, броимъ, тобаримъ, пазаримъ, би-
ходимъ, грѣшиимъ, плашиимъ, бадимъ (юз-
блаждамъ) блдимъ (пбимъ) слвжимъ, сбдимъ,
трошиимъ, блачимъ, рѣшиимъ, облачимъ, мб-
лиимъ, сбдимъ, ходимъ, лежимъ, твжимъ,
мыслиимъ, ржжимъ, стойимъ, тжрчимъ, жа-
лиимъ, спымъ, тако ю бойисе, чудимсе, зб-
рилисе, борилисе, чербилисе, стыдилисе, молим-
се, дкоеувимисе ю дрѹги такія.

Примѣръ четвертый.

Сопрлженїе четвертое.

За сїчки тѣ оніа глаголы що се оконча-
блатъ на амъ (44) на-кои то второ то лицѣ
се начертаба на ашъ, а трето то на а.

Залогъ дѣйствителнїй.

Наклоненїе юзлбителное.

Бремя настоящее.

ед.	{	бламъ, (45)	{	опрабамъ,
		блашъ,	{	опрабашъ,
		блна.	{	опраба.

МН.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{БÁНЛME,} \\ \text{БÁНЛTE,} \\ \text{БÁНЛTZ.} \end{array} \right.$	$\left\{ \begin{array}{l} \hat{\text{o}}\text{пráбlme,} \\ \hat{\text{o}}\text{пráбlte,} \\ \hat{\text{o}}\text{пráбlTz.} \end{array} \right.$
-----	---	--

ПРЕХОДАЩЕЕ.

ЕД.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{БÁНЛХZ,} \\ \text{БÁНЛШE ТЫ́,} \\ \text{БÁНЛШE ŠНZ, НÀ,} \\ \quad \text{НÒ.} \end{array} \right.$	$\left\{ \begin{array}{l} \hat{\text{o}}\text{пráбlхz,} \\ \hat{\text{o}}\text{пráбlшe ты́,} \\ \hat{\text{o}}\text{пráбlшe ѿнz, нà,} \\ \quad \text{нò.} \end{array} \right.$
-----	---	--

МН.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{БÁНЛХLIE,} \\ \text{БÁНЛХTE,} \\ \text{БÁНЛХA.} \end{array} \right.$	$\left\{ \begin{array}{l} \hat{\text{o}}\text{пráбlхlme,} \\ \hat{\text{o}}\text{пráбlхtе,} \\ \hat{\text{o}}\text{пráбlхa.} \end{array} \right.$
-----	--	---

ПРЕШЕДЕШЕЕ.

ЕД.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{БАНÁЛZ, лл, ло салz,} \\ \text{БАНÁЛZ, лл, ло си,} \\ \text{БАНÁЛZ, лл, ло є.} \end{array} \right.$	$\left\{ \begin{array}{l} \hat{\text{o}}\text{пrаbáлz, лл, ло салz,} \\ \hat{\text{o}}\text{пrаbáлz, лл, ло си,} \\ \hat{\text{o}}\text{пrаbáлz, лл, ло є.} \end{array} \right.$
-----	---	--

МН	$\left\{ \begin{array}{l} \text{БАНÁЛI смE,} \\ \text{БАНÁЛI стE,} \\ \text{БАНÁЛI сa.} \end{array} \right.$	$\left\{ \begin{array}{l} \hat{\text{o}}\text{пrаbáлисmе,} \\ \hat{\text{o}}\text{пrаbáлисtе,} \\ \hat{\text{o}}\text{пrаbáлиса.} \end{array} \right.$
----	--	--

ДЛЯНОПРОШЕДЕШЕЕ.

ЕД.	$\left\{ \begin{array}{l} \text{БАНÁЛZ, лл, ло БÉХZ,} \\ \text{БАНÁЛZ, лл, ло БÉШE} \\ \quad \text{ТЫ́,} \\ \text{БАНÁЛZ, лл, ло БÉШE} \\ \quad \text{ ѿнz, нà, нò.} \end{array} \right.$	$\left\{ \begin{array}{l} \hat{\text{o}}\text{пrаbáлz, лл, ло БÉХz,} \\ \hat{\text{o}}\text{пrаbáлz, лл, ло БÉ-} \\ \quad \text{шe ты́,} \\ \hat{\text{o}}\text{пrаbáлz, лл, ло БÉ-} \\ \quad \text{шe ѿнz, нà, нò.} \end{array} \right.$
-----	---	---

мн.	БЛНÁЛН БÉХМЕ,	ÔПРАВÁЛН БÉХМЕ,
	БЛНÁЛН БÉХТЕ,	ÔПРАВÁЛН БÉХТЕ,
	БЛНÁЛН БÉХА.	ÔПРАВÁЛН БÉХА.

Непредѣленое первое.

ед.	БЛНÁХЗ,	ÔПРАВÁХЗ,
	БЛНÀ ТЫ́,	ÔПРАВÀ ТЫ́,
	БЛНÀ ÔНК НÀ, НÒ.	ÔПРАВÀ ÔНК, НÀ, НÒ.

мн.	БЛНÁХМЕ,	ÔПРАВÁХМЕ,
	БЛНÁХТЕ,	ÔПРАВÁХТЕ,
	БЛНÁХА.	ÔПРАВÁХА.

Непредѣленое второе.

ед.	ÔБЛНÁХЗ,	ÔПРАВÝХЗ,
	ÔБЛНÀ ТЫ́,	ÔПРАВÝ ТЫ́,
	ÔБЛНÀ ÔНК, НÀ, НÒ.	ÔПРАВÝ ÔНК, НÀ, НÒ.

мн.	ÔБЛНÁХМЕ,	ÔПРАВÝХМЕ,
	ÔБЛНÁХТЕ,	ÔПРАВÝХТЕ,
	ÔБЛНÁХА.	ÔПРАВÝХА.

Непредѣленое третіе и четвѣртое, ôБОНÁЛЖ САМЗ, ôПРАВЫАЖ САМЗ, ôБЛНÁЛЖ БÉХЗ като прешедшее и дакиопрещедшее.

Б8Д8ЩЕЕ ПЕРВОЕ.

ед.	ψε БÁНЛИЗ,	ψε ôПРАВЛМЗ,
	ψε БÁНЛШЗ,	ψε ôПРАВЛШЗ,
	ψε БÁНЛ.	ψε ôПРАВЛ.

мн.	ψε βάναμε,	ψε ὁπράβαμε,
	ψε βάνατε,	ψε ὁπράβατε,
	ψε βάνατζ.	ψε ὁπράβατζ.

Б 8 д 8 ψ ε ε в т о р о е .

ед.	ψε ὁβάναμз,	ψε ὁπράβιмз,
	ψε ὁβάναшз,	ψε ὁπράвишз,
	ψε ὁβάнѧ.	ψε ὁпраби.

мн.	ψε ὁбáнаме,	ψε ὁпрабиме,
	ψε ὁбáнате,	ψε ὁпрабитe,
	ψε ὁбáнатж.	ψε ὁпрабатж.

Б 8 д 8 ψ ε ε т р е т ѻ е .

ед.	βληὰ ψεмz,	ὁпрабл̄ ψемz,
	βληὰ ψeшz,	ὁпрабл̄ ψешz,
	βληὰ ψe.	ὁпрабл̄ ψe.

мн.	βльà ψемe,	ὁпрабл̄ ψемe,
	βльà ψетe,	ὁпрабл̄ ψетe,
	βльà ψатж.	ὁпрабл̄ ψатж.

Б 8 д 8 ψ ε ε ч е т в е р т о е .

ед.	ὁβληὰ ψемz,	ὁпраби ψемz,
	ὁβληὰ ψeшz,	ὁпраби ψешz,
	ὁβληὰ ψe.	ὁпраби ψe.

мн.	ὁβльà ψемe,	ὁпраби ψемe,
	ὁβльà ψетe,	ὁпраби ψетe,
	ὁβльà ψатж.	ὁпраби ψатж.

За бъдущее пâтое и шестое винълъ быхъ,
оправлъ быхъ, обвинълъ быхъ, оправилъ быхъ,
зрѣ примѣчанїе 35.

Наклоненїе повелителное.

Бремя настоюще.

Ед.	{	ваний,	{	оправлай.
	{	да ваня.	{	да оправляс.
Мн.	{	ваниите,	{	оправлясте,
	{	да ванятъ.	{	да оправлятъ.

Непредѣленое.

Ед.	{	обаний,	{	опраби,
	{	да обаня.	{	да опраби.
Мн.	{	обаниите,	{	опрабете,
	{	да обанятъ.	{	да опрабатъ.

Наклоненїе желательное и подчинительное.

Излѣса въ пѣрво то сопраженїе, таکожде и страдательный залогъ.

Бремя непредѣленое.

Ед.	{	дано обанахъ,	{	дано опрабехъ,
	{	дано обанаше	{	дано опрабеше ты,
	ты,			
Мн.	{	дано обанаше	{	дано опрабеше онъ,
	{	онъ на, но.		на, но.

мн. { Данò ôбáнахме, Данò ôбáнахте, Данò ôбáнахл.	Данò ôпráбexme, Данò ôпráбexte, Данò ôпráбexla.
---	---

Тако и въ подчинително то лко ôбáнахз,
лко ôпráбexз.

,Така се начертаватъ таркаламз, фр-
ламз, ôстáбламз, злбрáбламз, преpráбламз,
разкаламз, люламз, бáбламз, ôникаламз, зл-
никаламз, и страдáтени тe и возбрáтни тe,
бáналисе, таркаламисе, фрламисе, люламисе, бá-
бламисе, кланалисе, и дрѓи такиба.

Назначенїе I. За непрѣнили глаголы.

,Непрѣнили глаголи поchtì несъществу-
ватъ въ Бóлгарскїятъ мýкъ (каквото щосе
доказъ пространно на стран. 124. и въ при-
мѣчанїе 28.) защето ôніа щоса непрѣнили
въ Олбéнскїятъ, като бѣмъ, даю, ъмъ, хо-
шъ, сѣжъ, стою, идъ, хождъ, ємлю (или и-
млю) градъ, рѣхъ, и дрѓи нѣкои, по Бóл-
гарски разлиично са произносятъ отъ Олбéн-
ски те защето зл бѣмъ, огпогребаласе зналъ
(или знаелъ) зл даю, даблъ, ълъ, паки
ълъ (или ѿдѣлъ) хошъ щемъ, сѣждъ сѣдилъ,
стою стоялъ, идъ идемъ, хождъ ходимъ, єм-

лю фáшамъ, градъ идемъ (или дохóждамъ) а рéхъ рекохъ, не є оўпотребýтелно и въ Бóлгарскїятъ въ настољицъ брéма. Кој то сýчки тe, каквóто шо се вýди отъ окончанија та ъмъ претвáратсe въ прáбилии, и отнóсатсe сéкой въ подобáюще ское сопражéниe, изéмлютсa тóкмо ъмъ, шото въ побелýтено то наклонéниe бо втóро го лицé стрáда непрáбилостъ, каквóто и Слабéнскїо, зашóто не говóриме ъди, споретъ прилибратъ на-сопражéниe то ли, но ъждъ (или ъшъ по прóсто) и вýждъ (или вýшъ по прóсто) отъ вýдимъ. И држшъ, отъ держíли, нéгли и дрѓи.

Назначéниe 2. За везличны тe глагóлы.

„Везлични глагóли се нарýчатъ онíл, шо то нéлатъ пérбо и втóро лицé но тóкмо въ трéто то се начертáватъ, като н. п. подобáетъ (коe то се оўпотреблáва попрóсто подобáе) приличествуетъ прилича, трéкула, мóже, дождýтъ (блaни дождъ, или кáпе дождъ, или иде дождъ) снѣжйтъ (блaни снѣгъ, или кáпе снѣгъ) грелийтъ гжрли, доблбетъ стýга, дóста, боли, мржкила или мржкиласе. И страдáтели, скéткасе, случáбасе, думасе, говóрисе, злоблачисе и дрѓи такýла. Кој

то се начертатъ въ съчки тѣ времена токмо въ трѣто то лице каквото и лични тѣ, н. п. настолищес гжрли, преходлищес гжрмѣ ѡе, прешедши гжрмѣло є, даенопрешед. гжрмѣло бѣше, непредѣлное пѣркое гжрмѣ, непредѣл. второе гжрмѣла, (или погжрмѣ) непредѣл. третіе гжрмѣло є, непред. четвѣртое гжрмѣло бѣше, бѣдѹщес пѣркое ѡе гжрли, бѣдѹщес второе ѡе гжрмѣ (или ѡе погжрли) бѣдѹщес третіе гжрмѣ ѡе, бѣдѹщ. четвѣр. гжрмѣна ѡе, бѣдѹщ. пѣттое гжрмѣло бы, бѣдѹщ. шестоѣ гжрмѣло бы. (Той глаголъ гжрли оу потреблъвасе нѣкогашъ и за личенъ, като ѡоса събѣдѹющи тѣ прилагери, да ли гжрмѣнасе пѣшка, вакето пѣкил пѣшка, и гжрмѣнахъ, сир. фѣрайхъ пѣшка, и, гжрмѣлатъ, вакъ. фѣрайлатъ (пѣкатъ пѣшки, и дрѣги такиба) съчки тѣ безлични глаголи не са оу потребитеани въ съчки тѣ времена, като н. п. подобае, коѣ то є. оу потребитеано токмо въ настолищес брѣмѣ оу болгарете, а въ дрѣгите бремена отъ трѣбѣла, трѣбѣкаше, трѣбѣкало є, ѡе трѣбѣла, и проч. зайла. Такиба са и събѣдѹющи тѣ страдалтеани, кои то се произносатъ ~~бѣдѹщ~~ нераздѣлано съ дѣланылатъ падежъ. Дремѣлисѧ, юдѣлисѧ, пїелисѧ, спѣвалисѧ, (или

спýмисе) блюбленисе, гáдимисе, и съ частýцл та не, не хóдимисе, не седýмисе, не рлбóти-
мисе не дўмленисе, и дрўги такýба.

Глава патаа.

За нарѣчїе то.

Нарѣчїе то є ч áстъ сл óба не скланя е м а , и споретъ разл ýчїе то на - он íа óбсю о л телст в а , кой то и зображеніе то нарѣчїя та, полу ч ватъ и он ïи разл ýчно наименованїе . И значатъ,

1. Бр éм e , дн éс k , н ýн є , сег à , óд éв e , óт óчк i , т óчка , дрўги п óтк , п áки (п áкъ , п à) в ек e , в еч k , в еч e , к сег д à , с éкоглаж k , о ўт r e , в з дрў-
гиден k , вч éра , з áвч ера , ч áс з поч ас z , з авч ас z , т óлч ас z , л б є , и зб едн аш z , к л сно , д еци л , р á-
но , ск оро , б áрж e , ч л бр óсто , ког à , ког áто , др éкл e (о ў ст áро бр éм e) д од є , докл e , н éкоглаш z , н ýкоглаш z , т ог à , т ог д à , т ог áба , т ог ýба , т о-
г áс z , по са k , под ир z , с éтн e , на покон z , л áни , по лани , до го д ýна , л éтоска , є сенéска , пролéто-
ска , з ил óска , докéч ера , óд áбна , óтк óл є , и с-
п ѡрво , с ѡт р а , пр ѡжд e , на п ре д Ѳ , б еч ер z , з áрлан z , д ен л , д ен л м z , но ш л , н óш л м z , с н óши , но ш е-
ска , (и ли но ш ес z) по л ека , б áрз о , з авл бно , б ие зл п Ѳ , на п р а сно , р ѡдко , ч есто и дрўги .

2. д ѡест о , г д є , (д є , д ека) т Ѳка , т Ѳба , т а-
мо , б и ѡт р з (б и ѡт r e и ли б ѡт r e) б óн z (б ѡн z

йли бóнка) гóре, дóлъ, влýзъ, длаéче (далéко) ôтсрéща, ôдоnátz, ôдoбátz (йли ôтсéтъ ôд-
вéтъ) ôтзáдъ, ôтpréдъ, злдъ, предъ, на-
зáтъ, напréдъ, на́десно, на́лево, дéто, дéкato,
ôтъ сéкаде, кáмо (като кáмого) камж (като
камж дл бýдимж) сéкаде, нíкаде (нíйде) нé-
каде, нéйде, нохнáмж, нохбáмж (йли) на тámж
на сáмж) дóлъ, (йли оúдомъ) ôколо, наóко-
ло, ôколобрéжъ, междъ, помеждъ, посрéдъ,
насрéдъ, и дрбгн.

3. Кáчество. Кáкъ, кákъ, каквóто, тáко
(такъ илъ тжъ) ôнакъ, иначe (йнакъ, дрбго
лчe) добрè, злè, разбльно, паметно, полéзно,
тáйно, юбно, (на ѹбъ) напrásно, прáбо, крý-
бо, ксдe, тщéгно, тбнe, трбдно, лéсно, лéч-
но, клáго, гérко, слáдко, сгráшино, бéсело, ра-
достно, на́полъ, добóльно, мýрно, тýхо, ôпако,
наóпако, оúсгрéмýтено, напrásно, сбрóбо, не-
чáлнино, дрбжески, лбжески (лжшки) дeтýн-
ски, жéнски, наðстъ, (наðсъ) низъ оúстъ, се-
дешкóмж, тлрчешкóмж, лежешкóмж, ходеш-
кóмж, лижеишкóмж, ллачешкóмж. (*)

*) Назначи во ѕвиа, защò єтъ сýчки тe почтi при-
лагáтельни имена происходи нарбчi: кáчества, коé
то согласéва со срédniatъ родъ, н. п. єтъ злый-
злè, илъ злè, єтъ тýхий-тýхс, и проч.

4. Коли́чество, (опре́дѣленно). єдна́шъ, дба́шъ, трíшъ, че́ты́ришъ, и́ли єдýнъ пътъ, десѧтъ, три пъти, пе́ть пъти, и до стó, десѧтъ пъти, хїлáдъ пъти, и проч. (Неопре́дѣленно), мнóго пъти, не́колько, мнóго, ма́ло (мáлко) тóлко, кóлко, по́льно, пра́зно, добóльно, многокráтно, єднокráтно, согұбо, дебóйно, трóйно, (дóстя, и стýга, би́к. добóльно) єшe (о́шe) и дрѹги.

5. Порáдокъ. Нáйна́прешъ, пéрко, (пýрко) пéрко и пéрво, оúпарбóй, потóмъ, пáки (пáкъ) ѕшe, наре́дъ, прóче, на́йпослѣ, са́д добателно.

6. Сою́зниe. Бкұпѣ, зледно, на́едно, вéдно, на кұпz, ксеноарóдно, обшенарóдно, беседомóжно, собокұпно, собóрно, бо ѕбішe, ѕбішe, громáдно (стадобýдно, гроздобýдно).

7. Побе́дниe. єла, єлáте.

8. И́злáтиe. Кромѣ, ծскéнъ, тóкли, рáзбѣ, бéзъ.

9. Оу́подобленie. Щко, ы́коже, (какбóто) та́ко, та́кожде, като, подобно, тóчно, и́сто, непрелiенno.

10. И́злнéниe. То єсть, сýрбчк, като, на прилб҃рк.

11. Ізы́чески. є́лински, Грéчески, Оу́грски, Рýмски, латíнски, єврéйски, славéнски,

Нéмски, Італіáнски, Тýрски, Бóлгарски, Влаш-
ки, Ярмéнски.

12. Оýвърéнїе. Войстиннъ, и́стинно, на-
йстина, отъ и́стина, за пра́бда, пои́стинѣ,
пра́бо, єй, єй бóгъ, тáко.

13. Отрицáнїе. Не, ни, нито, нето, нити,
отнюдъ, ни мáло, нíкакъ.

14. Запрещéнїе. Не, ни, никáкоже, (по Тýр-
ски сакжнъ) не дéй, (не дéй) не мóй, не
дeрзáй.

15. Напрежéнїе. Зéлò, бесмà, мнóго, ѕко,
чрезкычáнно, сýлено, стéгнато, цвржéсто.

16. Ослаблéнїе. єдеà (єдвáлъ) єле.

17. Разсéждéнїе. Нéжели, по, на́й, помно-
го, на́ймного, посилено.

18. Сомнéнїе. Почти, токо речи, ѕколо, до,
нéгли (бéлкили) мóже быти, божéли (гюбè).

19. Бопросýтели. Защè; гдé; де; дéка;
отъ дéка; кудé; на кудé; когà; какбò; до-
когà; такà ли.

20. Рáзностъ илъ раздѣлeнїе. Особно, на
единѣ, раздѣленно, (Тýрски, вашка, по ваш-
ка, на вашка) и проч.

Глава ШЕСТАА.

За предлóгатъ.

Предлóгъ єсть чáсть слóба несклонíема, и полагáется предъ други тe чáсти слóба раздéльно или сокóчено.

Бóлгарский язы́къ има тíль исты тe предлóзы, кой то има и майка тa мъ Славéнский, и счтъ, следующи тe десятъ.

Оӯ, отъ, изъ, ко, со, на, надъ, о, или объ, по, подъ, предъ, при, до, ко, за, бос, нис, рас, пре, про (*)

Глава СЕДМАА.

За союзатъ.

Союзъ єстъ чáсть слóба несклонíема, ко-
лько поклázъка взаимно соотвѣтствованіе на-по-

*) Во, оупотреблявасе и въ, когато се полага предъ
рѣчи кой то започинатъ отъ согласна бъква, и.
п. въ церква, въ кѣщи. Такожде и со-съ, съ
тебе съ мене (а некогашъ и со-съ.) Такожде и
бес-ко-з. возблагодарихъ, возвратовахъ. И ка-
ка. къ бъгъ, и нис-ни-з. низвергъхъ, низрихъ,
рас-раз. раздробихъ, разнесохъ. Тъка принадле-
жъ и кодъ (отъ ко) кодъ мене, кодъ него, кой-
то не є равно оупотребителъ съкаде.

нáтїа та, и чáсти тe на-перióдатz, илì и сáми тe перióди соединáва.

Союзы тe спорятz разлíчно то скoé знаме-
нобáниe, разлíчни имена сa пол8чýли. И с8ть,

1. Сопрaгáтельни. И, тa, же, а.
2. Раздéльтельни. Илì, ли, нитo, нетo.
3. Сослaгáтельни, илì подчинítельни. (Ко-
и то нéкои грамматíкописáтели oúслóбни на-
рýчатz) ёщe, ако, ако ли, ако бы, не бы, да,
да бы.
4. Протибýтельни. Но, понe (турски бaремz)
ако и, (лaкáрz греч.) óблáче.
5. Бинослóбни. Bo, ѹbo (злщò, злщóто)
ради, за ради, понéже, oúbo, злщóто.
6. Недóмбteльни. ѩда, ѩдали, дали, илì,
(и турски ѻджебz.)
7. Заключítельни (*сyмпeρaгmатикoи*) oú-
бо, прóчee.

Предлóзи, воз, низ, раз, прe, про. Oúпотреблá-
ватse тóкмо слóжно, сир. совокóпno сz рéчи тe,
и раздéльно никогда. Добрò бы былò, ако бы.
се сочислило и нарéчиетo, безз, сz предлóзите,
защó то по нíшo не разлíчестvde єтz нíхz, но
грамматíкописáтели тe не знамъ за коj причíна
го исключáватz єтz нíхz. Тáкожде и чрезз
(презз.)

Глава осмад.

ЗА МЕЖДОМЕТЬЕ ТО.

Междометие то є чистъ слόва не склоняе-
лиѧ, и изображаbla разныы страсти челове-
чески въ глаголиє то. Междометія се раз-
дѣляватъ на различни, и сътъ слѣдѹши ти,
кои то значатъ.

1. ОУКАЗАНІЕ. Оѣ, єто, (єтѣ) тѣ, на, вижди.
2. ОУДИВЛЕНІЕ. Ш! Шле! ле, ле, боже!
3. ПОХВАЛА. Благоже, благоже, (по Тѣрски
машала, аферили), брабо.
4. ПОНОШЕНІЕ. Оуа, оух, а.
5. ПЕЧАЛЬ. Ах, ах! ох! оо! оубы! го-
ре! ле, ле! ох, боже май! майчице майла!
6. ПОНДЖДЕНІЕ. Ха, ха, да, да, да.
7. КЛАТВА. Тако ми здрѣбїе, тако ми ко-
гла, тако ми кѣра, єй богъ.
8. ЗБЛНІЕ. О, хеи, эи, ээи.
9. ЖЕЛАНІЕ. Дано, егда, да бы да
богъ!
10. МОЛЧАНІЕ. Сѣкъ, склѣкъ, (междометіе-
то на-молчаніе то не може да се опишетъ, звѣ-
тъ оно склѣка, и за то требуетъ да го чѣнекой
отъ жибъ гласъ, въ Олабенск. грамм. стой,
цикъ, и цс.).
11. ОУБЛАЖЕНІЕ. Блазени тебе, блазе ти.

12. О́удобо́лсткїе. Охохò!

13. Со́жалéниe. (по Тýрски, мazжкz) по Рýс-
ски жáлько.

14. Внезáпностъ. Га.

15. Смéхz. Ха, ха, ха.

ЧАСТЬ ВТОРАЯ.

За кратки те прáвила на-правописа-
ниe то, дéка се напýсватъ голéми
бóкви.

1. Въ сéкое начáло. Н. п. Начáло пре-
мудрости єсть стрáхъ Господень. Въ начá-
лѣ сотвори Бóгъ нéбо и зéмлю.

2. И въ сéкой стíхz, ꙗо започýна по тóч-
ка. Тобà ꙗо тì є Бóгъ длзъ съ нéго се на-
слаждáблай. Отъ тобà ꙗо го нéмашъ рáдо
се лишáблай.

3. Въ сóбственни тe ñмена на чéловéцъ-
те, градо́бéтe, мéстà тa, земля́ тe, рéкý тi:
горы́ тe, и дрúги. Н. п. Пéтръ великий, алеk-
сандръ Илкедонскїй, Екатерина алеkсїевна, Кле-
опатра. Виéнна, Петрбургъ, Мóска. Кóсово-
поле, Россíя, Гермáния, Африка, Америка. Іор-
дáнъ, Дýнакъ, Мáрица, Ѝскра, Стрýма. Бал-
тийское мóре.

4. Бѣ юмена та шо значатъ нѣкое достоинство. Н. п. Царь, Воевода, Архіепископъ, Кнѧзь, Принцъ.

5. Бѣ юмена та шо то значатъ нѣкој наꙗка. Грамматика, философія, Богословія, Географія.

6. Бѣ прилагателни те юмена, шо то се произвѣдатъ отъ собственни те, илѣ отъ нѣл шо значатъ достоинство. Виленскій, Балтарійскій Олонъ, Россійское бывшество. Александровъ сконч., Архіепископскій санъ. И бѣ други нѣкои слѹчи, който се наѹчватъ отъ наꙗкнобенїе. Зл. други те вѣкы.

,И-се написува се каде отъ крѣлатъ на-рѣчи те предъ согласна вѣкъ, а въ средъ, се ко-гашъ междъ дѣбѣ согласны, и на крѣи, дѣка-то не се пише ы. Н. п. йграчъ, йглѣ, єдинъ, творити, вѣхъ, жениски, мѣшики. Изблаждат-се нѣкои рѣчи шо се пишатъ илѣ съ ѹ, зл. раз-личїе рѣчи отъ рѣчи. Н. п. мѣръ и мѣръ. Виное и вѣнч. Или чужестранны, ідолъ, ір-мѣсъ, індіктъ, ікосъ, вісокосъ, Ніль, лїтвргі-а, и други таки. И созъ г, мѣро, крѣстъ, и постъ, и други. И бѣ предлогъ при, претварасе въ ѹ, когдѣ то стоя предъ нѣкои са-могласны вѣкы. Като н. п. прѣемлю, прѣи-дѣгѣ, прѣобрѣтъхъ, прѣѣхъ, и проч.

, ю-се написува се кога предъ слѣдующи тѣ самогласни а, е, и, о, ѿ, ѹ, ї отъ краи, и въ рѣчкъ тѣ дѣкато ѿ не се пише. Н. п. йакъ, Географія. Йерусалимъ, знаменіе. Йисусъ, тѣи. Йорданъ, сладкіо. Йуда, земля. И въ нѣкои чужестраници рѣчи като шо сѧ погори тѣ лїтргіа, йкосъ, и дрѹги.

, ю-се пише въ сѣчки тѣ бинителни падѣжи на мѣжескїа рѣдъ на-бѣро то склоненіе. (Особенъ лкоѣ се окончава въ некои бинителни падѣжи съ г, к, х. Зашто по тѣлѣ вѣкви никогда не се написува ѿ. И лко бы бинителни тѣ происходили отъ именителни шо йматъ окончаніе на ѿ, като н. п. оучители, книзи, падѣжи, пастыри, и дрѹги такиа.) Такожде и въ сѣчки тѣ множественни падѣжи на женскїа рѣдъ на-пѣро то склоненіе, който се окончава со слѣдующи тѣ вѣкви: на лко единствен. числѣ, б, в, д, з, л, м, н, п, р, с, т, ф, ци, ѿ. И въ сѣчки тѣ бинителни тѣкою паки на женскїа рѣдъ, който се окончава на слѣдующи тѣ вѣкви ж, ч, ѿ, ѿ. Н. п. лрѣжи именит. лрѣжы бинит. лѣчъ именит. лѣчы бинит. дѣши именит. дѣши бинит. пѣши именит. пѣши бинит.

, По ц, всегда се пише ѿ, н. п. челоѣци, рѣци, тѣци, и проч.

„Въ съчки тѣ прилагателны имена въ именителнатъ родит. дател. винит. и зват. безъ оу́съчен. єднств. и винителнатъ множеств. и. п. сълатый, старый, младый, и съо, сълато, старо, младо, сълати тѣ, стары тѣ, и проч. (Осьенъ онъл ѿе съ ѿкончалатъ на гїй, жїй, кїй, чїй, шїй, ѿїй, хїй. За кои то зри на стран. 104. и въ примѣч. 8). Извѣждатсѧ отъ тоба прѣбило съедѹющи тѣ прилагателни, кои то се всегда пишатъ съ ѹй, и въ никой падежъ ни єдинственъ ни множеств. прїиматъ и. вліжнїй, братнїй, бѣнїй, верхнїй, кечернїй, владкчнїй, вѣнїй, вчерашнїй, вѣнїй, гѣрнїй, дѣвнїй, дѣннїй, домашнїй, вратнїй, вѣнїй, верхнїй, кечернїй, владкчнїй, кѣнїй, вчерашнїй, вѣнїй, гѣрнїй, дѣвнїй, дѣннїй, домашнїй, дѣнїй, дреѣнїй, днѣшнїй, єлѣнїй, заднїй, здѣшнїй, испѣднїй, (и преисподнїй) козїй, крѣнїй, крѣкїй, лѣнїй, лѣсїй, латернїй, мнїй, нѣжнїй, нѣнѣшнїй, ѿслїй, пѣсїй, прѣднїй, прѣжнїй, послѣднїй, синїй, среднїй, синѣбнїй, третїй, оу́треннїй, чдѣждїй. (Зри и за нѣхъ на стран. 104.) Назначи же, защо тѣл непрѣкили прилагателни не са съчки тѣ оу́потребнителни въ прѣстълатъ изыскъ.

„Съедѹющи тѣ корѣнны рѣчи всегда съ и-се пишатъ въ средни тѣ слогове. Би, вѣкъ,

вýлїе, вýстрый (т. е. скóрый, а нè тобà ѿ вýкаме вýстрz) вýти, вý, вýдра, вýкамz, вýнð (бсегдà) вýма, вýсóкий, вýю, вýл (шíл): владýка, грызð, дýмz, дýна, дыхáю, колы-бéаь, корыстъ, корыто, копыто, крýю, лы́сый, мы́, мы́слъ, мы́то, млынz, мы́шz, мы́шца, мы́ю, монастырь, нын'к, пелынъ, пастырь, плыскáю, пыти, прыщъ, пчзырь, пытаю, пы-хлю, рýба, рыгáю, рыжий, рыкz, рысь, рыю, скры́плю, скýшð, стрýй, сты́дъ, сты́ню, сýт-ный, сýнz, сýплю, сýллю (т. е. посылаю), сýрz, сýрый, сýтный, тý, тýкка, тýклю, тýлz, тýсаша, үбý, четýри, ызыкz, әзыкz, и сýчки те ѿ происходатz отъ нýхъ.

,,Вз ыменá та на-жéнскїл рóдъ, ѿ сà на ына, като пустына, рабына, миаестына, ако предъ слóгъ ына, не предиде нéкој вðк-бл ѿ то не прийма ы, и. п. Кнағына, Гре-кина, Өерекина, Монахина, Влахина и дръги тлакýва.

,,Вз нарбчїа та, єдиножды, дблжды, трижды, мнóгажды, и проч. вз кой то прóсто то обыкновéнїе ызостабл ы - то говорà тáко, єднлждъ, дблждъ, мнóгаждъ, и проч. (или ѿще пéросто, єднлшъ дблшъ, мнóгашъ, и проч.)

, „А въ чъжестрани те рѣчи се не пишат, н. п. Географія, Астрономія, Канцеларія, и проч. (*)

Примѣчанїа та.

(1) родителният членъ (или падежъ) въ мъжески та имена, токмо ко оудушевлены та бѣфи є употребителенъ, като н. п. на-апостола, на-человѣка, на-ангела, на-попа, на-боля, на-кенѧ, тѣ апосолъ, тѣ андрей, тѣ агнѣлъ, тѣ патриархъ, тѣ бодъс, тѣ йпъ. А въ бездушни та рабенъ є съ кинигелниятъ (съ тоба токмо различие, шото родителниотъ има частичка на) н. п. на-столатъ, на-ко-

*) Назначи єблѣ, защо Русите и Сѣрбите въ граждански та книги пишатъ географія, астрономія, та ко и въ онѣа чъжестранни рѣчи що трѣбва да се пишатъ съ і, или со съ ѹ, со съ и пишатъ, като идолъ, физика, кристалъ, и проч. А токмо на-ы-то съхраняватъ хѣаво правописаніето. Можеме и мы да подражаеме нихнатъ примѣръ.
„За всиите не може дасе єпредѣлатъ глаголни правила, защо не согласуватъ Болгарите въ нихъ, но кога се изрѣнатъ всеконечно и етъ наши та болгарски списанія (каквото етъ Руски та и етъ Сѣрбски) тогава ще се подложатъ безъ погрешность подъ правила.

ллгж, на-бұқатз, на-граджтз, ә нे на-стό-
лл, на-кóлл, на-бұқа, на-градж, ү проч. ко-
гáто өңáче тíл бездұшни се полáгатз за-
ездно съ прилагáтелии въ слóбо то, тогáка
нe си претворáбатз члéнатз ә на лтз, като
н. п. богáтство то на-бллинскiй әзýкz, вели-
чинá та, на-земныа шárz, өкрұжностылз на-
нóбыл градз, ә нe на-бллинскiйтз әзýкz,
на-земныатз шárz, на-нóбылатз градз. На-
значи өңáче ү тобà, злщò нéкон өтз өніл ө-
дүшебленни үменà, үшо се өкончáбатз на ь, ү
клóнатсе по тóл примерz, родíтельныатз члéнз
а, променáбатз го на а, като н. п. на-кóна,
на-царж на-оұчýтела, на-мұчýтела, ү прóчлл.
Тíл мóжеха ү такà да се пýшатз, на-кóна,
на-царж, на-оұчýтель, на-мұчýтель, за да
өстáне члéно а, всегда прáбilenz, но понéже
тобà написұканiе бесмà є грóзно ү неприайч-
но, ә ү оұ Сллбéнско то въ такýба үменà ре-
дýтельнию падéжк стой соcз а, като н. п. өтз
царж үменит. Царж род. конъ конж, оұчýтель
оұчýтель, мұчýтель мұчýтель. За тó ү мы
тако трéбұла да ги өстáкии ү пýшеме.

(2) Өтз сýчки тe өніл үменà үшо се клó-
натз по тóл примерz, почтi нýкое дрұго се
нe нахóжда да үма дкé өкончáнiа въ мнóже-
стbenno то числò, като үшо є тобà, крайове ү

крайища, а залога се залогади второ то окончаніе съ вмѣстима.

(3) Налѣчнъ заложъ въ онілъ Амена на-жѣнскій родъ що съ окончаніемъ наъ, и склоняется на това склоненіе, простиго то обыкновеніе когда ги произноси союзъ членъ, въ единствено то число всегда снѣма оксіла на кончалемыатъ слогъ (сир. на наѣй крайныатъ що бѣтъ членатъ) и. п. радость радость та, крѣтость кротость та, милость милость та, кровь кровь та, ѿсь ось та, честь честь та, пѣсень пѣсень та, и проч.

(4) Нѣкои губоратъ, заложъ въ това склоненіе тілъ дѣте та та що стоятъ единъ подруго, произвѣдатъ голема непрѣятность и злагласиѣ въ произношеніе то и въ слышаніе то, като и. п. полета та, телета, кудчета та, ждребета та, (брата та, оуста та), и проч. Но ніе видни заложъ не токмо въ това склоненіе се слѹчайватъ дѣте та та въ множест. число единъ по друго, но и въ единственно то то то като що сѧ слѹчайши та, благо то, злато то, аѣто то, жито то, и въ прилагательни та, каменито то, ледовито то, десето то, и проча. Такожде и въ перво то склоненіе въ единственно то число, та та, като що сѧ слѹчайши та, пета та, лопата та, высота та, голота та, ра-

БОТА ТА, КЛЕВЕТА ТА, КРАСОТА ТА, И ДРУГИ МНОГО. И ПРИЛАГАТЕЛИ ТЕ ДЕСЕТА ТА, АДОБИТА ТА, КАМЕНЫТА ТА, АДОБИТА ТА, И ДРУГИ МНОГО, КОЙТО ТО ТО, И ТА ТА, ТУКА СЕ НЕПРОИЗВОДЛЪ
ОТЪ СКЛОНЕНИЕТО, Но єдно то си є естествено,
и другото членъ, каквото и въ перво то є
по подражанию на-Славенско то, ослѣ єдинств.
ослѣта множ. и ако бы прѣало и членъ та,
шеше да стане тогава ослѣта та, по този пра.
чес примѣръ є станало пилета та, кучета та,
телета та, и проч. И ако бы произвѣдли
дѣте та та големо злагласие въ тѣло именѧ,
кучета та, телета та, полета та, то бы подобнѣ
произвѣдли и въ следующи ти, лопата та,
клевета та, каменита та, адобита та, и въ тѣ.
ла, злато то, блато то жито то, десето то, а.
дебито то, които отнюдъ не можеме да от.
вѣгнеме, защо не са отъ склоненіе то. Но ка.
квѣ бы лѣ да бы лѣ, въ това злагласие (ако бы
могли да го наречеме злагласие) никой не є
виновенъ, защо то є таквъ скойство на.
языкатъ ни. Но ако бы въ Бѣлгарскѣтъ а.
зыкъ произвѣдли големо злагласие дѣ та та
иай то то єдно по друго, колко бы помного
произвѣдли въ Греческитъ като въ следую.
щи ти рѣчи, ораиотата, софиятата, мега.
лътата, тимиятата, та таумата, тѣ тѣ.

ξον, τὸ τομάρι, и дрѹги мнóго таквýя, кóйто не терпí ни наймало злоглáсїе; непроизвóдисе прóчее нíкое злоглáсїе отъ тíа та ни то бз Грéческїатъ ни то бз Бóлгарскїатъ, злцóто не є нобоприбнéсено ни то бз єдéныятъ ни то бз дрѹгїатъ но отъ сáмо то начáло на-
мзýкатъ тáко є остванáло. Ї напáче нéкои говóратъ, злщò отъ дбл подóбни слóгове що стоятъ непосредстбенно єдýнъ по дрѹги, про-
извóдисе осóбна слáдость бз слы́шанїе то и произношéнїе то, като що сà са́едѹющи тe Грé-
чески рѣчи, ἀλαλάξω, βάρβαρος, βόρβωρος,
нажà, κνήτζι, λελάδι, μόμος, μίμησις,
μπωμπάχи, παπαγάλος, πέπαικται, λέλεκ-
таи, κεκένωται, и проч. —

(5) Токà сокращенїе отъ ёе, на є, бз гла-
голни тe нахенà, като отъ юденїе юденъ, и-
грание юграни, стоянїе стоянъ, и проч. Злщò
є оуþпотребилено былò и бз дрéбни тe Бóл-
гари, каквóто и бз сегáшно то брéме бз Бóл-
гаріа та, нéма нíкое сомнéнїе бз тобà. И за-
оуþбрéнїе да прибедéме нéколко прилукри отъ
Юанна юксарха Бóлгарскаго. На страница 19.
рédz 27. тáко пýшетъ, съказанье яко есть
богъ, и проч. блжестго склазанїе. И бз 28 рédz,
указанье яко единъ есть богъ, и проч. бл.
оуþказанїе. И на страница 26. рédz 25. видѣнье,

слышанье. вм. видѣнїе, слышенїе. Оубо съказанье, и оуказанье и видѣнїе, и слышенїе, не є ли исто то соє склазнѣ, и оуказанѣ, и видѣнѣ, и слышенѣ; кой то по прости произносиме, казуванѣ, видуванѣ слушанѣ, и проч. За да отвѣгнеме отъ дѣлго то и протяжено то произношенїе казуванїе, видуванїе, слушанїе, и проч. Тамо же и братья, вм. братья. И на стран. 107. 108. 111. 121. да придетъ царствие твое, вм. царствїе. Въ искушенье, вм. во искушенїе. Тамо и братья, паки, вм. братгїл. И на стран. 29. редж 3. въ пербомъ столпѣ. имѣнье свое. Тамо же на редж 6. абые, вм. ѿбїг. И на стран. 42. редж 23. цѣжденьемъ, вм. цѣжденѣмъ илъ цѣжденїемъ. И на стран. 44. редж 6. тоже оубо божьемъ повелѣньемъ, вм. божіемъ (божіимъ) покелѣнїемъ. И на стран. 46. редж 5. житье преходимъ. вм. житїе. И на стран. 130. редж 5. имѣнье свое, вм. имѣнїе. (не є ли тоба исто то що говѣриме по прости, именѣ, вм. имѣнїе) и подолѣ редж 30. и 31. видѣнье, слышанье, разумѣнье. и дрѹги многи такиа тамо. Тіл сички те не показуватъ ли ѹбно, злющо тоба окончанїе на їе, и въ старо то бреме є было сокращало на ъе (коё то є исто то є) каквото и на

сегашно то; Ѹсбенъ предложении те бесмѣ достовѣрни примѣри, да приведемъ во оубѣреніе и отъ сегашни те болгарски списатели єднога, който є бесмѣ чѣсто оупотребилъ тоба сокращеніе. Въ Болгарска та арѳометїка, коѧто є издѣлъ Христо Плаковичъ (същій и изъ Дупница македонска) оучитель Сибирскій, въ Бѣлиградъ во 1833, на стран. 3. писалъ тѣко, во изговаранѣ то, бм. во изгобараніе то. И на стран. 5. това измѣняванѣ, бм. и змѣнлѣніе. И на стран. 7. изятіе или изважданѣ, бм. и зважданіе. И на стран. 13 во умножаванѣ то, бм. во оумножаканіе то. И дрѹги многочисленни въ предречениата арѳометїка. Отъ и зложении тѣ прѣчес доказателствъ, не мѣже никой да противорѣчи, защо тоба сокращеніе въ глаголните имена не є прѣбило и прѣѣтно. Нѣ Ѹблче въ сѣчки тѣ шо Ѹкончали гъ на їе, защо не мѣжеле прѣбило да сократимъ знаменіе на знаменѣ, нито царствїе на царствѣ, нито житїе на житѣ, но стояніе на столѣ, сѣдѣніе на седенѣ, бесмѣ добре и прѣбило сокращало. Ако и да глѣдале злцио къ старо то време и къ царствїе, и въ житїе, и въ лѣбїе са ги сокращали.

(6) Въ прилагателни тѣ имена на-мѣжескія рода, понеже нѣкои произносатъ членатъ на

о, като сваты́о, Бóлгарскіо, а дрѹги на л, като сваты́а, Бóлгарскія (то єсть сваты́а, Бóлгарскія) като шо се доказа॒ просгра́нно на стрáница 43. въ предислóбїе то, за то ми се мнѝ, зашò ако бы́хме остави́ли въ нýхъ и о-то и л-то, и оўпотреблабали бы́хме чисти-те Олаbéнски сосъ чистылатъ Олаbéнски члéнъ, като н. п. сваты́й, Бóлгарскíй, а прости те тóкмо шо не са॒ оўпотреби́тели въ Олаbéн-скíятахъ зýкъ сосъ ёдýнъ отъ предречёны те члéнове, като н. п. гóльо илъ гóлья, голéмъю илъ голéлья, по́добро бы было.

(7) Ино́гii, и въ трíте рóды, и въ дбе-те числа є не склонлемо. Н. п. мнóго дóждь, мнóго водà, мнóго вїнò. Ино́го чelовéцы, мнóго жenы́, мнóго д'ециа, вмѣсто реци, мнóгъ дóждь, мнóга водà, мнóго вїнò, мнóзи чelо-вéцы, мнóги жenы́, мнóга дреbеса. А когá то се полáга зáедно сосъ дрѹги прилагáтельны имена илъ нарѣчїа, тогáла є нарѣчїе, кое то значи напряжéнїе, н. п. мнóго высо́къ, мнóго джлбóкъ, мнóго дебéлъ. И съ нарѣчїа, мнó-го высо́ко, мнóго джлбóко, мнóго стржбно, мнóго сердýто, вм. высо́къ зѣлò, глѹбóкъ зѣ-лò, зѣлò стрáшенъ, и проч.

(8) Наэначѝ залփе сýчки те прилагáтельни имена шо се окончáбатъ на гїй, жíй, кíй, чíй,

мій, щій, хій всєгдà трéб8ва да се пис8ватz
соз ї, като н. п. благій, божій, кроткій, ѿв-
чій, лошій, нівшій, глахій, йли соз простиte
членове, благіо, божіо, кроткіо, ѿвчіо, лошіо,
нівшіо, глахіо, й проч. І др8ги тe січки тe
се пішватz соз ы предз члено, какко то й
Олакенски тe, н. п. младий, достойный, слѣ-
пий, старый, склонный, йли младыо, достой-
ныо, слѣпыо, старыо, й проч. Осбенъ непра-
вилии тe ішо се назначайхла въ часткъ втор. въ
пралописанїе то на стрлан. 161. й зрі тамо, й
на стрлан. 104.

(9) Тіл дбè тe частицы, по й най, въ срлк-
нітгелни тe й преображеніи тe женà, трé-
б8ва да прійматz оу дареніл, сир. надз по
да се тбра баріл, л надз най ѿкса, като н. п.
по высокъ, най высока, защото се така й сл8-
шлатz въ произношенїе то.

(10) Р8сси тe отz Георгіевичъ, Васіліевичъ,
Іоанновичъ, Феодоровичъ, Павловичъ, й др8-
ги такиба, начертатz женски тe на бна, Ге-
оргіевна, Васіліевна, Іоанновна, Феодоровна,
Павловна, тe єстъ дімерь Павлова, Георгіева
й проч. І не женà, какко то й Накловичъ
значи сінъ Павловъ. І оу наск замкето піхъ
оу потреb8тиелни са Георгіева, Васіліева, Пав-
ловла, й проч.

(11) Прилагательни те имена ꙗто се не произвѣдатъ отъ дрѹги сѹществитѣли, знáчатъ илѝ кáчество илѝ количество. Като н. п. чéрныи, бѣлыи, жéлтыи, мѹдрый, святый, благий, нýзкii, высокий, злыи, кроткий, белый, малый, мнóгий, коликий, (коѣ то се говори по прôсто кóлкавъ, илѝ не склонимо кóлко) толикий, (тóлкавъ илѝ тóлко), и дрѹги такиба. Щ кой то се произвѣдатъ отъ сѹществитѣли те, илѝ отъ нарѣчїл, знáчатъ илѝ вещесткò, илѝ стажанїе, илѝ брёма, илѝ мѣсто. н. п. отъ дребо дребланий (крéстъ) отъ камень каменныи (мостъ) отъ злато златый (пérстенъ) отъ серебро серебланый (сосудъ) медь мѣдаланий, олово олобланый, глина глинианый, пérстъ пérстныи, тéрнїе тернобнии (бѣнѣцъ) и дрѹги такиба. Тіл обаче исти те когáто знáчатъ и стажанїе, нéкон се измѣнабатъ, а нéкон остануватъ сою тóл истыи гласъ. Като н. п. когáто говориме дребланий крэстъ, сою тоба прилагательно, дребланий, измѣнаме отъ каквò є вещесткò напрѣсенъ крэсто, сир. злющо є отъ дребо. Щ когáто искламе да измѣниме листвїе то на дребо то, тогаба не можеме беке да речеме дребланий листъ, илѝ дребланое листвїе (дѣрвенъ листъ) но говориме, дреблесный листъ, и

тогд ызблѣваме прѣсто лѣствіє то на-дѣрбо то, а нѣ злѣ са напрѣни лѣствіє то отъ дѣрбо, кое то прилагателно се нарѣча притяжателно. Тако ы земленій ы земній, а каменный мостъ говориме, ы каменна тѣрдостъ неизменно, отъ кои то пѣрво то ызблѣба кефествѣ, а вѣтро то стажаніе. Таки-
ба са ы оніл що ызблѣбатъ токмо стажаніе, кои то се произвѣдалъ отъ всѣкое почти существѣтелно, н. п. отъ небо небесный, зем-
ля земній, (а земленій значи кефествѣ) воздухъ воздушній, солнце солнечній, лу-
на лунній, облакъ облачній, косточки kostoch-
ній, западъ западній, глаца глазній, рѣка
рѣчній, нога ножній, оумѣк оумній, тѣло
тѣлесній,око очній,вода водній, пти-
ца птичній, пѣсъ пѣсій, жиботъ животній,
жизнь жизненій, песнь песненій, пустыня
пустынній, церковь церквицній, книга книж-
ній, а други такиба многочисленни. Тако ы отъ нарѣчія та, отъ вчера вчерашній,
днесъ днешній, оутрѣ оутрешній (а отъ оут-
ро оутренній) ношесъ ношениній, гдѣ гдѣ-
шенъ (или дѣкашенъ) тѣка тѣкашенъ, тамо
тамошній, горе горній, долѣ долинній, близъ
блїжній, предъ предній, задъ задній, прѣжде
прѣжній, а други такиба.

Тáко и на скíй шо се ôкончáватъ, святíтеській, святíтельскій, мъченикъ мъченическій, оûчýтель оûчýтельскій, єврóпа єврóпскій, илѝ європéйскій, асíл асíйскій, Кнáзъ, Кнáжескій, Цáрь цáрскій, ôвчáръ ôвчáрскій, юноша юношескій, дѣтѧ дѣтскій, Иоска Иоскóвскій, Бóлгарскій, Грéческій, и дрѹги многочиcленни.

(12.) Мъжескíй рóдъ се произноси многобýдно, и. п. дѣлъ дѣла, дѣлмíна, дѣйца. И прíйма члéнатъ на-жéнскїя рóдъ.

(13.) Три, въ мъжескїатъ рóдъ се произноси многообрáзно, каквóто и дѣлъ, и. п. три, трíма, тримíна, тройца, тáко и четы́рма, четыримíна, чеpбóрица, лѣ петъ, тóкмо петýна, шестýна, седмíна, осмíна, деветýна. А десетýна человéцы, оûпотребýтєло є за дрѹгъ разъмъ, лѣ нѣ за десетъ человéцы, като шо вýкаме шестýна и седмíна человéцы, и проч. сýчки тѣ тíл прíйматъ члéнатъ на-жéнскїя рóдъ по подражáнию на-сѹщесствýтєли тѣ имена, като коекóда та, бодà та и проч.

(14.) Нéкои притѹратъ и єдно зе при а, и гоbóратъ азe, тáко и азe, лѣ дрѹги и ѿще єдно кла-аzека-аzека, лѣ дрѹги и ѿще єдно на-аzекана-аzекана, лѣ дрѹги и ѿще єдно к, илѝ

ка-ѣзеканакъ, илъ єзеканака. И бойстиннъ достоинъ є оудибленія, каквъ са се накачили толковъ притѣрки при єдно ѕ, (илъ єзъ)-зека-на-ка. Вой то. нѣматъ никое начало, нито сложеніе съ нѣкои рѣчи въ Славенскіятъ языкахъ. Но колко да бы былъ такъвъ притѣрки, въ склоненіе то съчките се оставатъ несклонляемы и неизмѣнляемы. Подобре бы обаче было да не бы се ни споменали некогашъ, да не и да се склоняватъ такъвъ непотребности.

(15.) Тіа родители падежи на-мене, на-тебе, на-себе, и множественно, на-насъ, на-басъ, на-себе, оупотребители са токмо когда то се сопрлагабватъ съ прилагателните имена, н. п. дѣлъ та на-мене обличаватъ ме. Оныхъ беше на-тебе недостойнаго, помышляваше дѣлъ та на-себе недостойнаго. Тако и въ множественно то число. Но ако въ такъвъ случаи не са оупотребители, илъ ако не са потребни, въ други случаи не знамъ да ли шатъ се оупотреби, илъ потребувъ нѣкаде.

(16.) Ое, макаръ є именемънѣе тѣла, всегда може да се претворява въ страдателни тѣ глаголи, н. п. поискъ да се обеси да се продаде, вмѣсто да обѣсится, да продадется, и тѣ исто то се, шото є въ страдателни тѣ

глагóлы, а нè ôсóбно се, злщóто да обéси сéбе, и да се ôбéси, сè є ёднò.

(17.) Мы, нéкон го кóратъ нíе, а нéкон нíи, а нéкон мыé, коè то є и по право, но ма-ло оûпотгребýтено, тáко и бы, нéкон произ-но сатъ бíе, а нéкон бíи, и трéбѹлаше тобà бíе, прáбило да се пíшe сосz ы быé, но понéже со впáда сz глагóлъ быé, (тò єстъ като кúче, като бóлкъ и проч.) за то трéбѹла да се раз-личáла ёднò то сосz ї, сир. быé (бл. бы мѣ-сто им.) а быé блѣ. быé глагóлъ, илì понé сz ôксíл та быé, мѣст. быé глаголъ.

(18.) Тíл мѣсто имéнїл го, ѕ, ги, не мо-жатъ нíкога ша да стоáтъ предъ глагóлы тe, каквóто що ги оûпотрεблáлатъ Грéцы тe, и на́ши нéкон. н. п. τòν є́зειλαν, не мόже да се речé оû на́съ прáбило, го прaтиха, но прaти-ха го, τὴν є́лаβα, прїáхъ ѕ, илì земáхъ ѕ, а не ѕ прїáхъ, ѕ земáхъ, злщóто ѕ земáхъ ще да речé, є́гѡ є́лаβа ѕзъ земáхъ. Тáко и множ. τὸς є́πιασαν фанáхъ ги, а нè, ги фанáхъ, каквóто що є оûпотгребýлъ Басíлий Нéновичъ на стрan. 44. рéдъ 10. въ свaщéн-на та Істóрия. Го предáдоха на христiáне то, вмѣсто предáдоха го на христiáне то. Когдà то ôблáче предáдалъ нéкон члстíцы тогáка мόже да стой. Като що сà тíл, ако ги зé-

мемъ, ако го ви́димъ, ако ѿ сре́тнемъ, и
дрѹги та́кива.

(19) О́нций, нéкои говóратъ ѿна́й, дрѹги
оне́й, дрѹги ѿне, дрѹги ѿна (сокрашено отъ
оны́я со съ прóстылатъ члéнъ) дрѹги ѿна́з. Отъ
роди́телейлатъ падéжъ на-онций, происхóди
произвóдно то мѣстоимѣнїе оногóбый-оно-
гóбъ, оногóба та-оногóба, оногóбо то-оногóбо.
Какбóто и отъ роди́телейлатъ падéжъ на-онъ,
происхóди негóбый-негóбъ, негóба та-негóба,
негóбо то-негóбо. Тáкожде и отъ тóй отъ
родит. тогóбый-тогóбъ, тогóба та-тогóба,
тогóбо то-тогóбо. Тáкожде и отъ тóй отъ
родит. тогóбый-тогóбъ, тогóба та-тогóба,
тогóбо то-тогóбо. Тáкожде и отъ множ. чи-
слò отъ родит. нíхный-нíхенъ, нíхна та-нíх-
на, нíхно то-нíхно, илì тíхный-тíхенъ и
проч. сýчки те тíа произвóдни склонáватсè
по прии́млratъ на-четвéрто то склонéнїе на-при-
лагáтельни те имена. Щ томъзовъ и ономá-
зъбъ, и дрѹги такбýл, не сà сéкаде рáвно оу-
потреби́тельни, но по нéкои тóкмо мѣстgа.
Назначì и тобà защò отъ мѣстоимéнїя та
тóй, ѿнъ, тобà, тáл, онò, онà, онì, тíа, и
дрѹги, по мѣстgа ги оупотреблáватъ тáко,
тóйзи илì тóзи, илì тóсъ, ѿнзи, тóй, онìй,
тозì, онозì, тжзи, онáзи, тíзи, (илì тéзи)

ônѣзи (и́ли ôнѣзи) та́ко и́ такъзи, та́кка́зи, та́кко́зи, и́ нарѣч. тогъзи, тога́зи, тóлко́зи, и́ дрѹги та́кива. Тíл сýчки тe нахóжда нéкой довóлно, въ Бóкварь и́здáнnyй ôтъ Пе́тра X. Бéровича за Бóлгарски тѣ оúчилища въ 1824 лѣто. Но тíл са тóкмо помѣстни произношénїл, и́ за то не трéбувал нито да се оúпотреблáватъ въ пíшиемылатъ мázыкъ, ни́то да се подáглатъ за прáвилл и́ примѣри въ грамматїка тa.

(20) Тóй глагóлъ єсмъ, въ Бóлгарскїатъ мázыкъ понéже є́ несовершénъ въ настоáщее врéмѧ, за то и́ можно мόже да се полáга само-стоáтельно въ слóбо то, и́ли и́ почти не мόже да се полóжи самъ предъ и́менá тa, а́ко и́ да го оúпотреблáватъ нéкои, но безпóтно. Н. п. що є́ Грамматїка; є́сть єдна наука, коáто ны оúчи, и́ проч. вмѣсто, є́ єдна наука, коéто (є́) нíкакъ не мόже да стой предъ и́ме то, а по и́менá тa и́ по глагóлы тe стой, кла-то н. п. що є́ че́ловéкъ; че́ловéкъ є́, вмѣсто че́ловéкъ є́сть. И, нау́чилъ є́, вм. нау́чилъ є́сть. Та́ко и́ въ мнóжеств. числе, онѝ са, вмѣсто онѝ суть, а, суть нéцыи че́ловéцы, и́же, не мόжемe да речéме, са нéкои че́ловéцы, ко́й то. Та́ко и́, дошли са, вм. пришли суть. За то се полáга пérко Олабéнско то чýсто ôкон-

члнїе като совершено, а посла Болгарско то като недостаточно, єсмъ — самъ, єсъсъ, єсть-є єсмы-сме, єстѣ-сте, сѹть-сл. Самъ отъ єсмъ не прїйма оу даренїе да разлине ствувал отъ самъ (μόνος). Кромѣ когато стой съ не зледно, като н. п. несамъ.

(21) Вмѣсто товѣ є въ простиатъ азыкъ се оу потреблба злоупотребително и, илъ, като шо говориме. Ймали ѿгнь; ймали водѣ; ймали ѿщѣ; вмѣсто слав. єсть ли ѿгнь; водѣ; єщѣ; и Грѣцы те тѣко говоратъ (*εἴναι φωτιὰ; εἴναι νερὸν; εἴναι ἀκόμι;*) тѣко и въ прешедшее времѧ. *ἡτού ποτὲ βασιλεύει τις,* коѣ то мы по прости говориме, имало нѣкогашъ єденицъ царь, бл. бѣше нѣкогашъ царь нѣкой. Каквото шо се види и отъ следующий примеръ въ К. Анастасово то Цвѣтообрѣнїе въ члстъ 1. істор. 43. листъ 180. „Въ ѿгнѣ, „дійска та страна имало нѣкой си мѫжъ на „зыблемъ и въ „вмѣсто. Бѣше нѣкій мѫжъ, и проч. И въ 2-та члстъ. істор. 36. листъ 110. „Имало въ Библіи єдини боленъ человѣкъ.“

(22) Тобѣ, са, прѣбываши да се пише сѧ, злѣто происходи отъ Албенско то сѹть-сѹ-сѧ, коѣ то оу, претворбл прости то обыкновенїе на ј, като шо се доказа простирано въ предисловїе то на стрн. 37. Но

ПОНÉЖЕ ТÒ НЕ ПРИЙМА НÍКАДЕ ÓКСÍА, (КРОМЪ КОГÁТО СТОЙ СОСZ НЕ ЗÁЕДНО, КАТО Н. П. НЕ СЛ ТÝКА, И ПРОЧ.) ПÁКИ СЕ ПРОИЗНОСИ И ЧÝЕ КАТО Ж, АКО И ДЛ СЕ ПÍЩЕ СОСZ А, СéРБИ ТЕ ВМЕСТО СЛ, ОУПОТРЕБЛАБАТZ С8 ПéПРАВО, ОНÌ С8, ГОБóРАТZ, ВМЕСТО ОНÌ СЛ, И ДОБРО ВéШЕ, АКО ВéХМЕ ГО И МЫ ПОНÈ ПИСАЛИ ТÁКО, АКО И ДЛ ГО НЕ ПРОИЗНОСИМЕ.

(23) НАЗНАЧИ И ТОБÀ, ЗЛЩО ГЛАГОЛО єСМЬ, ОСЕБНЬ НАСТОАЩЕЕ КРЕМЛ, НéМА ДРÓГИ БРЕМЕНÀ СВОИ, НО ЗАЙМА ГИ ОТZ ГЛАГОЛZ БЫВАЮ (БЫВАМZ) КОЙ ТО СЕ НАЧЕРТАВА ПРАБИНО ВЪ СÝЧКИ ТЕ СВОИ БРЕМЕНÀ. БЫБАМZ, БЫБАХZ, БЫБАХZ, БЫБАЛZ-САМZ, БЫЛZ САМZ, БéХZ, ИЛИ БЫХZ, ЩЕ ДЛ БЖДЕМZ, И ПРОЧ.

(24) ТОБÀ ЩЕ, ПО РАЗЛÍЧНИ МѢСТА РАЗЛÍЧНО СЕ ПРОИЗНОСИ, НéКОИ ГОБóРАТZ ВМЕСТО ЩЕ, КЕ, А ДРÓГИ КЮ, А ДРÓГИ ЧЕ, А ДРÓГИ ЩА, А ДРÓГИ ША, А ДРÓГИ СЛ, А ДРÓГИ ШЕ. Н. П. ЩЕ ДЛ ЙДЕМZ, КЕ ДЛ ЙДЕМZ, КЮ ДЛ ЙДЕМZ, ЧЕ ДЛ ЙДЕМZ, ЩА ДЛ ЙДА, ША ДЛ ЙДА, СЛ ДЛ ЙДА, ШЕ ДЛ ЙДА, И ТÍА СОКРАЦЕНІЯ БÝДИСЕ СÝЧКИ ТЕ ДЛ СИ ЙМАТZ НАЧАЛО ТО ОТZ СВОИ ТЕ ИСТОЧНИЦЫ, И КЕ И КЮ БÝДИСЕ ДЛ СЛ ПО ПОДРАЖАНІЮ СéРБОВZ, ЗЛЩОТО ОНÌ ГОБóРАТZ ВМЕСТО ХОЩ8 ХÓЋ8 (ТО єСТЬ ХÓЌЮ) БМ. НЕ ХО-

ψὺς οὐκέτι (οὐκέτι) τάκο ἢ βο κτόρο το ἢ τρέτο
το λιγὲ χόψεши .(χόψεως χόψεως) χόψετζ
(χόψε χόψε. Ότζ по послѣдни тѣ прόчесе слóгове
χόψю, χόψεως, χόψε, пронсхóдлтж кю ἢ κε. ἢ
чe, ви́дисе да є по подражанїю Россїа́новж, зл҃шо-
то пла ôнъ бмъсто χоψу, χочу говóратз, тáко
ñ, χóчeшz, χóчeтz, ñ ôтz трéто то лицè χóчeшz
χóчe-чe. Тáко ôни говóратz ñ бмъ. нóщъ нóчъ,
ñ бм. бðððи Сеpв. бðððчи, ñ проч. ἢ кóлкото
зл щe, шe, щa, шa, сa, тíл сa сýчки тe ôтz
χоψу Слав. ἢ понéже щe-тo є на́й бли́жно
до Славéнско то трéто то лицè, χóψеtз-щeтz-
щe, какбó то ñ Гре́ческо то сe ӯпотрeблáбл
трéто то лицè θέλει εἶμαι, θέλει εἶσαι, θέ-
λει εἶναι, ñлì тóкмо лe, за тобà сe предпо-
чýта тò вz тáл Грамматика. Бóленж є ô-
блáче сéкой да ӯпотрeблáбл кoë то ôблáчa,
тóкмо да сe ӯтвeрждáбл на нéкои прáвила ñ
ôснованїя.

(25) щe салz, ñ щe бýдемz, мóжатz
да сe ӯпотрeблáблтz ñ сz притvráнж єдно
да, бeзz да ñмz сe побréди знаменобáнїe то.
Като н. п. щo то знáчатz тíл, щe салz ñ
щe бýдемz, тобà йcго то знáчатz, ñ щe да
салz, щe да бýдемz, като Греch. θά γέ-
νω, ñ, θά γά γένω. тáко ñ вz сослагáтельно
то наклонéнїe,

(26) Ще бы́демъ, и бѣдемъ, мόже пра-
вилно да се ӯпотреблѣба, и ѿе да бѣдемъ
отъ Олаѣнско то бѣдъ.

(27) Наэначи, злѣдо причастіе въ Бѣлгар-
скіятъ лѣзыкъ не сѹществува, и за чудо є! как-
ко да са го нѣгѹбили всеконѣчно Бѣлгаре тѣ.
Мόже быти и отъ самото начало да не са
го прїѣли и ӯпотребили. Но ніе слѹшаме злѣ-
во по мѣстѣ се понуждаватъ да го произ-
носатъ, но помнога по Тѣрско низраженїе, злѣ-
вото говоратъ тѣко, ходѣйки илѣ ходѣйкенъ,
седѣйки илѣ седѣйкенъ, спавайки илѣ спавай-
кенъ, но ако вѣро то є и Тѣрско, пѣрво то
обаче на ки, єсть по подражанїю Сѣрбовъ,
кой то непремѣнно тѣко начертаватъ свой тѣ-
обви причастія, съ тобѣ токмо размѣрѣ ѿ
изоставатъ и, или вмѣсто и, ю ӯпотреблѣ-
ватъ въ глаголи тѣ на-пѣрво то сопраж. и. п.
ходѣхи, спавлюхи, и проч. а въ сѹществѣт-
ныятъ глаголъ ѿе положи бѣдъки илѣ бѣ-
дъчи, (кой то, Россійски тѣ грамматїкосписатѣли
дѣяпричастія нарѣчатъ, дѣягаючи, грѣючи,
стрѣючи, мѹючи, и проч.) кой то обычна мό-
же да го оӯпотреблѣба, ако и да не є ӯпо-
требѣтелно въ простолюдно то произношенїе.
Зрѣ и настран. 64. въ предисловїе то, въ на-
энач. (л)

(28) Изблаждатсѧ нѣкои глаголи отъ токда прѣбнао, кой то се вѣдатъ като непрѣбнини, като н. п. знамъ, ѿмъ, но онъ са всмѧ ма-ло, и непрѣбниностътъ имъ є токмо въ пѣр-во то лицѣ настоѧщаго брѣмена, а дрѹги тѣ двѣ лица втѣро то и трѣто то прѣбнини се на-чертѣватъ по предпоклазанни тѣ сопраженїя, н. п. ѿмъ, ѿдѣшъ, ѿдѣ. Знамъ, знѣши, знѣ. Но когато искатъ нѣкой да отѣгне отъ стро-потностътъ имъ, може да ги ~~чертѣ~~блѣди и нѣхъ со всмѣз прѣбнини, и тогдѣ може да вѣ-ди ѿвно злѣщо нѣма ни єдинъ глаголъ да ѡ-стѣне непрѣбненъ, н. п. ѿмъ, говорисе и ѿ-дѣмъ, ѿдѣшъ, ѿдѣ. Тако и знамъ, знѣмъ, знѣши, знѣ. И вѣдатъ тогида со всмѣз прѣбнини. Дрѹги нѣкои глаголи лѣсно можатъ да се промѣняватъ отъ єдно сопраженїе въ дрѹго, но и тогида пакъ ѡстѣватъ прѣбнини. Като н. п. глаголъ спѣмъ, спѣши, спѣ, говорисе и спіемъ, спіешъ, спіе, и тогида се ѡти-носи отъ трѣто то, на втѣро то сопраженїе. И-ли спѣбламъ, спѣблашъ, спѣбла, и тогида се ѡти-носи отъ втѣро то на пѣрво то, и тѣко гла-голъ спѣмъ по своему непостоѧнству преходи сїчки тѣ сопраженїя и нѣма ни єдно свое (злѣщо па по дрѹги мѣстѣ ще го чѣши спѣ). Но токда ми се чѣни да не є непостоѧнство

на-глаголатъ спýмъ, но пóмного непостоáнство Бóлгарско, злшóто єдýнъ глаголъ тóлко бл тþрлíн го произнóсатъ. Такýва са ю слéдюши тe пýшемъ ю писчвамъ, хорáтимъ ю хортчвамъ, ю дрúги такýва.

Глáбно то несоглáсїе междú Бóлгаре тe со-
стoy въ члéноке тe ю въ глаголы тe (каквó-
то се доказà пространно ю въ предислóбїе то
на стрáн. 37. ю 15.) За тò споретъ помѣст-
ки тe произношéнїа на-глаголи тe трéбуваше да
се полóжатъ ю ѕифе двè юли три сопрлжéнїа
на а, я, ю е, злшò ôніа глаголи шо се ôкон-
чáлатъ по мѣстà на емъ ю на имъ, като пý-
шемъ пýша, хóда хóде, тáко ю шíемъ шíа,
четéмъ четжъ, лéемъ лéа, бíемъ бíа, любимъ
люблъ любе, нóсимъ нóса нóсе, вóдимъ вóда
вóде, говóримъ говóрл, прóсимъ прóса прóсе,
спýмъ спj спè, ю дрúги такýва. Но ѻзъ быхъ
рéкаz, злшò каквà бы былъ потréба да ўма-
ме тóлко бл стрóпотствъ (непráвиности) въ
Грамматíка тa си, когáто мóже ме да ўмame
сýчки тe глаголы прáвины, ю да гí начертá-
ваме бесмà лéсно, злшóто ю послóвица тa го-
вóрн „тò дí' ôлíг8 γινόμενον, мáтην дíа
πολλ8 γίνεται“ тò єсть, колъ то работа мó-
же да се соверши съ мáлъ трúдъ, всéде се вjр-

ши съ мнóгъ. И когдато за ради єдна тóкмо леснота нe⁸сомнѣхасе нéкои си да оўничи-тóжатъ сýчко то Сллбéнско правописанїе, и начнáха да пíшатъ сáмо согз ї, а дрѹги дeр-зиная да изостáватъ и члéнобе тe, и онъ ѿ-блáче съ ѻснователно слóбо, защóто и тíи (си р. члéнобе тe) не произвóдатъ мáла непráбинастъ въ имена тa, защóто са ѻсмъ тѹрліи, как-бóто шо сè доказа прoстрáнно на стрáници 43. въ предисло. И какбóто сéкой мóже да бýди ѿбно тáл прáбда. Шо бы былò, ако бы и мы и начертабáли три илì чetыри тóкмо тѹрліи глагóлы тe, и извabíли бы се благокрéменно отъ тóлкова стрóпотствa, шо ни се пред-стаблáватъ отъ разлíчны страны; сéкой нé-ка разсчáждáба, и нéка посађdыва прáбто и лéсното. Защóто (какбóто шо говори Хрї-стáки Пáловичи оўчýтель Сїпóвskий сѹшíй изъ Дѹпница Македонска въ предислóбїе-то на-не издáденыатъ си єщè извíчнíкъ, доде-міе да сi върши м работы i да сi пíшем се-коа речь с' прелеснечко то юта, за коа мi са вѣда и, ы, ү, ѡ, ӟ, и прóчлa) до де мó-жемe да си вършиме работы съ три тe тóк-мо сопражéнїа, за коа ни са вѣда шестъ; но ше да рече нéкой че са дрѹги те начертáнїа пóправи и пóправи искренни до Сллбéнски тe,

но и тò не є и́ко основателю и известно,
нека разсчеддáва сéкой.

(29) Бдýгамъ є станало попредложению
бóквъ отъ Салвéнско то двíжv илъ двíглаю,
защóто въ двíглаю, ако премéстишъ в-то на
мéсто то на-д-то, а д-то на мéсто то на-в-
то, ще да стáне прóсто то бдýглаю-бдýгамъ,
каквò то що є станало и отъ кропýба копрý-
ва и дрóги такýва.

(30) Въ прешéдшии, и давнопрешéдшии, и
непредыдное трéтие и четвéртое, срéдний родъ
д8мáло самъ, д8мáло бéхъ, прод8мáло самъ,
и прод8мáло бéхъ, не є оўпотребилено въ
прóстылатъ изыкъ, защóто никогашъ не ще
да рече дете д8мáло самъ, никто кóй то го
пыталъ, д8мáло ли си; но д8мáлъ ли си; д8-
мáлъ самъ. Когáто обáче жибóтни, илъ бé-
ши безд8шны на-срéдниа родъ прíимлатъ ли-
ци (προσωποι8νται) тогльда се оўпотреб-
блáватъ прáвилино, защóто каквóто що говó-
ри лéво и зéлъ самъ, и мéчка та и зéла самъ,
такà говóри и магáре то носíло самъ, и джр-
вò то сто́ло самъ тóлко крéме въ гóрл зе́ле-
на неотсéчено. И морéто, мнозýна самъ по-
топýло. И землá та, сýчки те земнорóдны отъ
адáма самъ погжданáла. И земль примéръ отъ

„Бѣла ста́ра та пе́снь „Про вѣки на́з се зелéнъ здравчецъ изъ горы зелéна“ и проч.

(31) Тобà пе́рво то непредѣлно дѣмáхъ, вдигáхъ наричалс€ протяжено или оучлѣтено, защо то и многократно дѣмáнѣ, и заминало брѣме значи. Като и. п. що говѣриме, дѣмáхъ мѣ только путь, вдига́хъ го дѣлать путь, отъ който се показува защо значи многажды. І втóро то непредѣлно наричалс€ єдинократно, защо то єдинашъ токмо, а не помного пути, значи. Като и. п. що говѣриме, излезнахъ си отъ должностъта продѣмáхъ мѣ, и, єдинашъ го вдигнахъ, дѣлать путь не можемъ. Отъ който се показува ѿвно, защо токмо єдиножды, (а не помного пути) значи, но нетребува да го наричале совершено (каквото що го наричал куръ. І настасъ Стоановичъ въ сболя та си єщѣ неиздадена гр. л. м. л. т. к., което є зема́хъ отъ Славенска та сокращено єтюмологія). Защо то и пе́рво то непредѣлно є совершено. Сиричъ, дѣмáхъ, значи защо се є совершило дѣмáнѣ то, но токмо що многого пути се є дѣмало. І продѣмáхъ, значи єдинашъ. Тако и продѣмалъ самъ, и продѣмалъ бѣхъ совершението сѧ.

(32.) Отъ втóро то непредѣльно, отъ сýчики тe почтì глагóли, излáзатъ дрѹги нóви глагóли илì сложéни съ предлóгъ, илì прóсти, кой то са въ рабно оûпотребленiе съ дрѹги тe, и представлáватъ єдно велико богочество въ прóстылъз мзы́къ, защото со согдьбы глагóлы веcмà жико и лéсно мóжатъ да се изражáватъ наши тe мы́сан, като н. п. отъ дымъз продмáхъз продмвамъз, отъ вдигамъ-вдигнáхъз вдигнвамъз, отъ слагамъ сложихъз сложвамъз, отъ трóшимъ-строшыхъ стрóшвамъз, отъ чупимъ-чупиыхъз чупувамъз, и прóчл. Илì пóдокре да речéме знаменовáниe то на-сложéни тe глагóли во втóро то непредѣльно се опредѣлáватъ споретъ предлóзи тe, защото тóл глагóлъ трóшимъ строшыхъз (вм. съ-строшыхъз) лако мв се тври дрѹги предлóгъ (предъ глагóлатъ трошыхъз) н. п. пре, че да произведе нóвъз глагóлъ претрóшвамъз, тákо и прорóшвамъз, растрóшвамъз, оттрóшвамъз, потрóшвамъз, и проч. Коè то свойство є прїлъз отъ майка та си Славénskíatъз непремѣнно. Тоба чество почти нéма го Греческiо мзы́къ, защото, τξακíξω глагóлъ, оû насьз мóже да се рече съ деба глагóлы трóшимъ и стрóшвамъз, тákо и σηκώνω вдигамъз и вдигнвамъз, и ἀφήνω слагамъз и сложвамъз. ο, ·ετξάκισα

говóри ѿ зл строшíхъ, ѿ зл претрошíхъ, ѿ зл растроишихъ, ѿ зл протрошихъ, ѿ зл потрошихъ, и проч.

Сíчкн тє глагóли не начертáлатъ втóро то непредѣльно сз предлóгъ про, като отъ дўмъ продўмлъхъ, но сз разлýчны предлóзы (кој то са прилýчни на сéкой глагóлъ, ѿ зл кој то не мóжатъ да се ѹзложатъ ѿбщи пра-вила) като и. п. отъ дрémemъ-задремлъхъ, отъ спáблmъ-заспáхъ, отъ глéдамъ-поглед-нáхъ отъ слўшамъ-послушáхъ, отъ любимъ-возлюбíхъ, прáбимъ-напрабíхъ, бáдимъ-изв-ладíхъ (и дрўго знамен. набадíхъ) плаšимъ-оўплашихъ, чўпимъ-счўпíхъ, глáденъ самъ-оўгладнéхъ, дéремъ-одрáхъ, пéремъ оўпрахъ, мýемъ-оўмýхъ, нéгли ѿ сз дрўги неkon предлóзы нарацилътъ. Ъ дрўги глагóли пá-ки отнюдъ не прїматъ предлóгъ, но по бóл-шей ча́сти самовытно прáбатъ сбоёто непре-дѣльно, като ѿто се бýди во втóрыялъ примѣръ . на-бдýблmъ-бдигнахъ, слáблmъ-сложíхъ, тáко ѿ дрўги мнóго, като кўпўблmъ-кўпíхъ, сонўблmъ-сонўблáхъ, пáдамъ-паднáхъ, стáблmъ-станáхъ, бѣнчáблmъ-бѣнчáхъ, крж-щáблmъ-кржстíхъ, скáчамъ-скочíхъ, хрýблmъ хрипнахъ, тéглимъ-тржгнахъ, ѿ дрўги такý-ва мнóго безъ предлóзи. Ъ дрўги пáки со-

хранѧватъ й̄стылатъ предлóгъ ѿ то го й̄ма
глагóло въ настóлциe врéмѧ, като н. п. ôт-
вáрамz-ôтборíхz, зatвáрамz-затборíхz, про-
дáвамz-продáдохz, стрúвамz-стóрихz, ôстá-
камz-ôстáвихz, ôвтáкамz-ôвточíхz, и прóч.
А дрўги пáки нéматъ ôтиюдъ втóро непре-
дѣлио, но пéрво то є и втóро и пéрво, като,
отъ стоймz-стоáхz, бóдимz-бодíхz, мý-
слимz-мыслíхz, нóсимz-носíхz, съчémz-съ-
кóхz, й̄мамz-й̄мáхz, славослóбимz-слабосло-
вíхz, празднослóбимz-празднословíхz, и дрў-
ги таkýва.

,Назнаchi во ѿвше, защò сéкой глагóлъ
кóй то започиna ôтъ кóй да є предлóгъ, нí-
когашz не мóже да го нíзостáви въ дрўги тe
временà, илѝ да прїйme дрўги нéкой вмѣсто
нéго, но всегда й̄стылатъ наблюдаea. Отъ
предидўши тe прóчеe примѣри, ѵсно се покá-
з8ba, защò разлíчни тe знаменоbániл на-глагó-
ли тe покáз8ba сz разлíчны тe предлóзы
въ непредѣлиoе вtорóe, и ôтъ тáмо происхó-
датъ и разлíчни тe сложénni глагóli. Като
н. п. глагóлъ простый съчémz, не мóже да се
сложи лéсно сz предлóзы тe какбóто ѿ то стой
въ настóлциe врéмѧ, сир. ôтсъчémz; нíзсъ-
чémz сосъчémz, насъчémz, ôсъчémz, ôвсъчémz,
посъчémz, подсъчémz, присъчémz, досъчémz,

засѣчѣмъ, разсѣчѣмъ, пресѣчѣмъ, просѣчѣмъ, каквото се слагатъ Гречески тѣ отъ κόπτω, ἐνκόπτω, ἐκκόπτω, συγκόπτω, προκόπτω, προκόπτω, κατακόπτω, διακόπτω, ἀντικόπτω, περικόπτω. Но отъ настолющеи сѣчѣмъ, непредѣльное сѣкохъ, начерталася прѣбило со сїчки тѣ предреченыи предлозы, като и. п. отсѣкохъ дрѣво, изсѣкохъ сїчка та гора, сосѣкохъ сїчки тѣ джрба, бѣсѣкохъ го на ѿколо, посѣкохъ злодѣя та, подсѣкохъ перо то (сир. подрѣзахъ го) присѣкохъ ѿщє др҃звцѧ, досѣкохъ джрба та, засѣкохъ пѣтатъ, разсѣкохъ го на дѣбѣ, пресѣкохъ го до полоби-на та, просѣкохъ на срѣдъ дѣпка, отъ кой то се начерталъ въ настолющеи брѣма слѣдѹ-ши тѣ глаголи, отсѣчамъ, изсѣчамъ, сосѣчамъ, насѣчамъ, бѣсѣчамъ, бѣсѣчамъ, посѣчамъ, подсѣчамъ, присѣчамъ, досѣчамъ, засѣчамъ, разсѣчамъ, пресѣчамъ, просѣчамъ, та́ко и отъ піемъ испѣхъ, испѣbamъ, пропѣbamъ, напѣ-камъ, и проч. и отъ ходимъ-ходихъ, дой-дѣхъ, дохѣждамъ, похѣждамъ, отхѣждамъ, прохѣждамсѧ, прехѣждамъ, (кой то мѣже да се речатъ и, дохѣдимъ, отхѣдимъ), и проч. отъ тѣка є прочее иѣбно, защо не мѣжатъ да се опредѣлатъ глагни прѣбила за вѣтро-то непредѣльно брѣма каквѣ се начертала, зл-

шо́то єдни глаголи съ єдинъ предлóгъ, а дрѹги съ дрѹгъ, а дрѹги безъ предлóгъ го начертáватъ, а дрѹги паки никакъ го нéматъ, каквóто шо се доказа пространно. Но на тíлъ многонспецирénни непредѣли времéнъ, може да ни въде оучýтель побече ныжда та и потрéбата, нéжели Граммáтика та, сир. єдинъ прóстъ глаголъ споретъ потрéбата та-ко́въ и предлóгъ прйма, иль каквóто знаменовáнїе йскаме да представиме съ глаголатъ тако́въ и предлóгъ зéмаме. Тоба шо се доказа тýка за глаголы те, не є тóкмо на прóстылатъ мзы́къ свóйствено, но тáко тóчно го вýдиме и въ Славéнскїатъ, когóто є под-ржалъ и прóстъо, и вóистиннъ, ако да нe-бы го грозили многоразлýчины члéнове, и совсéмъ не съществуюши те родители падéжи, цéше да быде та-ко́въ, каквóто го пох-валъба Юрий Венелинъ, въ книга назы́вáема. „Дре́бнїе и нынѣшнїе Бóлгаре“ изданна въ 1829 годѣ, въ Мóсква. Кóйтъ говори (на стрáница 16. томъ пéрвый) тáко: „Букварь „съ различны поученія, собраны одъ Пе- „тра Беровича, за Болгарски-тъ училища. „Напечатася съ помошь-та, Г. Антоньо- „ва Іоанновича. Въ годѣ 1824. Я неви- „далъ (говори тýй списáтель) ни одной Рус-

,ской азбуки, которую бы можно сравнить съ достоинствомъ сей книжки ве-, „сма поучителной; изложеніе статей ея „ясно, слогъ пріятный, показывающій что Болгарскій языкъ гибокъ для всякихъ оборотовъ.“ Войстиннѣ ѿшѣше да бѣде таکоѣ какоѣ то го представлѣба достоинъ похвалы, ако да не млаше предреченыи тѣ недостатки, (кои то предреченыи списатель, като иноязыченъ, не є пойстинѣ ѿшѣтилъ съ таکаѣа чѣствитѣльность съ какоѣто ги ѿшѣцилъ єдинахъ приискреннїи Болгаринъ, кои то ѿблѣче не є злаженъ отъ страсти самолюбїя и мзыколюбїя, и кои то йма бѣдомость и въ чѣжды мзыци). Но ѿни мѣ са големо преплѣтѣе зл да постыгне вѣрхатъ на-сокершенистбо то, и да коспрѣиме достойныи тѣ похвалы. Злѣто когда начне некои да прекоди на прости сакѣдѹющыи тѣ, приицѣри. „Прежде шести днѣй пасхи“ и „безъ помоши другихъ“ и Гречес. „Ἐκεῖνο τὸ μέρος τὸ δραυνὲ ὅπε ἀνατέλλει ὁ ἥλιος, ὃνομάζεται ἀνατολή. Ἡ γῆ ἔχει σχῆμα σφαιρᾶς. Οἱ κάτοικοι τῆς γῆς. „Ἡ ὄρασίς μας εἰς τὸ μέσον πεδιάδος, περιορίζεται πανταχόθεν ἀπὸ περιφέρειαν, ἡτις ὃνομάζεται ὄριζων.“ Ὁ ἄνθρωπος ἡθέλησε νὰ ἐρευνήσῃ τὶ ἡ-

κολόθησε πρὸ ἀντῆ, καὶ ἐσημείωσεν, ὅσα
ἐμπόρεσε νὰ μάθῃ ἐκ παραδόσεως τῶν
ἄλλων ἢ ἀπό τινα σημεῖα καὶ ἔργα τῶν
χειρῶν, ἢ τῆς νοὸς τῶν προγένεσέρων τούς.“
Ще да познае колко хроме (къца) Болгарскю
мъзикъ съ родители ти падеши, а други те,
макаръ и онъ що несъществуватъ, не мъ при-
чиняватъ някакко безобрАЗие и хромота. За
други те падеши може да разсъждаба некой
отъ следующиятъ примеръ. *Οἱ καλοὶ νό-
μοι κάμνου τὸς καλὸς πολίτας, οἱ κακοὶ
τὸς κακὸς, δεῖρὴ τε ζακόνι πράβατъ δορύ-
τε γράжданни, λαΐτε ψάλτε, (или тъко, а
лъши ти лъши ти) а лко беше написано тобъ
токлио съ йогы, колко щеши да бъде по не-
добобразумитено. Добре ти закони праватъ
добре гражданъ, а лоши ти лоши ти. Оекой
познава тъка праща та.*

(33) Тобъ щемъ, неком го дъматъ кемъ, дъмакемъ, вдигакемъ, слагакемъ, а други
челъ, дъмачемъ, вдигачемъ, слагачемъ, а
други сокрашенно ща, дъмаша, вдигаша, слагаша, каквото що се доказа пространно и въ
24 приличчание на съществитенцата глаголъ.

(34) Еж бъдуще третие и четвъртие, токмо помагатенъ глаголъ щемъ, щешъ, ще,
и мож. щеме, щете, щатъ, примила и замѣнѣ-

ηιε, ἀ γλαγόλας δύμλ, εδιγλ, ἢ προδύμλ, εδιγ-
νά, ὅστάβατζ οειζμένηι ἢ εζ ἐδινετε. ἢ
εζ μнож. число. ἢ βίδισε злщò тíл двè
εύδυψи врємена да сà начертани по подражá-
нию Греческому. Θέλω ὁμιλεῖ, θέλεις ὁμι-
λεῖ, θέλει ὁμιλεῖ, θέλομεν ὁμιλεῖ, θέλετε
ὁμιλεῖ, θέλ8ν ὁμιλεῖ. Τάκο ἢ θέλω ὁμι-
λήση, θέλεις ὁμιλήση, θέλει ὁμιλήση, θέ-
λομεν ὁμιλήση, θέλετε ὁμιλήση, θέλ8ν ὁ-
μιλήση. Βζ κοὶ το γλέδаме злщò тóкмо по-
могáтєлъю глаголъ θέλω - се οειζмéнáла, κα-
то нашє то ψεмъ ἀ ὁμιλεῖ, ἢ ὁμιλήση ὅ-
στάβατζ οειζмéнηи. Οηὶ ὄβάχε ἢ ὄβράтно
гокóрлатж θέλει ὁμιλήσω, θέλει ὁμιλήσης,
θέλει ὁμιλήση, θέλει ὁμιλήσομεν, θέλει ὁ-
μιλήσητε, θίλει ὁμιλήσ8ν. сиř. глаголъ ὁ-
μιλῶ πρiймл οειзмéнéнie то, ἀ θέλω ὅστάбл
οеиизмéнно, κοὲ то οὐ οάсъ, οе мóже да εύδε.
Или є рáбно сж εтóро то εύдұψee, ψe πρoдұ-
мамъ, ψe πρoдұмашъ, ψe πρoдұм, εз κοὲ
то γлéдаме злщò ψe-то ὅστáбл οеиизмéнно,
ἀ πρoдұмлмъ-се οеизмéнáла.

(35) Тъка ни се представлъватъ ѿщe дбe
бъд8ши бреленà, д8малz быхz, бдигалz
быхz, слагалz быхz, земалz быхz и проч.
тако и въ непред. прод8малz быхz, бдиг-
налz быхz, и проч. (кои то по прилично мo-

жатъ да принадлежатъ на желательно то наклонение, нежели на излюблено то. И нека разсуждабатъ о томъ оучителите). Но видѣмися странныо да положимъ на редкъ въ сопряженіе то шестъ будущи времена, кое то нещо въ никакой мзыке се не нахожда. Но ако бы се судили и онъ за наждни и за приискренни, можатъ по бреме да се принесатъ отъ будущи те грамматикописатели, илъ въ едно то илъ въ друго то наклоненіе. Що по настоящемъ ако потрбувалъ да се начертаватъ, нека ги начертала всакий въ давно прешедшее и въ непредѣленое третіе бреме, прилагая къ nimъ едно выхъ.

(36) Когато непредѣленое второе наклоненіе и излюбленаго окончаба на ихъ като сложихъ, купыхъ, носихъ, сложихъ, тврьихъ, (гдѣихъ) тогдѣ непредѣлено то въ повелительное то наклоненіе и второ то трето то лицѣ, окончаба на и. п. сложи, да сложи, купи да купи, тврь, да тври, и проч. а когато окончаба на ахъ, като продумахъ, будигнахъ, земахъ, тогдѣ трето то лицѣ окончаба илъ на а, илъ на е, и. п. продумай да продума, послушай да послуша, бѣнчай да бѣнча, почтай да почта. Познай да познѣ, кажи да каже, земи да земе, тако и дай да дадѣ.

ѣждъ да ѵдѣ, разѹмѣй да разѹмѣе, побеснѣй да побеснѣе, и проч.

(37) Тіа дкѣ тѣ наклоненїа желателно то и подчинително то, осбѣнь тоба непредѣланое брѣмѧ. Ѣто сѣ изложи на редѣтѣ, нѣматѣ дрѹги различни времена отъ излюбително наклоненїе; но токмо Ѣто се изображенія вѣтъ, желателно то оѹбо съ частыци тѣ да даడѣ богъ да, да бы дѣлъ богъ да, дано даడѣ богъ да, и само дано, и со существительныхъ глаголъ самъ, си, є. Ї подчинително та же частыца ако, и да, и со существительныхъ глаголъ, и. п.

6.
$$\left\{ \begin{array}{l} \text{да бы дѣлъ богъ да дѣламъ,} \\ \text{да бы дѣлъ богъ да дѣлашъ,} \\ \text{да бы дѣлъ богъ да дѣла.} \end{array} \right. \quad \left\{ \begin{array}{l} \text{дано дѣламъ,} \\ \text{дано дѣлашъ,} \\ \text{дано дѣла.} \end{array} \right.$$

m.
$$\left\{ \begin{array}{l} \text{да бы дѣлъ богъ да дѣламе,} \\ \text{да бы дѣлъ богъ да дѣлате,} \\ \text{да бы дѣлъ богъ да дѣлатъ.} \end{array} \right. \quad \left\{ \begin{array}{l} \text{дано дѣламе,} \\ \text{дано дѣлате,} \\ \text{дано дѣлатъ.} \end{array} \right.$$

Тако, и ако дѣламъ, ако да дѣламъ, ако продѣламъ и въ сѣчките времена непремѣнно като излюбително то наклоненїе по сѣчки тѣ времена, съ тоба токмо различїе Ѣто иматъ предъ сѣбе предизложенны тѣ частыци. И затѣ не сѣ писаха осбѣни примѣри за иихъ со сѣчките числа и лица, защото сѣкой може

Да ги начертала веcмà лéсно въ излбýтено то наклонéнїе, ако наблюдала тóкмо приличны те на-сéкое врéме частицы, и с8ществит. глагóлз.

„На тобà свидѣтельствува и Славénsка та грамматика (кој то се надписува „сокращенїе Славéской єтюmolоги“ печатана въ Мóсква въ 1810 годѣ) на стрan. 96. кој то говори тако въ пéрво то примѣчанїе. „Сослагател-, „ное наклоненіе ничемъ кромъ приба-, „вляемой частицы аще, и глагола есмъ, „неразличествуетъ отъ изявителнаго, „какъ видѣть можно изъ вышшаго при-, „мѣра, по сему и не нужно здѣсь пола-, „гать особенный образецъ онаго“

(38) Налзначи злщò срéдни те глагóли въ трéто то єдинствено то лицè прїйматъ се-то отъ страдáтелыатъ глагóлз, и стáватъ тогíбл като страдáтели, ако и да не сà. Злщòто говориме, лѣтѹласе, зимѹласе, зналесе, почýласе, оұмýрасе, спáласе, стáласе, пáдасе, и проч. и тога бýкатъ като безличи страдáтели, које то сбóиство Грéческий мýзыкъ не-ма сир. не мóже да се начертáе отъ срéденъ глагóлз, личенъ страдáтelenz, злщò не мóже никогдà да се рече оұ нýхъ ӯgaiuetai, ḥpoðuðgietai, ðaumáçetai, píptetai,

*σκύπτεται, πηγαίνεται, ἢ προč. οὐ τι ὁτζ
οὐδὲ ποτέ γινεται, ἀλλὰ μόνον ἐπίμεσα ή. π. ἔρ-
χεται, κοιμᾶται, κάθεται, συχάζεται, με-
ταχειρίζεται, καὶ μέστο δοχόδισε, σπάβασε, σε-
δίσε, λύσασε οὐποτρεβάλβασε, ϕαντάστητο ἔρχε-
ται ϕερετο δοχόδι, ἢ οὐ δοχόδισε, τά-
κο ἢ κοιμᾶται σπή, κάθεται σέδη, συχάζε-
ται λύσα, μεταχειρίζεται οὐποτρεβάλβα,
ἢ προč.*

(39) Токà, се, въ страда́тelenы тe глагóлы
нéкон го пýшатz сa, согласно со Слабéнско то,
ако и да го нe оûподоблблатz въ рáзговоратz,
дýмлса, дýмашса, дýмла, и тò си йма
мéсто то злщóто є Слабéнско, но нéкон го
и пýшатz и произнóслатz сa, дýмлса, дý-
машса, дýмла, кoè тo є весмà бeзмéстно и
нepотréбно, каквóто ϕо сe доказà прострáн-
но въ предислóбїе то на стран. 18. сe-то злщó
се полáга и предz глагóли тe и по глагóли
те нeвозбрáнно, мóже да бýди сéкой отz сa-
дýюши тe примéри. Какbò сe нарýча тобà;
йли, какbò сe именýбл тобà дрéко; йли, как-
bò сe вýка тобà сeлò; предz глагóлатz, бmé-
сто, какbò нарýчлсe, именýблсe, вýкасe. И,
кoј то óбýчлатz да сe препíрлатz чéсто, оñи
се нарýчлатz любопрýтeleni.вмъ. кoј то óбý-
члатz да препíрлатcе, оñи нарýчлатcе. И, не мó-

же да се извади, вм. да извадисе. Й, ѿз самъ се кржстілъ на чичобо то ми ѵме, вм. ѿз самъ кржстілсе. Й, ѿз бехъ се оумылъ, вм. ѿз бехъ оумылсе, и дрѹги таківа. Въ таківа прόчесе слѹчан, се-то благоприлиично са полага предз глаголи те, защіото по глаголи те произбоди беліка непрїятностъ, какбóто що відн сеюкай отъ предложени те примѣри. Бдиò се, може да слѹжи (за ѿбшо) и на двл илъ тріи страдателни глаголи. Н. п. когато жидки те се (то єсть тѣлеса) согрѣватъ и испарлѣватъ, тогава се претваряютъ на воздѹши, и дрѹги таківа.

(40) Страдателни глаголи изображаватсѧ нѣкогашъ и со страдателни те причастія, (кои то са оупотребители и въ простиатъ ѿзыкъ като за прилагателни имена), и со сѹществителиятъ глаголъ. Н. п. дѹманъ самъ, дѹманъ си, дѹманъ є, вдиганъ самъ, вдиганъ си, вдиганъ є, и множ. вдигани сме, вдигани сте, вдигани са. Тако и, вдиганъ бехъ, вдиганъ беше ты, вдиганъ беше онъ, ил, ил. Тако и въ непредѣл. вдигнатъ бехъ, вдигнатъ беше ты, вдигнатъ беше онъ, ил, ил. Тако и вдигнатъ самъ, вдигнатъ си, вдигнатъ є, и проч. Така се начертаватъ сїчки те

страдателни. Щоти ѝ примѣри на предречението. Да знáешъ защо токът е думано. Така є продумано. Този мостъ е Едигланъ. Когато отидохме ние, мостът беше Едигнатъ. Каквото се види, този сендука е отблъранъ, тъл братът е отблърана, и други такива.

(41) Писахъ, Енгелско то „Еже писахъ писахъ“ въ Грецеско то стоя, о географа географа, въ прешедшее време, а наше то въ непредѣлноe. Но многажды се полага Грецеско то прешедшее (*παρακείμενος*) оу наскъкъ непредѣлноe, каквото шо е и следующее *εἰσαγῆκα* хъре, оу слышалъ Господи, и други такива, защото и непредѣлото е прешедшее (сир. зланилъ).

(42) Онъ глаголи на-който непредѣлноe първо е окончалъ на охъ, като съкохъ, рекохъ, соблекохъ, отблекохъ, дадохъ, дойдохъ, и други такива, неохранялътъ правило то въ следущее третиe, по което тревъкаше да се начерталътъ, сир. отъ третото лице на първото непредѣлно. Н. п. отъ писахъ, писа тъ, писа онъ, писа шемъ, отъ бъхъ, би тъ, би онъ, би шемъ, отъ съкохъ, съче тъ, съче онъ, не може да се рече съче шемъ, но съкъ шемъ, тако и рекъ шемъ, соблекъ шемъ, съ-

блéкъ ѡфemъ, ôтблéкъ ѡфemъ, дáщемъ, дóщемъ, илъ дóйщемъ (â дóйщемъ, ôтъ дóйхъ) и дрѹги такица.

(43) Садиҳъ, носиҳъ, сѹшиҳъ, злшò зна-
чатъ многократное, и прешедшее действие,
ибо се показъба отъ следующи те примѣри.
Вчера весь день носиҳъ вода, илъ джраба. Зав-
чера вездень лежаҳъ, вчера вездень сѹшиҳъ
жито то. Коे то не може да се рече во второ
ро то непредблю, вчера вездень насадиҳъ, илъ¹
забчера вездень изсѹшиҳъ жито то, тоба
исто то се разумъба за сїчки те глаголы,
оскенъ оніл ѿ то не матъ собственно непре-
дблю второ. Зрь ôтому и въ примѣч. 31.

(44) Тіа глаголи на амъ, можатъ прави-
лино да се начертабатъ на пérко то сопра-
жениe, âко променъбаишъ токмо а-то на а. и.
п. бáнамъ, бáнашъ, бáна, като дýмамъ,
дýмашъ, дýма, и проч. и излишно є тоба
четверто то сопражениe, но понеже иматъ
различно ôкончаниe, изложисе и за иихъ ô-
собный примѣръ.

(45) Назначи злшò глаголъ бáнамъ не
є равно оûпотребителенъ по сїчка та Болга-
рия, â кмѣсто него оупотреблявасе помного,
къпемъ, сир. вмѣсто ôбанахъ (илъ изба-

и́лъхъ) дѣтѣ то, го́вóратъ ѿкъпáхъ дѣтѣ то, и́
смѣ. и́збѧнáхсе хъблко, ѿкъпáхсе хъблко.
Пéрвио оúбо ѿтъ бáна, а втóрыо ѿтъ къ-
пáюса, (отъ коèто и́ къпълъ) а и́ дѣла
Бóлгарски.

„Кóй то ни помогна да пристýгнеме
и́л-Бóлгарска та Грамматíка къ концъ.
„Олáка, хъблъ, и́ чéстъ отъ на́съ да бъде
всéхъ благýхъ и́ добрыхъ дáтелю творцъ.

Рѣчи Тѣрски и нѣколко Гречески,

Ксѣ то са во сѹпотребленіе на сегащно то врѣмѣ въ сѣчка та Болгáріа, истолкованы по возможности съ равнознаменователны Славéнски, илїи Рѣссійски.

А.

Адѣмъ. єнѣхъ, кѣженикъ.	Бѣлкимъ, нѣгли.
Аджеbz. єдѣ, єдѣ ли, оубо.	Бербѣринъ, брілчъ.
Афѣримъ. благоже (брѣво.)	Берекѣтъ, йзовѣліе.
Аманѣтъ. залѣгъ, закладъ. даимое чтò въ себлюденіе.	Бѣзбели. Псѣстинъ, извѣстно.
Апжисъ, напрасно.	Боеклѣкъ: гнѣй, гнѣйще.
Арабаджіа. коларъ, колесни- цедѣлатель.	Борнѣтъ, зри ємфиѣ.
Арсланъ, левъ.	Бѣрчъ, дѣлгъ.
Артѣкъ. излишно, излиш- ный.	Бохчѣ, мѣлая плащеніца.
Астаръ. подкладка, под- стакъ.	Боѣл. цвѣтъ, шаръ, краска.
	Боаджіа, красильникъ.
	Боаджисъвамъ, красъ.

Б.

Байлдисъвамъ. премѣрамъ, сѣмираю.	
Бакалинъ, лақошникъ.	
Баница, пирогъ.	
Баремъ, пснѣ.	
Басамакъ, стѣпень.	
Бахтъ, щастіе.	
Бахтліа, щастливъ.	

В.

Везне. вѣсъ, мѣрило.

Г.

Гайтана, ѻетка.	
Геміа, корабль.	
Гемиджіа, корабленикъ.	
Гінъ, кожа волошка вы- дѣланнаа.	
Гюллѣ, ѻдро.	
Гюмрѣкъ, мыто.	

Гюмрүкчіа.	мытоймецъ,	Ёшеклжкъ, варварское сб-
мытарь.		хождение. Безчеловечие,
Гюмрүкчийница,	мыйтица.	непотребность.
	Д.	Ёшкъ. ракнаа, подснаа
Далгà,	волна.	весь другий.
Девè - кэшкъ,	струдокамилз	З.
(птица.)		Зейтиңз, древяное масло,
Джáба.	тъне, даромъ.	ёлей.
Джелатинъ,	спекблáтерз.	Зангíа, стрéма.
Дженз,	чпáгз.	Зэнджирz. вериги, верига
Джираджъ.	хирбргз, мэзвоць-	Болгар.
литель.		Зіафетгъ. пирz, пиршество,
Дивидéсъ.	ксеонéчно, со-	сүгөрениe
	всъмъ.	И.
Дивйтъ,	чернйлница.	Іірикъ. сосдз ұмывал-
Дукáнъ.	лáвка, дэллатели-	ный.
шe.		Ізиңз. дозволениe, допуще-
Дэлапъ,	постáвецъ, шкáпъ.	ниe.
Дэргеринъ,	дэмэздáтель,	Йнкарz. отречениe, отвер-
древодéль,	зидáтель,	женiе.
зéдчий,	плóтникъ.	Йциáхъ, ёхéта.
Долéмъ.	сүвратгъ, Бéлгар.	К.
Душéкъ,	постéла мáгкаа.	Кабахáтъ. винà, согржшениe.
Дешмáниңъ,	крáгъ,	Каваҳатлíа, покинный.
Дешманлáкъ,	вражда.	Какгà. скáръ, распра.
	Е.	Каллпз. фóрма, кýдз,
Ёглендже	сүпражнениe въ	Каллфz, влагалище.
чемъ прекаждениe времена.		Кантáрз. мéрило, кенти-
Ёлчíа.	посольз, посланикъ.	нарз.
Ёмфиé.	табáкъ, нюхáльный	Камшикъ, бычъ.
	табáкъ.	

Караблз, стáжа.	Лы́ла, гли́наный сос्दеңз
Кáтз. крóвз, крóвла.	длà кóрýтелнаго табáка.
Кафéсз, ржéштка оý скна.	Легéнз. ржкомбйникz, ло-
Кепéнгз. хлáбíй, дверь св-	хáнз.
вýше затворáемаа, йли низпóщаемаа.	Лыфè, заплáта вóинскаа.
Кесíа. мошнà, мошлéкz.	M.
Кефíлз, порðчникz.	Маасжрè. ёсаðа, ёбсéдбнíе.
Кефz, благодþшиe.	Маймýнз, ёбезáна.
Кехаà, началопáстырь.	Максóлз, плоды земнíи.
Килипýрз, керýсть.	Мангáлз. сосðдз гли́наный
Кирíа, пренóснаа заплáта.	кz нéмже стойтa сúглие
плáта за превóзз.	горáщее кz грðлánю.
Кираджíа. преносяшíй то-	Максéсз, нарóчиe.
вáры, извóшикz.	Машà. шипцы, котóрыми
Колáй. способz, наçинz, ё-	ёмлютa оýгли горлáшыа.
бразz.	Маслаáтз. подлóгz, дéло.
Кэлáнз. пóрагz Болгар.	Машаллà. зри ѿфëримz.
Колаðзинz, пðте вóждь-дý-	Менгемè. тискáло, шипцы,
тель.	й клециì Рðсски.
Комшíа, сосðдз.	Мéхкемè, сðдýлициe, йли сð-
Кðбè. свóдз, крðгz.	дéбный дóмz.
Кðршðмz. слово, й тáдрò пð-	Мéлкz. ѫмбнíе недвижимо-
шéчное.	е, селà.
Кðла. стóлз, кðсбрz, недо-	Мéмz-маказларì. цйтпцы
стáтокz.	котóрыми со свéчíй сни-
Кðчíа. колесníца, калáска.	мáютz.
Кюркíа, кожухáрz Бóлгар.	Мðрдáрz. нечистый, гнë-
Кютðкz, пéнь.	сный.
L.	Мðрдарлжкz. нечистота,
Лагжмz, пðдкóпz.	гнëсота.

Мұтaғчіа.	вретищедѣла-	ніе цѣнныи нѣкія вѣши.
тель.		Папѣцы. башмаки, чѣхлы
	Н.	Бѣлгар. (сандаліа).
Налбáнтина.	подковываю-	Парчѣ, часть.
	щій копни, йли воли.	Пергелz, циркль.
Наркz.	спредѣленнаа цѣнна	Пердѣ, завѣса.
	нѣкія вѣши.	Пастрѣмѣ, соленообшеное
На филлѣ.	всѣ, во тѣ.	масо.
Нешерz.	жилосѣчиво-йли то-	P.
	порокz, ланцѣтz, кроко-	Ракамz. числительнаа наѣ-
	метательное копьецo, кро-	ка, число, числениe, ци-
	вопскателное хірборгиче-	фра, ціфирное число.
	ское брѣдіе.	Рахатz, покей, оѣпокоеиe
Нишешѣ.	вѣдз мѣкіи не-	Резѣ, колевратz, пѣтла
	млѣнныа.	желѣзнаа Рѣски.
	O.	Ренгz. цвѣтz, шарz.
Одаа.	клѣть, гѣрица, (по-	Рефенѣ. єб҃иина, складчина.
	кей по Рѣс.)	Рѣхимz, залогz, закладz.
Оджакz.	дымникz, дымо-	C.
	вѣл троба.	Самарz. вѣкъ вѣчное сѣдлo.
Окa.	мѣра спредѣленнаа	Сарофинz. торжникz, ба-
	всѣкой вѣри въ тѣрѣц-	нѣрz, пѣнаизмѣнит.
	кой державѣ.	Сахатz. часz (время), ча-
Ордіа.	стенz, лагерь, рас-	сы, то єсть брѣдіе по-
	положениe войнства, ар-	казывающеe часы.
	міа, полкъ великий.	Сахтианz. кожа выдѣлан-
Орманz.	лѣсь, дѣбраeа.	наа, обработеннаа.
Оргакz.	содрѣгz, товаришz.	Сеирz. зрелище, зреnіе, по-
		збрз.
	П.	Силлакz, всеорѣжіе.
Пазарz.	торгz, и соглашe-	

Сефà. раскóшство, сладо-	Тéскере. бíлéтз, пашапортз,
стráстie.	пашóшz, запýска, пýс-
Соджóкz. начинéннаа киш-	мénно свидéтельство, да-
кà, колбасà.	éмоe ôтз влáсти пøте-
Сокáкz. єўлицa, r'асpóтiе,	шéственникомz.
стóгна.	
	Тóпz, бслшáя пóшка, ôгнë
	мéстноe ôрджiе, єщè же
Т.	й ôпредéленноe кóличе-
Табáкz. кожéвникz, оúс-	ство нéкiя вéри, ёдýнz
мáрь.	тóпz вогасiа, аладжà
Тавáнz. досчáтый потo-	й проч.
лóкz.	Тðршiа. разлíчныя вíды
Тамáмz. совершéно, цéло,	солéнокýслыxз веџéй
тóчно, пóлно.	представлéетz н. п. лá-
Тахтà - бýтz. досчáннаа	хана тðршðсð, капðста,
кóшz, клóпz Рðс.	бíбérz тðршðсð, хiáрz
Тéкz. нéчéтный, нéчóтка.	тðршðсð, єгðрцý кýслы-
сáмо, єдýно чtò.	я, и проч.
Телáлинz. проповéдникz,	Тðрлiа. вíдz, ѕбразz, бýрz
разгласíтель, герольцz,	тðрлð, никóимz ѕбра-
нарóдный провоззвéст-	зомz.
никz мýра или вóйны,	Тðтðнz. табáкz кðрýтел-
и продáтель ползвéт-	ный.
хихz ôдéждей.	
Тéнджеre. мéдный сосðз	Ф.
ради варéнiй.	Файдà. лихва, и пóлза.
Темесóтz. зáёмное писmò,	Фермáнz. пýсменnoe цáрskое
вéкселz.	повелéнiе oñ тðрковz при-
Терзiа, швéцz.	каz.
Терджомáнz. толмáчz, пре-	Филдýшz, слонóвый зðбz,
вóдчикz.	иili слонóвaa кóсть.

Фітілз. кнóтз оў свѣші, свѣтилна. кнóтз къ тѣ- звѣ гнѣйной. кóрпіл, гнѣ- тикz, ку́гбрай вклáды- ваютз въ рáны, чтóбз снї не та́кz скóро за- твори́лисз.	Хесáпз. счи́слéніе, счётъ. Хизмикárз. рабъ, слуга, сложитель, наёмникz.
Фұдблz. кичлýвz, горде́лиевz.	Хілáлz. оўхочи́стка, сүхо- вѣртка.
X.	Хýчz, стню́дз, нимáло.
Хабéрз. вѣсть, возвѣщеніе.	Хайде. пойдемz, идемz, ступай.
Хаберджíа, вѣстникz.	Хáкz. заплата, плата, мздà, наёмz.
Хазнà. сокровище. сокро- вищное храни́лище.	Ханджíа. страннопріём- никz, гостинникz,
Хазнатáрз. сокровищхра- нитель.	Хáнз. стрáннопріёмница-ль- телище, гостинница.
Халкà. кольцо, звѣнo въ цѣпь. мѣдная цѣпь, ѿ- шейникz.	Хапзханà, хапсанà. тем- нýца, оўзилище, тюрма.
Хамáлинz. временосецz, но- сильщикz.	Хáпсз, хáпсъ. оўзникz, въ тѣмнýцѣ ввёрженный. затворенъ Болгар. (йли запрёнъ по мѣстѣ).
Хамамджíа, ба́нчикz.	Хапсанаджíа, темнýчный стрáжъ.
Хамáмz, ба́на.	Хáрчимz. йждикáю, йзнұ- ралю иіздéрживая.
Харáмz, неправедно.	Хáрчz. йждивéніе, иіздéрж- ка.
Хатжрз. любовь, благо- дать, дарz.	Хентéкz. рóвz, прекопz.
Хекýминz. йкимджíа, врачz, лѣкарz, цѣлитель. докторz.	Ч.
Хемéнz. ма́ло не, почти, тоже речи́ Болгар.	Чаджрз. сѣнь, шатерz, па- латка.

Чáркz, стрóкz, илì всáкоe сúрðie, котóре e илì водóю, илì рóкóю, илì ногóю двíжимо дíлаетz чтò самосебóю.

Чаршáкz. плащаница, понáва.

Чаршíа. тóржище, рáдз.

Чашýгинз. соглáдáтай, шpíóнz лазbтчикz.

Черпíа. срóдíе кóимz из-мбрáютz что древодéли. столáрный инстрóмéнтz.

Чéрчиvè.

Чибóкz.

Чýфтz. сопрóгz, pára.

Чифли́кz, селò.

Ш.

Шайтинаz, свидéтель.

Ю.

Юргáнз. нбшноe покрывáло.

Юрнéка. примéрz, показá-
нíе (мóстра, прóба.)

Юрðшz, нахóдz, нападéнíе.

И.

Изжéкz, жáлько Рýс. (крí-
ма Греч.) нешáстíe, бýдà.

Исаакýа. препроводíтель,
проводникz, провожáтай.

Саbд8юфы тe сa Грé-
чески.

Арéс8камz. оúгбдно ми
éсть, и оúгбденz éсмь.
Аргáтинаz, зри єргáтинаz.
вáпс8вамz, зри боадí-
с8вамz.

Ефтинаz. не драгíй не ск8-
пый.

Ефтинаíа. изобýлíe, неск8-
пость.

Каламáрz, чернýлница.

Камíла, велblóдь.

Кéрлмíда.

Пер8стíа. сáджакz.

Пéгалo. подкóва, илì плб-
ча.

Пéгалo. побaз жéнскíй.

Сýнорz. предблz, межdà.

Сkáра, рéшéтка.

Тýвла, пли́нда. кирпíчz.

Харíз8вамz. дárствю, дá-
рю.

Хíлáда, ты́саща.

Хоро. ликовáнíe, игрáнíe.

И дрóги рéчи сe оú-
потреблáватz Тéрски и
Грéчески по нéкои мéстà,
каквóто щo сe вíди и вz
предисловíе то на стрáници

Б в й 7 но понéже ги й-п. по мѣстѣ дѣматъ сен-
маме въ âзыкатъ си, й-дѣкъ, а по мѣстѣ ковчѣгъ,
по дрѣги мѣстѣ ги сўпо-Тако й гемъ й оуздѣ, й
трѣблѣватъ чисто по Бѣл-проч. И затѣ се не изло-
гарски, за нѣхъ нѣмаме жиҳа тѣка на реджтѣ-сѣч-
нікомъ потрѣба. Като н.ки те.

С о д е р ж а н і е.

УВОДЪ.

	Стр.
Фіологіческо Предуввідомленіе за Славено - Болгарска та Грамматіка. — — — — — — — — — — — — — — — — — —	1.
Часть первая эа Етимология та. — — — — — — — — — — — — —	73.
Глава первая за части те на-Слово то. — — — — — — — — — — —	73.
За Име то. — — — — — — — — — — — — — — — — — —	74.
За Членатъ. — — — — — — — — — — — — — — — — — —	75.
За Склоненіе то на-имена та. — — — — — — — — — — —	76.
Склоненіе первое. — — — — — — — — — — — — — — — — —	76.
Склоненіе второе. — — — — — — — — — — — — — — — — —	84.
Склоненіе третіе. — — — — — — — — — — — — — — — — —	95.
Глава вторая за прилагагелните имена Склоненіе четвертое.	102.
Примъри за три те окончанія на-мужескіа родъ. — — — — —	107.
Примъръ за онія що окончавать на инь. — — — — —	109.
За числителните имена. — — — — — — — — — — — —	110.
За чинните числителни. — — — — — — — — — — — —	115.
Глава третая за Склоненіе то на мъстоим.	114.
Глава четвертая за Глаголатъ. — — — — — — — — — — —	121.
Сопряженіе на спомогательныатъ глаголь єсмъ. — — — — —	122.
Примъръ первый Сопряженіе первое. — — — — — — — —	125.
Примъръ второй Сопряженіе второе. — — — — — — — —	153.
Примъръ третій Сопряженіе трето. — — — — — — — —	158.
Примъръ четвертый Сопряженіе четверто.	143.
Назначеніе 1. — — — — — — — — — — — — — — — — —	148.
Назначеніе 2. — — — — — — — — — — — — — — — — —	149.
Глава пятая за наръчіе то. — — — — — — — — — — —	151.
Глава шестая. За предлогать.	155.
Глава седмал. За союзатъ.	155.
Глава осмая. За междуметіе то.	157.
Часть вторая. За кратките правила на-правописаніе то.	158.
Примъчаніята. — — — — — — — — — — — — — — — — —	163.

ПОГРЪННОСТИ.

тр.	реда.	
1.	12.	Въ посватително то писмо. Во съчесніето на-свойте єдиноплеменни. Пишти таќо. Во оученіето, позналисте съ сожалѣніемъ бѣдностъ та и непрекъщеніе то на-свойте єдиноплеменни.
"	"	"
"	"	"
"	"	"
"	"	"
—	15.	За начало на — за начало то на-
2.	20.	Разъмѣніе — разъмѣніето
3.	20.	Хѫдѫжество трѣбѹва — хѫдѫжество;
"	"	колми паче оумно то хѫдѫжество трѣбѹва.
"	"	"
4.	17.	Да се оучатъ. За кѣй — да се оучатъ закѣй.
"	"	"
1.	3.	Въ предвѣдомленіето.
1.	3.	Славенновол — Славеновол.
2.	22.	Да пріима — да пріиме
3.	12.	Да оублажака — да суважава.
4.	6.	Да оублажава — да оуважава.
—	7.	Готвъз неложенъ — Готвъз и неложенъ.
—	24.	Совѣтѣхъ „,— Севѣтѣхъ бываетъ,,
7.	6.	Ексархъ — Ексархъ
—	12.	Отъ Славенскіятъ; — отъ Славенскі-
"	"	атъ Глаголъ
9.	19.	Лакать — лакотъ

стр.	редъ.
13.	8. лѣна — лѣнѣ
16.	22. поглѣднемъ — поглѣднемѣ
19.	2. по славѣнскому — по славѣнскому
—	10. оутверждѣвамъ — оутверждѣватъ
20.	7. подверждѣватъ — подтвѣрждѣватъ
—	18. произношеніе. Каквѣто — произно- шѣніе, каквѣто
„ „	12. вѣ примѣч. оучительмъ — оучителемъ
26.	10. вѣ примѣч. на-сѣкото — на-сѣко го
29.	20. начертавашъ — начертаватъ
30.	20. быхъ и быхъ — быхъ и биходъ
31.	1. або — ако
32.	3. а дрѹгъ — а дрѹги
36.	5. смерты — смерть
38.	24. Болгарскому — Бѣлгарскому
39.	4. о крестѣ — о крестѣ
40.	3. и пѣдолѣ. многажды — и пѣдолѣ многажды
„ „	9. замѣнаеми — замѣнаема
—	15. щ — ѿ
—	20. съ — частіе — съ — счастіе
43.	3. а Болгарскій йма — а Бѣлгарскій ги. йма
„ „	8. ѕ — є
44.	2. вѣ примѣч. слѣдѹющите. отъ Х. Йоа- кіма — слѣдѹщите отъ Софроніа єпі- скопа Врачанскаго куріакодроміонъ.
„ „	„ „ отъ Х. Йоакіма
48.	1. ѹ — ѹ
49.	20. человѣка человѣка той — человѣка той
„ „	„ „

стр.	редъ	
49.	22.	За тóл члéнъ — за тóл члéнъ!
51.	1.	проч. — и проч.
—	7.	зáть — зать
—	13.	Славéнските — на-Славéнските
55	2.	съ члéнове те — въ члéнове те
—	13.	(каквóто — (â нè каквó то
56.	13.	въ примѣч. члéно на — члéно атъ на
57.	17.	сафаѡѳ. â нè сватýй — Сафаѡѳ.
„„	„„	оû наáса, свáтъ, свáтъ, свáтъ, â нè сватýй.
„„	18.	и кóл нðжда — и кóл є нðжда
58.	4.	слóжи родítеленъ — слóжи за ро-
„„	„	дítеленъ
—	4	въ назнач. да го покáже — да го
„„	„	накáже
59.	8.	когáто — когáто є
—	17.	крѣпость та — крѣпость та
—	21.	âкато са — â като за
60.	21.	дрѓи — дрѓз
63.	22.	кога — когáто
65.	1.	виñíтелныатъ отъ дрѓите — виñí-
„„	„	телныатъ нéкогашъ, â соъз атъ, ви-
„„	„	ниñтелныатъ отъ дрѓите
—	7.	въ примѣч. ды се — да се
66.	1.	преизлóжни — предизложéнни,
—	3.	дрѓи — дрѓз
67	2.	и дрѓо — и дрѓи
—	11.	въ примѣч. надписáніє то — въ над-
„„	„	писáніє то
77.	3.	водо —— водò (в)

стр.	редъ.	
77.	22.	— — —
„ „ „	„ „ „	(в) єніа імена що се єкончаватъ на
„ „ „	„ „ „	ца, звателныатъ йматъ на це, ла́
„ „ „	„ „ „	стовице, царыце, піанице, и проч. й
„ „ „	„ „ „	некси на жа, ча, ша, ѿа, като Госпо-
„ „ „	„ „ „	жє, личє, душє, пїшє, но говориме по
„ „ „	„ „ „	просто и тѣрпї душо, цѣрнїй кожо.
81.	15.	на чисто — на чисто а,
82.	25.	Архіерей — а Архіерей
83.	12.	о архіерес, хай, о Іерес, хай,
„ „ „	„ „ „	о фарисаїос, хай, о хакрогос —
„ „ „	„ „ „	архіерес, хай, іерес, хай, фар-
„ „ „	„ „ „	рисаїос, хай, хакрогос.
84.	10.	сѫществителни — сѫществителни тѣ
89.	20.	пёрстъ — перста
—	25.	(тόкмо п҃тища множ (негли — (тόк-
„ „ „	„ „ „	мо п҃тища множ) негли
90.	12.	въ трѣто то) — въ трѣто склон.)
—	11.	листъ — листа
—	14.	(или склоненъ) мышъе (или мышъе)
91.	42.	зватаго — сватаго
92.	10.	дѣвѣ, Маріи. — дѣвѣ маріи.
93.	22.	насрѣдніа — на-срѣдніа
96.	9.	пелѣта — полѣта
98.	24.	свещѧ — свѣщѧ
—	27.	както н. п. — като н. п.
102.	3.	кола єдинств. — кола єдинств и
„ „ „	„	множ.
—	17.	послѣдна — послѣдната
106.	20.	а не чѣчовъ, вѣдисе — а не чѣчовъ.
„ „ „	„	но чѣчовъ вѣдисе

стр.	редп.	
—	26.	начетвёрто то — на-четвёрто то
—	—	склонáвз — склонáватз
123.	24.	наклоненіе неопределённое да се положи на стран. 124 по редз 19. защо то є погръшено отъ реджтз
„„„	„„	
„„„	„„	
124.	20.	(75) — (27)
140.	5.	(34) — (43)
150.	3.	Гжрмéще — Гжрмáше
160.	20.	цы — ц,
164.	4.	съ прилагателни — чъ прилагателни тѣ
167.	10.	й произношёніето — й въ произношёніе то
„„„	„„	
171.	15.	глýни — гли́на
175.	22.	й местоимѣніе — ѹ местоимѣніе
—	25.	да продаётса — да продáстса,
—	26.	й тò йстото — й тò є йстото
177.	5.	�нза — �нзи
—	13.	тамо два рέда са дважды пýсани,
„„„	„„	й трéбва да се изглáдатз.
179.	25.	сў — 8
181.	3.	(хóћe хóкe. — (хóћe хóкe))
—	15.	дe, — ғe,
182.	26.	64 — 66
—	27.	(a) — (n)
183.	5.	врёмена — врёмене
184.	9.	на стран. 37. и 15. — 43. и 17.
—	14.	пýшемz пýша — пýшемz, хóдимz,
„„„	„„	по дрѓи мѣстѣ се произносатz, пýша, хóда,
„„„	„„	
186.	3.	по предложenію — по преложenію

стр.	редъ.
187.	1. ѿбща — обща та
—	7. вдигáлз го — вдигáхз го
188.	15. ѿпредѣлáватъ — ѿпредѣлáва
193.	11. съ каквóто — съ каквà то
194.	14. а лóши тe лóши тe — а лóши тe лóшы тe
„„„	„„
199.	12. оўподоблáватъ — оўпотрeблáватъ
200.	12. каквò то цю стой и въ єнáгелe то отъ лóки Гл. 15. стiхъ 23. возвесе- лýтижиса и возráдовати подобаше, вмѣсто возвеселýтиса же и возráдо- ватиса.
„„„	„„
„„„	„„
201.	2. такà є — токà є
203.	4. кóпѣлz — кóпѣль.
	въ Търски тe и Грeч. рѣчи.
205.	28. провождénie — препровождénie
—	29. послáника — послáнникъ
207.	22. пѣнализмѣнит — . пѣнализмѣни- тель
„„„	„„
208.	7. ѿгнемѣстное — ѿгнемѣтное
209.	3. Гnбй ной — Годной
210.	1. стрѣкz — стрѣгz
—	2. оўрѣдіe — ѿрѣдіe
—	7. єргатинг. рабóтника дѣлатель.

**НЕОФИТ РИЛСКИ
БОЛГАРСКА ГРАМАТИКА
ФОТОТИПНО ИЗДАНИЕ**

**Рецензент
Петър Пашов**

**Редактор
Таня Бехар
Художник
Николай Александров
Худ. редактор
Кремена Филчева
Техн. редактор
Теменужка Хаджииванова
Коректор
Стефка Николова**

**Дадена за набор на 1.II.1984 г. Подписана за печат на 3.X.1984 г. Излязла
от печат през октомври 1984 г. Печатни коли 15,50. Издателски коли
13,02. Условно издателски коли 8,08. Издателски № 26544. Формат 32/
84/108 Тираж 2348. Цена 1,37. КОД 02/9535145331/5014—15—84.**

**Издателство „Наука и изкуство“, София
Печатница „Г. Димитров“, София**